د افغانستان د بحران سیاسی حل

دکتور فاروق أعظم

دافغانستان د مطالعاتو د مرکز مشر

او

د لندن په پوهنتون کې د اوبو د کشالو د څیړونکې ډلې غړی

مئ ۲۰۰۹

لندن

www.hewad.com

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

موضـــوع	مـخ
سریزه	۳
د افغانستان امنیتي وضعه	۶
ملي فوج او ملي پولیس	۱۷
د دولت مشروعیت	۱۹
د دولت په لوړه سطحه کې رشوت او اداري فساد	۲۸
په افغانستان کې دمخدره موادو تولید او تجارت	۳۳
په افغانستان کې د بهرنیو مرستو مؤثریت	۳۸
د افغانانو د اقتصادي حالت څرنګوالی	۴۲
ایا د خارجیانو حضور په افغانستان کې افغانانو ته ګټور دی؟	۵۲
دامریکا نوی جمهور رئیس باید د افغانستان په باب څه وکړي؟	۶۴
دافغانستان دجمهوري ریاست لپاره به څوک مناسب وي؟	۶۷
څه باید وسي چې افغانستان د روانې فاجعې څخه خلاص سي؟	۶۸
دپای خبري	۶۹
دافغانستان دبحران سیاسي حل	۷۷

www.hewad.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

إن الله لا يغير مابقوم حتى يغيروا ما بأنفسهم (صدق الله العظيم)

والتكن منكم أمة يدعون إلى الخير يأمرون بالمعروف وينهون عن المنكر واولئک هم المهتدون (صدق الله العظيم)

ما امریکا ته په رسمي دعوت د ۲۰ مئی څخه تر ۹ جون ۲۰۰۸ سفر وکړ. په واشنګټن او نیویارک کې مې مختلف امریکائي مقامات ولیدل. په واشنګټن، ویرجینیا ، لاس انجلس، سانفرانسسکو ، شیکاګو ، میشیګن او نیویارک کې مې تر زرو ډیرو افغانانو سره خبری وکړې. هغوی ټولو زما څخه د افغانستان دبحران او ددغه کړکېچ دحل په باب پوښتنې وکړې. افغانانو غوښتل پوه سي چې ما د افغانستان په باب امریکایانو ته څه ویلي دي او دافغانستان په باب دامریکایانو نظر څه وو؟ ما افغانانو ته خپل د مذاکراتو لنډ معلومات وړاندې او سؤالونو ته مې ئې جوابونه ورکړل چې مختصر راپور یې وطنوالو ته پرخپل وخت د کتاب په شکل وړاندې سویدی*.

ددې لنډ راپور د وړاندې کولو موخه داوه چې وطنوال پوه سي چې ما امریکایانو ته چې اوس یې افغانستان په لاس کې دی زموږ د ګران وطن اوضاع څنګه تشریح کړیده؟ ما هغوی ته یوازې دافغانستان په ارتباط پیښ مشکلات ندي ویلي او یوازې مې انتقادونه ندي کړي بلکه د حل بارز نکات مې هم ورښوولي دي.

---

* د افغانستان د کړکیچ دحل لار، اګست 2008، ددانش مؤسسې چاپ، پېښور - پاکستان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

راسئ دلته دهغه راپور يوه برخه رانقل کړو. کتاب د سؤال او جواب په شکل ليکل سوی دی. که ديو سؤال جواب ډير اوږد درته معلوم سو د هغه علت دادی چې ما ددغه جواب يوه برخه په يوه مجلس کې ويلې ده او نورې برخې يې په نورو مجلسو کې، دلته مې د کار د اسانئ لپاره دعين يا مشابه سؤال تول جوابونه چې په مختلفو مجالسو کې مې ورکړي يا تشريح کړيدي تر يوه جواب لاندې راوستيدي. پدې جوابونو کې داسې نکات سته چې زما ندي او ما له نورو مى اقتباس کړی او دخپل استدلال دتقويې لپاره مې راوړيدي. ځينې معلومات او په تيره بيا د کتاب پايځوړ مې وروسته ددې کتاب د ليکلو په وختکې ورزيات کړيدي.

ددې ليکنې اصلي هدف دا وو چې هرڅوک وافغانستان ته ورپېښو مشکلات تشريح او څيړي خو دحل لار يې نلري او يائې نه وائي. دلته ما دمشکلاتو ترتشريح او دمرض ترتشخيص وروسته دحل لار او دواء هم وړاندې کړيده چې کيدا ای سي پرهغه غور وسي، اصلاح سي او بيا دکار خلک پيدا او پر ولاړ سي. کار بايد له يوځايه پيل سي او ما لدغه ځايه پيل کړ*.

---

* دامريکا ترسفر وروسته مې افغانستان، پاکستان، سعودي عربستان او دوه واره اروپائي هيوادونو (ناروې، سويدن، دنمارک، جرمني، هاليند، بلجيم او فرانس) ته دافغانستان دبحران دسياسي حل دپيداکيدو په منظور تير يوکال سفرونه وکړه. په زرو افغانان او غير افغانان مې دمتخاصمو ډلو دمشرانو په شمول وليدل. ددی سفرونو جريان ددې کتاب په پای کې راغلی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعـاء کـوم چـې الله پـاک عزوجـل زمـا دا وړوکـی تـلاش پخپـل دربـار کـې قبـول او هغـو کسـانو تـه چـې د افغانسـتان لپـاره پـه سیاسـي حـل پسـې ګرځـي دا نسـخه او فـارمول ګټـور او د مخلصـو افغانـانو د راټولېـدو لپـاره یـو منبـر او پلتفـورم وګرځوي.

پـه پـای کـې زه د وطـن د دوه دردمنـو ځوانـانو، ښـاغلیو حفـیظ الـدین پیـرزاده او مقبـول احمـد ننـګ، ډېره مننـه کـؤم چـې هـم یـې زمـا د سـفرونو پـه وخـت کـې زمـا خدمتونه وکړه او هم یې د دغه کتاب په ترتیب او چاپ کې مرسته کړیده.

امین وماذلک علی الله بعزیز.

دکتور فاروق أعظم

www.lewad.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی سؤال چې هرچا کاوه هغه دا وو چې د افغانستان امنيتي وضع څنګه ګورئ؟

جواب: ترشپږ کاله ډير وسوه* چې نړيواله ټولنه ونه توانيده چې د افغانانو د باور او ملاتړ پربنسټ ډاډمن افغان ملي فوج جوړ کړي او تر اوسه هم امريکايان او ناټو پخپل سر ببله دې چې پر افغان فوج اعتماد وکړي او حتی هغه خبر کړي د مخالفينو پخلاف نظامي عمليات او بمبارۍ کوي. حتی د مخالفينو په باره کې دمعلوماتو په راټولولو کې هم پر افغان اردو او پوليسو اعتماد نکوي او خپل ځانته استخباراتي لارې لري. په دغسې عملياتو، بمباريو او نيونو کې اکثره عام ولس ته تاوان رسيدلی دی، لارويان وژل سويدي، ودونه او جنازې بمبارۍ سويدي، ښځې او ماشومان مړه سويدي، بيګناه خلک بنديان سويدي، زوريدلي دي، مړه سويدی، مالي تاوانونه ور رسيدلي دي، بيعزته سويدي او مهاجرت ته اړ سوي دي.

دا ټول هغو کړنو ته ورته دي چې روسانو دخپل اشغال په وختکې د مجاهدينو د ځبلو په منظورکول. څرنګه چې هغه تاکتيک کار ورنکړ او ټول ملت يې د روسانو پخلاف راوپاراوه، د امريکايانو او ناټو اوسنۍ پاليسي به هم بريالۍ نسي. داځکه چې دا دخلکو د زړنو د لاسته راوړو لار نده بلکه مخالفين نورهم تقويه کوي. دامنيت دخرابۍ يومهم عامل همدا دی.

---

* هغه وخت د امريکا لخوا دافغانستان د اشغال شپږنيم کاله تير سويوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

طالبـانو تـه د القاعـده پـه سـترګه او ټولـو پښـتنو ته د طالبـانو پـه نظـر کتـل د نړيـوالي ټـولنې بلـه لويـه غلطـي او د امنيـت د خرابـۍ عامـل دی*. نـه ټـول طالبـان القاعـده دي او نـه هـم ټـول پښـتانه طالبـان دي. همـداراز، د طالبـانو او القاعـده د هـدفونو او سـتراتيجۍ تـرمنځ هـم ډېـر تـوپير دی. طالبـان د خپـل هيـواد لپـاره جنګيـږي او د غـرب سـره خاصـه دښـمني نلـري خـو القاعـده پـه عربـي نـړۍ کـې د امريکايـانو و کمبلـې ټوليـدو تـه متعهـد دي او افغانسـتان د خپلـو اهـدافو د ويشـتلو لپـاره ديـو سـنګر پـه ډول اسـتعمالوي. همـداراز، ټـول پښـتانه طالبـان بلـل او د هغـو پـه تـور ټـول پښـتانه ټکـول، ځـورول او د هيـواد لـه سياسـي صـحنې ليرې ساتل د نړيوالې ټولنې بله لويه غلطي ده.

پـه يـو هيـواد کـې حتمـي نـده چـې ټـول فـوج، پـوليس، د دولـت مـامورين او ټـول ولـس دې د هغــه هيــواد د مشــر د فکــر او پاليســيو ملګــري وي؛ ځينــې مجبوريتونـه او حـالات وي چـې خلـک مجبـوروي چـې د دولـت سـره کـار وکـړي. کلـه چـې د طالبـانو حکومـت پـه نـومبر ۲۰۰۱ کـې ړنـګ سـو د هغـوی پـه زرهـاو عسـکر د هيـواد پـه شـمال کـې ونـوې اداري تـه ځانونـه هغـه وخـت تسـليم کـړل چـې اطمينـان ورکـړه سـو چـې دوی بـه د طالبـانو د خـدمت پـه تـور نـه زورول کيـږي. دوی غوښـته چـې د نـوي حکومـت سـره کـار وکـړي او يـا پخپلـو کـورو کـې ارام کښـيني او خپـل شخصـي کاروبـار تـه مخـه کـړي خـو د هغـوی سـره داسـې معاملـه وسوه لکه هټلر چې د يهودو سره وکړه**.

* د بون په کنفرانس کې د امريکا خاص استازی (جيمز ډابنز) پخپل کتاب (تر طالبانو وروسته، ص ۷۷) کې ليکي: "په بون کې زموږ لويه غلطي داوه چې موږ پښتانه طالبان او طالبان مو القاعده ګڼل او د پښتنو ژبې سهم هلته دومره لږ وو چې د کنفرانس په پرانســتلو کې پــه پښــتو يــوه وينــا هــم نــه وه چــې د پښــتو د نيمګــړې تمثيــل شــک يــې ډېــراوه".
Jams Dobbins, After the Taliban: Nation building in Afghanistan. Potamac Books Inc. Washington DC. 2008, P 77.

** جـان کيمپنـر پخپـل کتـاب (دبليـر جنګونـه، ص ۱۳۹) ليکـي: "بـوش القاعـده شـورويان او جـک سـترا (د انګليستان د وخت خارجه وزير) هغوی نازيان ګڼل". (د امريکايانو په نظر ټول طالبان القاعده وه).

(c) ketabton.com: The Digital Library

پـه زرو طالبـان د نړیـوالې ټولنې پـه مـخ کې ونیـول سـول، بنـدیان سـول، پـه قلعـهٔ جنګـي کـې مـړه سـول، پـه کـانتینرونو کـې سـوري سـوري سـول او د لیلـی پـه دښت کـې لاس تړلـي ژونـدي ښـخ سـول. د امریکـا دپخـواني وزیرجنـګ (ډونالـډ رمزفیلـډ) زړه لایـخ سـوی نـه وو او امـر یـې وکـړ چـې وئـې سـوځوئ. د هیـواد پـه پاتـه برخـوکي پـه زرو نـور طالبـان خپلـو کلیـو تـه لاړل چـې عـادي ژونـد خپـل کـړي او هغـو مثبتـو تغییراتـو تـه هیلـه مـن وه چـې غـرب یـې مسلسـلې وعـدې ورکـولې. مګـر دوی هرځـای تعقیـب سـول، ونیـول سـول او د طالـب او القاعـده پـه نـوم مـړه سـول. یـو طالـب قومانـدان د غزنـي پـه شـلګر ولسـوالۍ کـې د طالبـانو د حکومـت ترسـقوط وروسـته خپـل کورتـه ولاړ چـې عـادي ژونـد وکـړي. امریکایـانو هغـه کلـی بمبـارډ او خلـک یـې پکښـې مـړه کـړل. وروسـته دانتقـام لپـاره ټـول کلـی یـاغي سـو او اوس شـلګر پـه سیمه کـې د طالبـانو د مـلا تیـر دی. یـو اسـترالیائي ژورنالسـت چـې د بـي بـي سـي لپـاره یـې کـار کـاوه یـو فلـم خپـور کـړ چـې پکښـې ښئي چـې امریکـائي عسـکرو پـه ارزګـان کـې سـپین ږیـري بـې عفتـه کړیـدي. د کلـي ځوانـانو هـوډ وکـړ چـې خپلـې کـډې پاکسـتان تـه بیـايي او لـه امریکایـانو څخـه د غـچ اخیسـتو لپـاره بیرتـه سـیمې تـه سـتنیـږي. د طالبـانو خارجـه وزیـر (مولـوي وکیـل احمـد متوکـل) پخپلـه خوښـه امریکایـانو تـه تسـلیم سـو خـو هغـوی بنـدي کـړ او ترڅـو کالـه بنـد او شـکنجې وروسـته اوس هـم پـه کابـل کـې پـه خپـل کـور کـې تـر نظـارت لانـدي دی. مولـوي عبدالسـلام ضـعیف پـه پاکسـتان کـې د طالبـانو سـفیر وو، هغـه یـې د ټولـو نړیوالـو قوانینـو او نورمونـو پخـلاف ونیـوی، او پنځـه کالـه یـې د کنـدهار، بګـرام او ګوانتانـامو پـه زنـدانونو کـې بنـدي او شـکنجه کـړ. مـلا خاکسـار (د طالبـانو د رژیـم د کورنیـو چـارو وزیـر) ځـان امریکایـانو تـه تسـلیم کـړ او د کابـل د حکومـت سـره یـې عمـلا همکـاري پیـل کـړه خـو مـړ کـړه سـو. پـدې ډول امریکـائي او ائتلافـي قـواوو قصـدا او یـا پـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناپوهۍ کې طالبان او پښتانه کونج ته تخته کړل او بیله مقاومته یې بله لار ورته پرینښوول. د امنیت د خرابېدو لوی عامل دا هم دی.

همداراز، د هیواد د شمال څخه تقریبا دوه نیم لکه پښتانه د قومي تصفیې تر پروګرام لاندې چې فیلمونه یې موجود دي د طالب او القاعده په تور د نړیوالې ټولنې په حضور کې مړه سول، بې حرمته سول، لوټ سول او د خپلو کورونو څخه وشړل سول. هیڅوا د دغو قتل عامونو (جنوسایډ) او دسته جمعي تعذیب (کولیکتیو ټورچر) مخ ونه نیو. سربېره پر دې، بي بي سي او امریکا رږغ راډیوګانو څو واره راپورونه خپاره کړیدي چې یو شمیر اوزبک او تاجیک کورنۍ د سرحد له ها غاړې راوستل سوي او د شړل سویو پښتنو پر مځکو او جایدادونو باندې میشته سویدي. تر اوسه د دغو لکونو شړل سویو سرګردانه پښتنو پوښتنه چا ونکړه. هغوئ تقریباً دا اوه کاله کیږي چې د کندهار د ژړۍ په سوزانه دښت، د پاکستان په چمن، د سرانان په کمپ او د کوئټې د ښار په شاوخوا کمپونو کې د دربدرۍ ژوند تیروي. بین المللي ټولنه نه یوازې د دوی زار حالت ته توجه ونکړه بلکه هیڅ اراده نلري چې دوی خپلو کورونو ته پریږدي. (د تخار په خواجه بهاءالدین کې یو کال کیږي چې خپلو کورونو ته ستنې سوې کورنۍ کلابند دي او ځائي زورواکان ئې خپلو کورونو ته نه پریږدي. حکومت او نړیواله ټولنه د زورواکانو پخلاف هیڅ قانوني عمل نکوي).

په کابل کې د ملګرو ملتو د مؤسسې د نمایندګۍ مرستیال (کریس) وویل چې اوس هم د ۲۰۰۰ په حدود کې مسلح غیر مسؤل ګروپونه په افغانستان کې فعالیت لري چې اکثره یې په تروریستي اعمالو، د مخدره موادو په قاچاق او په سازماني جنایاتونو کې لاس لري. هغه وویل چې لږ تر لږه ۲۸ تنه د دولت مهم مامورین او د افغانستان د پارلمان غړي پیژندل سوي دي چې د دغو

(c) ketabton.com: The Digital Library

غیرمسؤلو مسلحو ګروپونو سره اړیکي لري. (کریس) خصوصي امنیتي شرکتونه هم متهم کړل چي د دغو ګروپو سره ټینګی اړیکی لري. د ملګرو ملتو د مؤسسې د بشر د حقوقو اداره پخپل کلنی راپور کي وایي چې امریکا په افغانستان کي د ځینو هغو جنګسالارانو حمایت کوي چې د بشر د حقوقو په رابطه ډیر خراب سوابق لري. راپور د جنرال دوستم، عطامحمد نور او محمد محقق نومان اخلی چې په منظم او سستماتیک ډول په شمال کې پښتانه ځوروي، مالونه یې ورچوروي او پر حقوقو یې تیری کوي. (بي بي سي: ۱۴ جنوري ۲۰۰۳).

د شمال دغو شړل سویو او زورېدلو پښتنوته امریکایانو او نړیوالو بیله مقاوته بله څه لار پري ایښې ده؟ اوس د شمال څخه د همدغو شړل سویو کورنیو ځوانان په کندهار، زابل، ارزګان او هیلمند کې د طالبانو د جنګی قوت د ملا تیر جوړوي.

افغانستان یو واحد او نه تجزیه کیدونکی هیواد دی چې د تاریخ په اوږدو کې مختلفو اقوامو پکښې یو د بل سره د ورونو پشان ژوند کړیدی. په شمال کې د تاجیکو، ازبکو او ترکمنو په منځکې پښتانه اوسي او د پښتنو په سیمو کې بیا د سوو کلونو راهیسې اقلیتونه میشته دي. د کندهار د ښار په زړه کې په زرو کورنی شیعه ګان اوسي او د ښار اکثره کسبونه، په دولتی ادارو کې ماموریتونه او شاوخوا شنه باغونه د دوی دي؛ چا ترخه خبره هم نده ورته کړې؛ احترام یې کیږي، او د ظاهرشاه په وختکې کندهاریانو خپل وکیل (اکبري) له همدغه شیعه ګانو څخه وټاکئ. همدا راز په هیلمند کې هزاره، تاجیک، ازبک او ترکمن ناقلین او په ګرش او لښکرګاه کې شیعه ګان سته چې چا ندي ازار کړي. دا ډول تاجیک، عرب او نور قومونه د غزني، پکتیا، پکتیکا، کنر، لغمان او ننګرهار په مرکزونو کې اوسي چې بیله کوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

تهدید او فشاره د پښتنو په منځکې دورونو پشان په عزت ژوند کوي. خو دهیواد په شمال کې ځینو زورواکانو د بهرني استعمار او فرصت طلبو ګاونډیانو په مرسته نه یوازې هلته د پښتنو په ضرر د سیمې دموګرافیکه څهره او ایتنوپولیتیکل انډول بدل کړ بلکه په تیرو اتلس کلونو کې یې دهیواد دلویو ښارونو، خصوصاً د کابل د ښار ډموګرافیکه څهره هم د خپلو قومي ناوړه اهدافو په ګټه واړول. دوی د پردیو په مرسته له یوې خوا پښتانه نه پریږدي چې دهیواد په شمال کې خپلو کوروته ولاړ سي او له بلې خوا یې د کابل ښار چې عمداً د پښتنو سیمه ده پخپلو قومیانو ډک کړ. د غه حالت ټول هیواد قومي ناارامۍ ته او خصوصاً پایتخت یې دیو ایتنوپولیتیکل بحران سره مخ کړیدی.

په ۱۹۷۲ م کې کله چې دداؤد خان په مقابل کې په کنړ، پنجشیر، لغمان او پکتیا کې یو شمیر مسلمان ځوانانو (اخوانیانو) بغاوت وکړ. د سیمو خلکو دهغوی ډیری ونیول او دولت ته یې تسلیم کړل او ځینې نورو رڅخه وتښتیدل. داځکه هغه وخت خلکو حکومت خپل باله او د هغو کسانو پخلاف ودریدل چې دغه مشروع دولت یې ناکراره کاوه. هغه وخت د اسلام شعارونو خلک نسوای جذبولای که څه هم اسلام افغانانو ته ترهرڅه ګران او عزیز دی. داؤدخان پښتون وو پداسې حال کې چې ډیرو غیرپښتنو دغه باغي ځوانان ونیول. خو فقط دري کاله وروسته، کله چې په کابل کې د شوروي په مرسته یو ګوډاګی حکومت پر قدرت راغی همهغه قوم په هماغو باغیانو پسې ولاړ. همداسې، په جنوري ۲۰۰۲ م کې په کندهار کې یوه سړي پر یو بهرني عسکر حمله وکړه. خلکو په تش لاس هغه ونیو او دولت ته یې تسلیم کړ. خلکو نارې وهلې چې موږ سوله غواړو، نړیوالو ته دې موقع ورکول سي چې افغانستان اباد کړي. خو نن هماغه خلک مایوس سویدي او د کابل

(c) ketabton.com: The Digital Library

دحکومت او ناټو په مقابل کې د طالبانو حمایت کوي. ښاغلی حامد کرزی له هماغو خپلو خلکو پخپل پلرني ښار کې په تیښته له مرګه ځان خلاص کړ. اوس ولس د حکومت سره نور د امنیت په ټینګولو کې مرسته نکوي.

نړیوالې ټولنې افغانانو ته په بون کې یو داسې ضیق البنیاده حکومت جوړ کړ چې د افغانستان په تاریخ کې یې ساری نسته. موږ په تاریخ کې ډیر خراب حکومتونه درلودلیدي خو داسې خراب حکومت لکه په بون کې چې نړیوالو افغانانو ته جوړ کړندی تیر سوی. نړیوالو مشهورغله، د نشئي موادو قاچاقبران، زورواکان، فاسد تکنوکراتان او د بشري حقوقو پایمالونکي چې د کرزي په خبره په نورو هیوادو کې یې د بیوسئ شپې تیرولې او باید د بشرضد جنایاتو په تور په نړیواله محکمه کې محاکمه سوي وای په حکومت کې راټول کړل. افغانستان ئې هغو قوماندانانو او سیاسي دلالانو ته ،چې خارجیانو ته یې د عسکرو پحیث خدمت کړی وو او یائې بهرنیو استخباراتو ته کار کاوه، د غنیمت د مال په ډول وویشئ.

امریکایانو پښتانه چې د هیواد اکثریت، سخت جنګي قوم او د دې هیواد له پیدا ایښته یې قدرت په لاس کې وو له قدرته محروم کړل. امریکایانو ټول پښتانه طالبان او القاعده وګڼل او د تروریستانو پشان یې ورسره معامله وکړه او کوښښ یې وکړ چې د هیواد په سطح د پښتنو شمیر کم وښئي او ورپسې یې سیاسي رول ورکم کړي. روسانو هم د خپل اشغال په وختکې د پښتنو د ځپلو په منظور څو ځلې احصائیه اعلان او هر واري به یې پښتانه کم ښوول پدا سې حال کې چې په ټول افغانستان او خصوصاً د پښتنو په سیمو کې جنګ وو او د احصائیې د اخیستلو مجال نه وو. (په ۱۹۸۲ کې یې پښتانه له ۶۷٪ څخه و **۵۵**٪ ته راټیټ وښوول، په ۱۹۸۲ کې یې **۵۱**٪ او په ۱۹۸۸ کې یې ۴۸٪ وبلل). د هغوی هدف دا وو چې پښتانه له اکثریته و لوی ګروپ ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

راټيټ کړي او پدې ډول يې په فوج، پوليس، دولتي ادارو او سياسي مجال کې ونډه ورکمه کړې. دبون کانفرانس په همدې مورد کې د روس پر پله روان او نور هم ټکنۍ سو او پښتانه يې نور هم لړ وګڼل (۳۸٪). نن همدا کار ناټو کوي او پښتنو ته دژوند په هرمجال کې (شوری، فوج، پوليس، سياسي ګډون، ...) ۳۸٪ ګوري. دغه سبب دی چې ډېر پښتانه په کابل کې اوسنی نظام خپل نه بولي او دبرياليتوب لپاره ئې قربانۍ ته حاضر ندي.

د طالبانو تر سقوط وروسته په کابل کې ټول پښتانه دولتي مامورين دطالبانو په تور تهديد او له کاره وايستل سول او ځای يې په غيرپښتنو ډک سو. څو محدود پښتانه که چيرې ليدل کيدل هغوی د استاد سياف ترسيوري لاندې ناست وه او يا هغه کسان وه چې د جهاد په دوران کې يې جمعيت ته ډير زغستلي وه. سره لدې چې اوس حالات څه بدل سويدي خو اوس هم د فوج افسران (دمعتبرو انګليسي او امريکائي منابعو په قول) ۷۰٪ تاجيک دي او دملي امنيت په چاروکې خو د پښتنو سهم ډير کم دی. په ملکي ادارو کې هم همدا حال دی. څه تغييرات راغليدي، وزيران او ځينې عالي رتبه مامورين پښتانه مقرر سويدي خو اوس هم تعادل ته ډيره لار پاته ده. يو پارلماني راپور ښئي چې په ۲۰۰۷ م کې د رئيس جمهور په شمول د هغه په دفتر کې يوازې ۸ ٪ مامورين پښتانه وه. دغه سبب دی چې دکابل په ښارکې چې په پښتني سيمه کې واقع او شاوخوا يې اکثره پښتانه دي څوک د رئيس جمهور او وزيرانو په شمول د پښتو ويلو جرئت نلري. داسې يو حالت چې خپله دهيواد اکثريت وګړي ځان بېګانه وبولي امن نسي تأمينولای.

پر حکومت دعدم اعتماد يو بل عامل دادی چې په تيرو ديرشو کلو کې په عام ډول او په تيرو اتلس کلو کې په خاص ډول اکثره خارجي تعليمي بورسونه غيرپښتنو ته ورکول سويدي. ددغه غيرعادلانه توزيع په نتيجه کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په زرو غیرپښتانه تعلیمیافته هرکال هیوا د ته را ستیني‌ږي او د مملکت چارې په لاس کې اخلي. پدې ډول پښتانه نور هم له دولتي اورګانو څخه ورځ په ورځ په نسبي ډول کمیږي او حکومت غیرملي او انحصاري شکل اخلي. پدغسې ظالمانه، غیرعادلانه او نامتوازنو شرایطو کې په دولت کې موجود بېوا که پښتانه نور نو دولتي اداره خپله نه بولي او دزړه له کومي همکاري نه ورسره کوي بلکه نا امنۍ ته لار پرانیزي.

لکه څرنګه چې د طالبانو پخلاف امریکایانو شمال ائتلاف د خپلو عسکرو په حیث استعمال کړ، دا سې شمال ائتلاف هم امریکایان د طالبانو، حزب اسلامي او نورو مخالفینو د ټکولو په منظور استعمال کړل. امریکایانو حکمتیار ته د شمال ائتلاف په وجه په بون کې دعوت ورنکړ سره لدې چې حکمتیار د رباني صدرأعظم او د طالبانو مخالف او ورسره جنګیدلی وو. ایرانیانو هم موقع ورنکړه سره لدې چې هغه د طالبانو د حکومت په ټوله دوره کې په ایران کې دهغوی سره وو بلکه په عوض کې یې د بون کنفرانس ته دهغه زوم (همایون جریر پنجشیری) وباله او بل زوم ئې چې پښتون وو (داکترغیرت بهیر) وربندي کړ. ددې ټولو سره سره حکمتیار بیا هم څو کاله انتظار ویوست خو چا موقع ورنکړه پدا سې حال کې چې د جهاد نور ټول مشران اوس په کابل کې ناست او په حکومت کې شریک دي. حکمتیار ځان مجبور احساس کړ او دادی اوس د امریکایانو پخلاف جنګیږي. څرنګه چې امریکایانو ټول پښتانه طالبان ګڼل او اعتماد یې نه پر کاوه، تر ډیره وخته یې ترجمانان یوازې د شمال ائتلاف غیرپښتانه استخدامول. راپورونه وائي چې لدغو ترجمانانو څخه ځینو د امریکایانو او پښتنو ترمنځ داوبو دخړولو کوښښ کاوه او ځینو بیا دژبې دنه پوهېدو په وجه عام ولس ته ډیر ضرر ورساوه؛ کلي بمبارد او بېګناه خلک مړه، بندیان او وځورول سول تردې چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کـرزي يـې پـر حـال وژړل (۲ مـئ ۲۰۰۷) او وېويـل چـې زمـا څـه پـه وس نـدي پـوره او امريکايـان زمـا پـه خولـه نکـوي. پـه اوسـلوکې د نـاروی دد فـاع د وزارت يـو مـامور ماتـه وويـل چـې يـوه پنجشيري ترجمـان هغـه تـه پـه هـرات کـې ويلي وه چـې "زه پـه کنـدهار کـې د امريکايـانو سـره ترجمـان وم. يـو کنـدهاری سـړی مـوږ پـه سـپين بولـدک کـی د طالـب پـه تـور ونيـو او پوښـتنه مـو ځينـی وکـړه چـې طالـب يـې؟ هغـه وويـل: يـا". ترجمـان امريکايـانو تـه وويـل چـې دی وائـي، هـو. پـه انګليسـی کـی (هـو) تـه (يـا) وائـی. امريکايـانو چـی فکـر وکـړ چـي سـړی زمـوږ پـه مخکـی وويـل چـي هـو؛ نـو هغـه يـې بنـدی کـړ. ترجمـان ۱۲ مياشـتی وروسـته دا قصـه دنـاروی د دفـاع وزارت دغـه مـامور تـه پـه هـرات کـي کـړی وه. مـامور ورتـه ويلـی وه چـی داخـو تـا سـرچپه ترجمـه کړيـده. دا موضـوع افشـاء سـوه او هغـه کنـدهاری سـړی ۱۲ مياشـتی وروسـته دنـاروی دفـوج پـه وسـاطت لـه بنـده خوشـی سـو. د نـاروې دد فـاع وزارت دغـه مـامور مـا (دکتـاب ليکـونکی) تـه وويـل چـي د پنجشـيری ترجمـان پـه ترجمـه کـي اراده بـده نـه وه خـو پښـتو يـې نـه وه زده او دا يـې نـه ويـل چـي ترجمـانی نسـی کـولای داځکـه ډيـر معـاش يـې اخيسـت او متأسـفانه د امريکايـانو هـم يـوازی پـر همـدی خلکـو تکيـه وه. دغسـې د مـورميرې سلوک، بدبينی پيدا کول او بيځايه ځورول سوله او امنيت نسي راوستلای.

کـرزي تـه د جمهـوري رياسـت پـه انتخابـاتو کـې اکثـره پښـتنو کـوم چـې اوس د نـاتو تـر اور لانـدې دي رايـه ورکـړه. پارلمـاني انتخابـات د امـن پـه فضـاء کـې ترسـره سـول پـدې هيلـه چـې څـه مثبـت انکشـاف بـه رامنځتـه سـي خـو هغسـې ونسـوه. وخـت ثابتـه کـړه چـې افغانـانو تـه نـه منتخـب جمهـور رئـيس او نـه منتخـب پـارلمـان څـه ګټـه ورسـول. ملـت پـر حکومـت بـاور بـايلود نـو ځکـه کـرزي خپـل تسـلط او کنتـرول د نړيوالـو د بيدريغـه ملاتـړ سـره سـره پـه هيـواد کـې خپـور او ټينـګ نکـړای سـوای او اوس يـې د هيـواد ډيـره برخـه لـه کنتـرولـه بهـر ده. د هيـواد

(c) ketabton.com: The Digital Library

جنوبي، شرقي او غربي سيمې دناټو دقواؤ سره جنګونو نا ارامه کړيدي او په شمال کې خلک د زورواکانو زور، ناروا او ظلم ځوروي.

دموکراسۍ او د غربي نړۍ زر او زور ټولو د افغانانو په ژوند کې څه مثبت بدلون رانوستلای سوای بلکه برعکس د زورواکانو، د بشري حقوقو د پايمالونکو او مخدره موادو د قاچاقبرانو په لاس کې ابزار سول چې هيواد استقرار او امن ته نه پريږدي.

برني روبن (دبون په کنفرانس کې دملګرو ملتو د مؤسسې د پلاوی غړي او اوس د امريکا د جمهور رئيس - اوباما - امنيتي مشاور) وائي: د اضطراري لوئي جرګې په وختکې (دبون تر کنفرانس شپږ مياشتی وروسته) دکابل بازارونه او کوڅې چې بايد د ايساف په لاس کې وای؛ د بون دقرارداد پخلاف اوس هم د مليشو په لاس کې وه. دامريکا پخواني دفاع وزير (ډونالډ رمزفيلډ) ددې پرځای چې دغه مليشې ديو سوله ايز ملي سياست دجوړښت لپاره تنظيم کړي، هغه يې دتروروستانو دتعقيب په هيله تقويه کول. ايساف چې دبون دکنفرانس او ملل متحد لخوا په کابل کې دامن مسؤلوو دمليشو پخلاف نه بلکه موازي عمل کاوه. ايساف چې موخه يې دداخلي جنګونو مخنيوی او ددولت عام امن ساتل وه مګر مليشې يې له ظلم او چپاول څخه نه منع کولې. رمزفيلډ نه پريښوول چې ايساف تر کابل هاخوا ولاياتونو ته ولاړ سي؛ پدې يې نوموړو مليشو ته وخت ورکړ چې دهيواد پرخلکو، دارائيي او ګمرکاتو کنترول پيدا کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم سؤال د ملي فوج او پوليس وو:

جواب: ځرنګه چې د کابل حکومت له متضادو شخصيتونو، متضادو عقائدو او د متضادو ګټو له خاوندانو څخه جوړ دی او ټول په يوه ملي مفکوره او هدف نه دي راټول، همدا سې ملي فوج او پولس يې هم پر همدغو پولو ويشلي دي او ملي هدف نلري. لکه ځرنګه چې حکومت د ولس باور او ملاتړ نلري همدا سې ملي فوج او پوليس د خلکو حمايت نلري بلکه تر ډيره حده د خارجيانو، جنګسالارانو او اقليتونو په خدمت کې دي. په ۹ مئ ۲۰۰۸ يو نړيوال معتبر راپور وائي چې اوس هم د افغانستان فوج ملي تشخص نلري او ۷۰٪ افسران يې د يو اقليت قوم دي. همدا سبب دی چې د يوې سيمې فوج په بله سيمه کې بريالی ندی او حتی ځائي فوج او پوليس همکاري نه ورسره کوي. که څه هم امريکايانو د فوج او جرمنيانو د پوليسو په تربيه او تجهيز کې څه کار کړيدی خو مطلوبه نتيجه يې نده ورکړې. په ۲۰۰۷ م کې، په پښتني سيموکې د فوج ۴۰ ٪ تښتيدلي وو او اوس دا رقم تر دغه هم ډير وو دا ځکه چې فوجيان خصوصاً پوليس فکر کوي چې په دغو سيمو کې د دولت سره همکاري کمه ده او د دوی تلفات ډېر دي. دغه عامل هم امنيت کمزوره کړيدی.

د کابل حکومت شکايت کوي چې فوج او پوليس تر اوسه نه سمه تربيه لري او نه وسايل. موږ د افغان فوج او پوليسو قوت او مؤثريت د امريکا ږغ راديو (۱۸ جون ۲۰۰۸) له دغه راپور څخه معلومولای سو چې وائي د امريکا په کانګرس کې د ملي امنيت او بهرنيو چارو د کمېټې مشر (جان ټرني) د پنتاګون د راپور له مخې وويل چې په افغانستان کې د پوليسو ۴۳۳ يونټه دي چې هيڅ يو ئې هم پوره عملياتو ته تيار ندی؛ خو يوازې ۳ يونټه ئې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دخـارجي فـوج پـه حمايـت عمليـاتو تـه زړه ښـه کـولای سـي. د امريکـا دبهرنيو چـارو پـه وزارت کـې دافغانسـتان دمخـدراتو دکنتـرول مشـر (تـامس شـوئچ) نيويـارک ټـايمز تـه پـه ۲۷ جـولاي ۲۰۰۸ م کـې وويـل چـې پنتـاګون او کابـل بـاټې ولـي چـې باکفايتـه افغـان اردو او ملـي پـوليس لـري خـو حقيقـت داسـې نـه دی. ملـي اردو دجنـګ قابليـت نلـري او دخـلاء دډکيـدو لپـاره پـوليس جنـګ تـه لېږل کيـږي؛ هغـوی هـم دغـه کارتـه تيـار نـدي. کلـه چـې واسـتول سـي چـې پريـوه خطرناکـه سـيمه ددولـت کنتـرول قـائم کـړي ډيـر تلفـات ورکـوي. پـه کابـل کـې د تيرکـال د ثـور د اتمـې د جشـن پـه واقعـه کـې خلکـو وليـدل چـې افغـان فـوج او پـوليس څـومره د ډاډ وړ دي. خلکـو وليـدل چـې عسـکرو يـو او بـل تـه ويـل چـې بګريـز (تښـته) او جنرالانـو پـر خپلـو مـړالونو لاسـونه نيـولي ځغسـتل او رئـيس جمهور او وزيران يې خطر ته پرميدان پريښوول.

افغـان فـوج دا شـکايت هـم کـوي چـې نـاټو دوی د جنـګ لـومړۍ کرښـې تـه بيـائي او خپلـه شـاته وي او پـدې ډول يـې د خپـل سـپر پـه توګـه اسـتعمالوي. کـه څـه هـم ماتـه پـه يـوه ليـک کـې دانګليسـتان دنظـامي قـواؤ وزيـر دغـه شـکايت بيځايـه بللـی خـو پـه هيلمنـد کـې افغـان عسـکر اوس هـم همـدا ګيلـه لـري. سـربيره پردغـه، فـوج او پـوليس د لـږ معـاش او هغـه هـم پـر وخـت د نـه رسـيدو څخـه څـو واره د راديـو او تلويزيـون لـه لارې شـکايت کړيـدی او وائـي چـې ځکـه لـوئې لارې نيسي، خلک او موټران شکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم سؤال د دولت د مشروعیت وو.

د مشروعیت سؤال یوه امریکائي مطرح کړ او وېویل چې په افغانستان کې د نړیوالو په مرسته د جمهوري ریاست او پارلمان لپاره انتخابات وسول او اوس هغه هیواد یو منتخب رئیس جمهور او منتخب پارلمان لري مګر د تشویش ځای دادی چې خلک ولې د خپلو منتخبو مشرانو ملاتړ نکوي؟

جواب: افغانانو د منتخب او یا غیر منتخبو مشرانو سره دلچسپي نه درلوده. دغه انتخابات په افغانستان کې نړیوالو قوتونو غوښتل چې خپل کنبینولي رژیم ته مشروعیت ورکړي. افغانانو ته دا مهمه نه وه چې کرزی منتخب وو او که نه وو بلکه امنیت، سم حکومت او د هیواد بیا ابادیده یې غوښته کوم چې نړیوالو مکرره وعده ورسره کړیوه. ولس ویل ښه، موږ به انتخابات هم په ارامه فضاء کې وکړو خو تاسې به ایا هغه څه وکړئ چې زموږ سره مو بیا بیا وعدې کړیدي؟ نتیجه دا سوه چې انتخابات وسوه مګر د خلکو سره وعدې ترسره نسوې. خلکو بیرته له حکومته خپل اعتماد د عدم همکارۍ په شکل واخیست.

دمشروعیت په باره کې ما ورته وویل چې یو دولت هغه وخت مشروع دی چې پرهغه سیمه پوره کنترول ولري پر کومه چې د تسلط ادعاء کوي. د امریکا د ملي استخباراتو د ادارې تازه راپور وائي چې د کابل حکومت یوازې د هیواد پر ۳۰٪ کنترول لري. ناظرین دا عدد هم مبالغه ګڼي او وائي څرنګه چې امریکا د کابل د حکومت حامي ده نو دا راپورئې د هغه په ګټه لیکلی دی. په حقیقت کې د حکومت کنترول تر دغه هم ډېر کم دی. د جمهور رئیس سلاکار او دشکایاتو د اوریدو د ادارې مشر ښاغلي اسد الله وفاء په لومړۍ مارچ ۲۰۰۹ خبرنګارانو ته وویل چې دکندهار دولایت په ۱۷ ولسوالیو کې دولت یوازې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر ۳ ولسواليو کنترول لري او بس. هغه دا هم وويل چې پوليسو پر لويو لارو غيرقانوني پاټکونه اچولي، مسافر او موټران شکوي. دغسې کم او داغې تسلط د دولت مشروعيت ترجدي سؤال لاندې راولي.

د دې لپاره چې يو دولت خپل مشروعيت ته قانوني بڼه ورکړي پکار ده چې د خلکو اعتماد، قيادت ته احترام او د هيواد قوانينو ته د هغوی اطاعت جلب کړي. په دولتي دستګاه کې د بشري حقوقو د پايمالونکو او قاچاقبرانو قوت، د زورواکانو قدرت او د رشوت او اداري فساد غوړيدنه، د افغان دولت تړولې هغه هلې ځلې چې د دغسې ملي اعتماد او درناوي لپاره يې کوي خنثی کړيدي. زورواکان او قاچاقبران نه يوازې په دولت کې لوئې رتبې او قوي لاسونه لري بلکه شخصي ملېشې هم لري. هغوی د قانون د جوړېدو او د قانون د تطبيق کېدو په دواړو ارګانونو کې په قوت ناست دي او نه پرېږدي چې دولت امنيت تأمين کړي او د خلکو د ژوند بڼه کولو ته توجه وکړي. دغه نارسائي چې په نتيجه کې ئې خلک پر دولت اعتماد بايلي دافغانستان دولت د عدم مشروعيت د جدي خطر سره مخ کړيدی. د افغانستان دولت د خپل مشروعيت او يا دموکراسۍ ادعا ترهغو نسي کولای ترڅو هغه مشهور جنايتکاران چې په نړيواله محکمه کې بايد محاکمه سويوای ازاد ګرځي، بريتونه تاووي، قدرت لري او خلک تهديدوي.

يو دولت هغه وخت د مشروعيت ادعا کولای سي چې د خلکو معنوي ارزښتونو ته وفادار وي او ولس مطمئن وي چې دولت د دغو ارزښونو د ساتلو او غوړېدلو لپاره کار کوي. مشروعيت يوازې پدې لاسته نه راځي چې دولت پر سيمه مسلط وي او يا په دولت کې يو شمير ماهر او تکنوکرات کسان راټول سويوي بلکه خلک بايد پدې قانع سي چې دا کسان د دوی د ارزښتونو او غوښتنو درک لري او د هغو د تطبيق لپاره په اخلاص کار کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر خارجیانو ډیره تکیه، د حکومت واکي ناروا ، غلو ، رشوتخورو ، ظالمو او بېدینو ته په لاس ورکول د افغان دولت د مشروعیت معنوي اړخ سخت تخریب کړیدی. بدون شک یو غیرمشروع حکومت کولای سي تریوځه وخته د بهرنیانو په نظامي زور او مالي مرسته وچلیږي، پر ځینو سیمو کنترول ولري او یو لږ وډیر کار هم وکړي خو د خلکو درناوی او د هغو په نظر د حکومت کولو مستحق او سیدل بیا بله خبره ده.

د مشروعیت بل مهم عنصر ددولت لخوا د خلکو د سر، مال او عزت ساتل او د هیواد دقوانینو تطبیقول دي. خلک باید پدې معتقد وي چې یوازې دولت هغه مناسب قوت دی چې د حکومت کولو وړ او ددوی د اطاعت او همکارۍ په عوض کې ددوی سر، مال، عزت او ناموس ساتلای سي. افغان موجوده دولت په هیڅ وجه ددې قابل ندی چې د خلکو امنیت وساتي او حتی ددولت په داخل کې پرزوروا کانو قانون تطبیق کړي.

یو دولت د خپل مشروعیت د تثبیت لپاره باید د قوې د استعمال یوازینی مرجع وي. دولت نه یوازې باید خلک قانع کړي چې که کوم تصمیم نیسي هغه سم او د خلکو په ګټه دی بلکه دا هم باید ثابت کړي چې د خپل هرتصمیم دعملي کولو توان لري او خلک د قوانینو په اطاعت مجبورولای سي او که ضرورت پېښ سي پدې لار کې مؤثره قوه استعمالوي. افغان اوسنی دولت د ارادې او د قوې د استعمال دغه انحصار نلري بلکه په هیواد کې ډیر نور قوتونه سته چې پر خلکو مسلط دي او د خپلو غوښتنو د تعمیل په لار کې د قوې د استعمال توان لري. دغه حالت ددولت مشروعیت ته لویه صدمه رسولېده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داعتبار وړ يو حکومت دداسې همفکره خلکو مجموعه ده چې د خپل هيواد لپاره ګډ اهداف او مشترکه ستراتيجي لري. ددې لپاره چې خپل تصاميم عملي کړي يو حکومت په ادارو کې کار پوهه، صادق او ددولت اهدافو ته وفادار کسان استخداموي. په افغانستان کې داوسني حکومت غړي ګډ اهداف او مشترکه ستراتيژي نلري بلکه د متضادو عقائدو او خاصو منافعو څښتنان ددنيا له هرځايه راوستل سويدي. حکومت پوه او صادق کارکوونکي هم ډير کم لري. څرنګه چې افغان دولت معين اهداف نلري چې پرهغه ئې غړي راټول وي نو ځکه نامعلومو او متشتتو اهدافو ته وفاداري بې مورده توقع ده. دغه سبب دی چې هر وزارت په حقيقت کې د يو زورواک پوسته، د يو تنظيم اډه او د يو قوم مسافرخانه ده. افغان دولت به ترهغو غير مؤثر او نامشروع وي ترڅو دا فاسد او نابکار عناصر په حکومت کې پر قدرت او دولت همداسې بېهدفه وي. که څه هم په موجوده حکومت کې ځينې ښه عناصر سته خو د هغو شمير کم او حالاتو ته مثبت بدلون نسي ورکولای. تاسې وګورئ چې د مخدره موادو د کښت، استعمال او قاچاق کار او دلويو لارو امنيت و مشهورو قاچاقبرانو ته سپارل سويدی. شخصي مليشو، د مخدره موادو له تجارته راولاړ اقتصادي توان، او د حکومت له مواقفو څخه سياسي استفاده، زورواکانو ته په مجموع کې تردولت ډير قوت ورکړيدی. دغه قوت، عام ولس او ددولت کوچني مامورين پخپل اطاعت مجبوروي او ددولت مشروعيت ته نه جبرانيدونکي صدمه رسوي. پدې ډول ددولت مشروعيت له دننه سخت تخريب کيږي. د يو ولايت د والي له دفتره تصادفاً اته ټنه ترياک راوايستل سوه. که څه هم هغه ددې پرځای چې مجازات سي ونازول سو خو هغه بيا هم ددغه تصادفي توهين په مقابل کې ناټو او حکومت ته پخپله سيمه کې لوی سردرد جوړ کړيدی او د دولت مشروعيت ته يې لويه ضربه ورکړيده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یــو دولــت خپــل مشــروعیت هغــه وخــت پــه خلکــو مــنلای ســي چــې د خلکــو ســره خپلـې وعـدې عملـي او پرخپـل ځـان هغـه قـوانین اول پلـی کـړي کـوم چـې د خلکـو څخــه یــې د تطبیــق غوښــتنه کــوي. کــه ددولــت متنفــذ غــړي هغــو قوانینــو او مقرراتوتــه چــې پخپلــه یــې جــوړ کړیــدي درنــاوی ونکــړي، کــه دوی ځانونــه تــر قوانینـو لـوړ وګڼـي او څـوک ئـې د خیانـت پـه جـرم محکمـې تـه کـش نکـړای سـي نـو خلـک بـه بـدون شـک ددا سـې دولـت مشـروعیت تـر جـدي سـؤال لانـدې راولـي. لــوی څــارنوال عبــدالجبار ثابــت پــه وار وار پــارلمــان او میــډیا تــه ویلــي دي چــې یــوازې کمــزوري کســان مــحکمه کیــږي او هغــوی چــې زور لــري ازاد ګرځــي بیلــه دې چــې زه یــې د نــوم اخیســتلو جرئــت وکــړم. ثابــت وویــل چــې ماتــه هغــه وخــت ډیــر مشـکلات پـیښ سـول کلـه چـې مـې افشـاء کـړه چـې د بلـخ والـي (عطـاء محمـد نـور) یــو جنګســالار دی، شخصــي ملیشــې لــري، اساســي قــانون تــه احتــرام نلــري او دجمهــور رئــیس امــر نــه منــي. لــوی څــارنوال دا هــم وویــل چــې د بلــخ والــي دا هــم ورتــه ویلــي وه چــې دده بــې مخکنــې مــوافقې بــه ددولــت هــیڅ یــو مــامور پخپــل ولایــت کــې پــرې نــږدي. عبــدالجبار ثابــت د هــرات والــي (حســین انــوري) هــم پــه ورتــه تورونــو تــورن کــړ. دواړو والیــانو لــوی څــارنوال د بلــخ او هــرات څخــه منــع کــړ. رئــیس جمهــور هــم دلــوی څــارنوال پــه قــول دده حمایــت ونکــړ او پــدې ډول دهغــوی دغــو اعمــالو ددولــت مشــروعیت تــه شــدیده صــدمه ورســول. مشــهور جنګســالار او د افغانســتان د فــوج لــوی درســتیز (رشــید دوســتم) څــوک چــې شخصــي ملیشــې لــري، د افغانســتان پــه پارلمــان کــې د شــبرغان نماینــده (فــیض الله ذکــي) تــه هــدایت کــړی وو چــې پــه ولســي جرګــه کــې کــوم وزیــر تــه رایــه ورکــړي. وروســته معلومــه ســوه چــې نومــوړي د دوســتم د هــدایت پخــلاف خپلــه رأیــه اســتعمال کړیــوه. رشــید دوســتم هغــه پــه شــبرغان کــې د زرو خلکــو پــه مــخ کــې راچپــه کــړ او ترهغــو ئــې وواهــه چــې پــه وینــو لژنــد او بیســده ســو. ددې لپــاره چــې حکومــت پــدې واقعــه کــې مداخلــه ونکــړای ســي او دواقعــې پــه رازڅــوک خبــر

(c) ketabton.com: The Digital Library

نسي، ښاغلی ذکي نژدې روغتون ته پرېښودل سو بلکه رشید دوستم هغه پخپل شخصي هلیکوپتر کې ازبکستان ته ظاهراً د تداوئ لپاره واستاوه. هیڅ د پارلمان ددې وکیل پوښتنه ونکړای سوای. سربېره پردغه، نژدې دوې میاشتې دمخه رشید دوستم خپل یو پخوانی مرستیال (اکبر بای) د شرابو په بوتل وویشت او پر کورئې چې په کابل کې جمهوري ارګ ته نژدې دی د راکټونو حمله وکړه. دوستم د لوی څارنوال دحکم باوجود چا بندي نکړای سوای. برعکس، کرزي اکبر بای وروغوښت چې ددوستم سره تر دعوې تیر سه. په دغسې شرایطو کې چې حاکمان پخپله قانون ترپښو لاندې کوي نور به یې واحترام ته څه وهڅوي؟ هلته چې قانون او مجریان یې مظلوم نسي حمایت کولای دولت څه مشروعیت لري؟

ددې لپاره چې خپل مشروعیت ثابت کړي، موجوده افغان دولت ته تقریبا غیر ممکن ده چې د خپل مشروعیت دټولو داخلي دښمنانو سره په یو وخت وجنګېږي لکه جنګسالاري، مخدره مواد، رشوت، بهرنی مشکل او مسلح مخالفین. د افغان دولت اوسنی وضع هغه سخت ناروغ ته ورته ده چې د روغتون د شدید مراقبت په خونه کې بستر او د څو خطرناکه قوي ناروغیو په مقابل کې د ژوند او مرګ په کشمکش کې راګیر وي. که د نومړي څخه د روغتون وسائل، اکسیجن او شدید مراقبت لیرې سي ډیر ژر به مړ سي. همدا راز که د اوسني حکومت له ساتني څخه اویا زره بهرني عسکر او د زرو ملیونو ډالرو پیچکاری لیرې سي ډیر ژر به سقوط وکړي. دغسې یو ناروغ دولت به ولس پخپل صحت او مشروعیت څنګه قانع کړي؟

ناټو کلي بمباروي چې خلک د حکومت په اطاعت مجبور او په مشروعیت یې اعتراف وکړي. د زور بیځایه او بیموجبه استعمال د خلکو د قناعت مؤثره وسیله نده. زور یو منفور دولت په یوه مشروعه مؤسسه نسي بدلولای. د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلکو حمایت باید د خلکو د زړونو د لاسته راوړلو له لارې حاصل سي نه د قوې په استعمال سره. یو شمیر د نړیوالو حقوقو ماهرین فکر کوي چې د تروریزم پرضد جګړه اوس د پښتنو دلوئې پرګنې سره په جنګ بدله سویده چې نه یوازې ددولت مشروعیت ئې تر جدي سؤال لاندې راوستی دی بلکه دعام وژني حقوقي سؤالونه یې راولاړ کړیدي.

دواشنګتن پست په قول (یکشنبه، ۱۸ نومبر ۲۰۰۷) ناټو، امریکا او دهغو افغاني ملګرو دطالبانو په نسبت افغان عوام ډېر وژلي دي. دناټو سرمنشي (جاپ دي هوپ شیفر) اخطار ورکړ چې دملکي خلکو زیاتیدونکې وژنه دخلکو په وړاندې دغربي قواؤ ملاتړ کوم چې ددوی په حمایت ورغلیدي کموي. د ملګرو ملتو دمؤسسې دسپتمبر ۲۰۰۷ راپور وائي چې هوائي بمباری په افغانستان کې دانتحاري حملو اصل باعث او مشوق دی چې ډیر بیګناه خلک وژني، ولس دکابل دحکومت په خلاف دروي او مخالفینو ته لویه تبلیغاتي ګټه رسوي. حامد کرزي په وار وار ویلي دي چې دتروریزم پخلاف مبارزه باید زموږ په کلیو کې نه بلکه په پاکستان کې دننه وسي خو امریکایانو یې نه ورسره مني او پدې ډول ئې دده حکومت دمشروعیت دیو جدي سؤال سره مخ کړی دی.

دکال ۲۰۰۸ د جولای په اوائلو کې امریکایانو دنورستان په ولایت کې د عامې سورلۍ دوه موټران بمبارډ کړل چې په نتیجه کې ئې ۲۲ ملکي کسان مړه او ډیر نور زخمیان سول. خلکو احتجاج وکړ. امریکایانو ویل دا ټول تروریستان او اشرار وه. ځائي حکومت دخلکو دشکایت دفشار په سبب سیمې ته هیئت واستاوه چې دهغه په نتیجه کې د نورستان والي تمیم نورستاني په دغه واقعه کې د عامو خلکو، ښځو او ماشومانو د وژلو تائید وکړ. ددغو اظهاراتو په سبا تمیم نورستانی له دندې ګوښه کړه سو او امریکایانو خپله

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبره بیا تکرار کړه چې دا ټول تروریستان وه (اریانا تلویزیون- ۲ جولای ۲۰۰۸). په دغسې یو حالت کې به د والي څه حیثیت وي او د خلکو په نظر به حکومت څه مشروعیت ولري؟

د نورستان تر واقعې دوې ورځې وروسته امریکایانو د شینوارو په هسکه مینه کې د واده ورا بمبارډ کړه چې په نتیجه کې یې ۴۸ تنه ښځې او ماشومان د ناوې او زوم په شمول شهیدان سول او ۳۴ زخمیان یې د ننګرهار روغتونونو ته یوړل. امریکایانو اعلان وکړ چې دا ټول اشرار او تروریستان وه. د خلکو مظاهرو، جمهور رئیس کرزی مجبور کړ چې هغه کلي ته فاتحې او عذر ته ورسي په کوم کې چې دا غمناکه واقعه پیښه سوې وه او د غمځپلو سره غمرازي وکړي. خو امریکایانو خپل انکار ته دوام ورکړ چې دوی یوازې تروریستان بمبارد کړیدي. وروسته د کنړونو او نورستان شوری ګانو او د هسکې مېنې ولسوال خلکو او خبرنګارانو ته وویل چې امریکایان پخپلو دغو بیمسؤلیته کړو پښتانه بغاوت ته هڅوي. دوی په سیمه کې د خپلو اهدافو د تحقق لپاره په افغانستان کې جنګ غواړي (اریانا تلویزیون ۸ جولای ۲۰۰۸). دغسې یو دولت به څه مشروعیت ولري چې د رئیس دولت خبره دده بهرني ملاتړي نه مني؛ هغه کسانو ته چې دی په عذر ورځي هغوی یې تروریستان بولي او که یو والي پر خپل ولس د پردو ناروا په روا تعبیر نکړي په سبا ئې له دندې شړل کیږي؟

د هیواد په شمال کې چیرې چې د حکومت پخلاف علني جګړه نده روانه، خلک د زورواکو، د بشر د حقوقو د تیري کوونکو، د فاسدو حکومتي مامورینو او قاچاقبرانو څخه چې پر سیمه حکومت کوي او نړیوال ملاتړ هم لري سر ټکوي. پولیس پر لویو لارو خلک پدې بهانه شکوي چې معاش یې کم او هغه هم ډیر وخت ندی ورکول سوی. د فساد سره د مبارزې د اداري

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشـر عزت الله واصـفي وائـي چـې "ترڅـو ددولـت لوړپـوړي چـارواکي قـانون نـه مراعـاتوي اداري فسـاد بـه جرم ونـه ګڼـل سـي. اصـلاحات بايـد لـه لـوړه پيـل سـي. کـه لوړپـوړي چـارواکي پـه مليونـو ډالـره سـوء اسـتفاده کـوي او څـوک څـه نسـي ورتـه ويـلای نـو تـه څنګـه يـو کـوچني مـامور تـه ويـلای سـې چـې ۴۰ ډالـره مـه اخلـه." دغسـي يـو حالـت نـه يـوازې پـر حکومـت د خلکـو اعتمـاد کمـوي بلکـه پـه ټولنـه کـې نظـم مختلـوي او هيـواد د بحـران سـره مخـامخ کـوي. پـدې ډول د هيـواد پـه جنـوب، شـرق او غـرب کـې خلـک د امريکـا او نـاټو لـه بمبـاريو او د حکومـت لـه اداري فسـاده پـه عـذاب دي او پـه شـمال کـې ولـس د فاسـدو حکمرانـانو او د غـرب د ملګـرو زورواکانو څخـه پـه ژړا دی. دغـه حالـت دافغـان دولـت مشـروعيت تـه سـخته صـدمه رسـولېده. نـاټو بايـد پـدې پـوه سـي چـې د نظـامي قـوې اسـتعمال ولو کـه کاميابـه هـم وی يـوه مـؤقتي چـاره ده. کـه د خلکـو حمايـت نـه وي د قـوې دغـه اسـتعمال او عمرانـي هلـې ځلـې بـه څـه نتيجـه ورنکـړي. اداري فسـاد تـر ټولـو ډيـر د حکومـت پـه ځـان لـوی افـت او بـلا ده چـې عـدم امنيـت، بغـاوت او د مخـدره مـوادو مافيـا تقويـه کـوي. اداري فسـاد هغـه کسـان هـم ناراضه او بغاوت ته وهڅول چې په اول سر کې حکومت ته خوشبين وه.

حامـد کرزي پـه ۲ مـئ ۲۰۰۸ م د شـپيګل المـانی مجلـې تـه ويلـي وه چـې مـا خپـل پـه حکومـت کـې يـو لوړپـوړی چـارواکی (رشيد دوسـتم) لـه دنـدې ګوښـه کـاوه خـو يـو بهرنـی هيـواد (ترکيـه) چـې پـه افغانسـتان کـې فوجونـه لـري پـر ودربـد او ايسـته مـي نکـړای سـوای. همـداراز، د سـنډې ټـايمز پـه حوالـه (۲ سـپتمبر ۲۰۰۸) ولسمشـر کـرزي د هلمنـد د پخـواني والـي شـيرمحمد اخنـدزاده پـر سـر لـه بريټـانيې سـره شـخړې کـړې دي. ولسمشـر وايـي چـې دانګليسـتان دوخـت صـدراعظم تـونی بلېـر ورتـه ويـل چـې کـه چيرتـه د هلمنـد والـي شـيرمحمد اخنـزاده لـه خپلـی دنـدی ليـري نکـړي نـو دی بـه خپـل ټـول عسـکر لـه افغانسـتانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وباسي. د سنډي ټایمز ورځپاڼه له کرزي څخه په حواله لیکي چې شیرمحمد اخنزاده د انګریزانو د فشار له امله د ده له خوا ګوښه کړای شو که نه نو د هلمند لپاره یو مناسب والي وو. پروسږکال د افغانستان ولسي جرګې دوه وزیران (د بهرنیو چارو وزیر سپنتا رنګین دادفر او د مهاجرینو د چارو وزیر حاجي محمد اکبر ځاځئ) د بیکفایتۍ په تور سلب اعتماد کړل. له اوریدو جرمنیان پر دادفر ودریدل. د غه سبب دی چې هغه تراوسه خپلې دندې ته ادامه ورکوي او ځاځي چې بهرنی ملاتړ ئې نه درلود له وظیفې ګوښه سو. سږکال دوه نور وزیران (اسدالله خالد او صدیق چکری) د ولسي جرګې لخوا رد سول خو غیرقانوني خپلو دندو ته ادامه ورکوي او ولسي جرګه یې د پوښتلو توان نلري. د شپیګل مجلې دا ادعاء هم کړیوه چې د افغان حکومت اکثره وزیران بهرنیو استخباراتو ته کار کوي. دغسې یو فاسد او لاسپوڅی دولت به د خپلو خلکو په نظر څه مشروعیت ولري؟

څلرم سؤال چې هرچا کاوه هغه په دولت کې د رشوت او اداري فساد وو.

جواب: د بون په کنفرانس کې امریکا دافغانستان حکومتي مقامونه او څوکۍ زورواکانو او غربزده ګانو ته د خدمت په مقابل کې د غنیمت مال په ډول وویشل؛ هغوي پخپل وار ورسپارل سوي وزارتونه او اداري خپلې قومي پوستې، دتنظیمونو اډې او د سوء استفادې مغازې وګرځولې. هغوی وزارتونه، ولسي جرګه او مشرانو جرګه، ولایتي جرګې، په مرکز او ولایاتو کې دولتي اداري ټولې پخپلو خپلوانو، حزبي وتنظیمي ملګرو او وفادارانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیله دي چې د چا لیاقت، کفایت او اهلیت په نظر کې ونیسي ډکې کړې. که څه هم ځیني ښه خلک په کار وګومارل سول خو دهغوی شمیر ډېر کم او مؤثریت ئې ډېر لږ دی. همداراز، ځیني غربي هیوادونو لکه ایتالیا کوښښ کړیدی چې د افغانستان قضائي نظام اصلاح کړي خو تراوسه دا مهم ارګان له اداري فساد ، د زورواکانو له اثر، دمسلکي قاضیانو له کمی او دقاضیانو د امنیت د نه تأمین سره مخ دی. نوځکه دا مهمه اداره اوس بېطرفه نده اوعدالت نسي تأمینولای. د امنیت د لوی رئیس په قول عدلیه ددولت د نورو ارګانونو سره هماهنګه نده نوځکه امنیت لکه څنګه چې پکار دی نسي منځته راتلای. په پلازمېنه کابل او ټول هیواد کې د زورواکانو، د بشري حقوقو د پایمالونکو، رشوتخورو او اداري مفسدینو بیله کومې ویرې سرشاره ګرځیدل ددولت مشروعیت او دموکراسي دواړه سخت متضرر کړیدي.

ډیر وزیران، والیان او رئیسان علاوه پردې چې شخصي ملیشې لري إن جی أو ګانې او شخصي انتفاعي مؤسسې هم لري چې هغه پیسې چې له بهره د مرستې په نوم افغانستان ته راځي پخپلو جیبو کې واچوي. دوی په هرخارجي قرارداد کې خپله ونډه هم لري. یو وزیر یا مشاور تر ۲۰۰۰۰ ډالره په میاشت کې معاش لري چې د هغه وزارت یو سابقه داره مأمور ۲۰ ډالره نلري. دماليې وزیر انوارالحق احدي اریانا تلویزیون ته وویل چې معاش یې په میاشت کې ۲۰۰۰۰ ډالره اویوه بهرنۍ اداري ئې ورکوي. دا وضع خپله اداري فساد پیدا او تقویه کوي. پخوانی داخله وزیر علي أحمد جلالي وائي چې ۴ وزیران او ۱۳ والیان مستقیماً د مخدره موادو په قاچاق او اداري فساد کې د کرزي د ورونو په شمول لاس لري. کله چې د کرزي څخه د جلالي ددغه ادعاء پوښتنه وسوه هغه په ډیر عصبانیت دغه ادعاء رد کړه او جلالي ئې په دروغو او فساد

(c) ketabton.com: The Digital Library

تورن کړ. په دولت کې د اداري فساد ښکاره او د شرم نمونه داده چې د فساد د مخنيوي د ادارې مشر ښاغلی عزت الله واصفي په عام محضر کې (اریاناتلویزیون ۱۷- اپریل ۲۰۰۸) لوی څارنوال ښاغلی عبدالجبار ثابت په رشوت او سوء استفاده متهم کړ. لوی څارنوال پخپل وار عزت الله واصفي په رشوت او اختلاس تورن کړ او ویویل چې زما سره کره اسناد دي چې کله چې واصفي په فراه کې والي وو سوء استفادې کړيدي. دواړو ادعاء وکړه چې موضوع به محکمې ته محول کوي. حکومت تردې حده شوړیدلی، اداري فساد تردې حده رسېدلی او قیادي جبن تردي حده مستولي دی چې د جمهور رئیس لومړي مرستیال ضیاء مسعود ادعاء وکړه چې ددولت لوړ پوړي چارواکي د مخدره موادو په قاچاق کې لاس لري. کله چې د رئیس جمهور څخه ددې ادعاء په باره کې په اوله د اکتوبر ۲۰۰۷ م پوښتنه وسوه هغه په ډیر طنزیه ډول وویل چې که جرئت لري نومان دې ئې واخلي. یعنې سته خو مګر د نومانو د اخیستلو جرئت په چا کې نسته. عبدالجبار ثابت ادعا وکړه چې وکرزي ته یې د شلو لوړپوړو قاچاقبرانو او رشوتخورو نومان ورکړه خو کرزی دی دهغوی له تعقیبه منع کړ. د لوړپوړو رشوتخورو، قاچاقبرانو او مفسدینو د نومانو د اخیستلو جرئت نه په وزیر، نه د رئیس جمهور په مرستیال او نه پخپله په رئیس جمهور کې سته. دامریکا خارجه وزیره (هیلری کلنتن) وائي افغانستان یو تاریاکي دولت دی چې کمظرفۍ او په لویه کچه اداری فساد فلج کړیدی. ځینې معتبر منابع وائي چې له څه وخته راهیسې امریکا ئي وسله دکابل دفوج او پولیس لخوا پر مخالفینو خرڅیږي. دفساد دیو بل اړخ په باره کې دښار جوړولو وزیر انجنیر یوسف پښتون ادعاء وکړه چې "هیواد اوس د مځکو او مخدره موادو د مافیا په لاس کې دی". اداري فساد تردې حده اوس رسیدلی دی چې د کرزي ملاقاتونه خرڅیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښاغلي کرزي په ۱۳ نومبر ۲۰۰۷ م پرخپلو يوشمېر وزيرانو او دپارلمان پرغړو تورولګاوه چې له خپلو دندو څخه سوء استفاده کوي، رشوت خوري او په اداري فساد اخته دي. ده وويل چې دا ناروغي اوس دومره پراخه سوې ده چې دهيواد دبياودانولو مخ يې نيوليدی. کرزی پداسې حال کې چې قهرېدلې معلوميده وويل چې "دعادي افغان ژوند ورځ په ورځ خرابيږي پداسې حال کې چې حکومتي مامورين يوازې پدې فکر کې دي چې څنګه خپله شخصي دارائي ډېره کړي. پدې نظام کې لوړپوړو چارواکو هرڅه پيدا کړل – پيسې، ډېرې پيسې. – خدای په پوهيږي چې ترحد ډېرې يې ټولې کړې. زموږ دحکومت دلوړپوړو مامورينو په پيسو دنړۍ بانکونه ډک دي. لوکس قصرونه، نه يوازې په کابل کې بلکه دلته او هلته ټول زموږ دحکومت او دپارلمان دغړو دي؛ هريو ئې درې څلور کورونه په بيلو بيلو هيوادونو کې لري". دحيرانتيا او پريشانۍ خبره داده چې کرزی په هرڅه پوهيږي او اعتراف کوي خو داصلاح لپاره يې هيڅ او يا ډېر کم څه کوي. دجمهور رئيس سلاکار اسدالله وفاء په لومړی مارچ ۲۰۰۹ کې وويل چې په کندهار کې د بياودانولو کار ددولت د مامورينو د اداري فساد په وجه وروسته پاته دی. دغسې يو حالت پر حکومت او پوليسو د خلکو اعتماد کم کړيدی چې نتيجتاً ئې امنيت ته لويه صدمه رسولې ده. دغه حالت، ولس پرحکومت ډېر بې باوره کړيدی او په ځان کې دتنفر او انزجار تومنه شاربي.

نړيوالې ټولنې او افغان حکومت له اولې ورځې خلکو ته وعدې ورکولې چې امنيت به تأمينوي، سم او مؤثرحکومت به راولي او دهيواد بيا رغونه به کوي. افغانانو دوی ته کافي وخت ورکړ او لازمه همکاري يې ورسره وکړه ترڅو دوی خپل تعهدات پرځای کړي خو متأسفانه تراوسه هيڅ يو له دغو تعهداتو عملي نسو. او حتی داسې هم ونسوه چې پر سمه او صحيح خوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدمونه اينښوول سويوي څو دهغه په برکت هيواد ورځ په ورځ د ارامۍ او سوکالۍ خواته تللی وای. افغانانو د کرزي څخه د اداري فساد د ريښو ايستلو ډيره توقع نه درلوده داځکه اداري فساد په ډيرو هيوادو کې ستو. خو دده څخه يې دا توقع وه چې د ابتدائي عدالت د تأمين په منظور د بدکارو، زورواکانو، قاچاقبرانو، د بشر دحقوقو دپايمالونکو، او سوء استفاده کونکو ملاترونکړي او دهغو کسانو مخ ونيسي چې بهرنۍ مرستې پخپلو جيبونو کې اچوي او نه پريږدي چې خلکو ته ورسيږي. د حکومتدارۍ او عدالت ددغه بسيط عنصر کمزوري او په ډيرو ځايو کې نه موجوديت ددې سبب دی چې خلک د حکومت دفاع ونکړي او مخالفينو ته لار او حتی ځای ورکړي او يا حداقل بېتفاوت پاته سي. که ددولت وزيران او عاليرتبه مامورين شاهدي ورکوي چې دکابينې غړي، واليان او د رئيس جمهور کورنۍ او نژدې خپلوان په قاچاق او فساد کې اخته دي او بيا هم امريکا او نړيواله ټولنه يې بېدريغه مرسته کوي؛ که د رئيس جمهور مرستيال شاهدي ورکوي چې دده د حکومت لوړپوړي چارواکي مفسدين دي او دی يې دنيولو او حتی نوم اخيستلو توان نلري خو بيا هم ټوله غربي نړۍ دهمدې مفسدينو ترشا ولاړه ده افغانان به دداسې يوه بې کفايته حکومت او له داسې بهرني حمايت څخه د خير څه توقع ولري؟

دکابل حکومت څخه به دچا د سم کار څه توقع وي چې مشر يې د شپيګل مجلې سره په يوه مرکه کې وائي (افغان رساله- مئ ۲۰۰۸، ص ۳) چې نړيوالې ټولنې ټول هغه غله او جنګسالاران چې له طالبانو تښتيدلي وه بيرته راوستل او په حکومت کې يې شامل کړل. کرزي وويل چې ډير بهرني هيوادونه دجنګسالارانو سره تړلري او اوس هم هغوی ته پيسې ورکوي او ملاتړ يې کوي. همدا بهرنيان دهمدې جنګسالارانو او ټوپکيانو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعسکرو او پولیسو کار اخلي. کرزي وویل چې "دنړیوالې ټولنې ځینې غړي زموږ دځینو فاسدو خلکو او ماموړینو سره تړاو لري او دهغو څخه استفاده کوي. دمثال په توګه دبین المللي ټولنې یوه غړي هیواد دافغانستان په یوه برخه کې یو قوماندان ته دهغه دوفاداری په خاطر پیسې او مځکه ورکړېده.ایا زه (کولای سم) هغه محکمې ته راکش کړم؟"

دسترې محکمې دعالي شورئ غړي قاضي بهاءالدین بهاء اریانا تلویزیون ته په ۲ جولای ۲۰۰۸ م وویل چې د حکومت ډیر وزیران، دهغوی معینان او د دوائرو رئیسان د سترې محکمې لخوا په رشوت او اداري فساد محکوم سویدي خو څوک ئې نسي بندیان کولای. دغسې یو نظام به چې شریعت او قانون یوازې پرکمزوره تطبیق کیږي او زورواکان ترقانون لوړ او سرشاره ګرځي دخلکو اعتماد څنګه خپل کړي؟

د اوضاع ډیر څیړونکي پدې عقیده دي چې مخالفین نسې کولای ناټو په زور ماته کړي. خو بیله شکه اداري فساد ، بیعدالتي او قاچاق به ئې حتمي ماتې ته ورټېله کوي او عمر به ئې ورلنډوي.

پنځم سؤال د مخدره موادو د تولید وو.

دغربي نړۍ پالیسیو افغانستان په یوه تاریاکي هیواد بدل کړ څو دغرب په بازارو کې د مخدره موادو تقاضا ته جواب وویل سي. دامریکا خارجه وزیره افغانستان یو تاریاکی دولت بولي. په افغانستان کې د تریاکو تولید له ۱۸۰ ټنه په ۲۰۰۱ کې چې هغه هم د بدخشان په یوه محدوده ساحه کی کرل کېده و ۲۵۰۰ ټنه ته په ۲۰۰۷ کې ورسید. اوس تاریاک تقریبا ۴۰٪ د افغانستان د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناخالصو ملي عوايدو (۳،۱بليون ډالر) او د نړۍ د عرضې ۹۳٪ تشکيلوي. ددغو ترياکو بيه په امريکائي بازار کې ۴۳۰ بليون ډالره ده چې افغانانو ته يې يوازې ۰،۷٪ (۳ بليون ډالر) رسيږي. متباقي ۴۲۷ بليون ډالره يې د اروپائي او امريکائي سوداګرو په جيبو کې لويږي. ځيرونکي پدې عقيده دي چې مخدره مواد، د حکومت اداري فساد، د مخالفينو فعاليت، برمته نيول او په بيلو شکلونو د خلکو تهديد، ددولت په اداري دستګاه کې دزورواکانو نفوذ او جنايتونه دا ټول يوله بله ټينګې اړيکې سره لري. د مخدره موادو کاروبارکونکو ددولت په اداري، مالي اوعدلي نظام، انکشافي پلانونو، حکومتدارۍ او اعمار مجدد کې کافي نفوذ کړيدی. د مخدره موادو په پيسو او دغرب په ملاتړ، زورواکان شخصي مليشې ساتي او ددولت د قانون جوړولو او تطبيق کولو ارګانونو ته اوامر صادروي. په تيرو څو کالو کی د مخدره موادو دکښت او قاچاق د له منځه وړلو لپاره ټول پلانونه او فعاليتونه ناکام سويدي. د سينلس مؤسسه ادعاء کوي چې امريکا او نړيوال د مخدره موادو د کښت او قاچاق په مخنيوي کې ناکام دي. افغانانو ته کار او دعائدو کومه بله منبع نسته نو ځکه مجبور دي ترياک وکري. د بلخ والي عطاء محمد نور د اريانا تلويزيون سره په ۲ جولای ۲۰۰۸ م په يوه مرکه کې وويل چې نړيواله ټولنه او دکابل په حکومت کې مؤثرې حلقې په افغانستان کې د ترياک کښت تشويقوي.

د ۲۰۰۷ م کال د اپريل په سر کې زه (ددې کتاب ليکونکی) وطن ته تللی وم او هلته می ددې ټولو عناصرو ائتلاف خپله وليد. په کوئټه کې مدرسې خالي وې او ټول طالبان افغانستان ته د کوکنارو د نيښ وهلو لپاره تللي وه دا ځکه له قديمه نيښ وهل د طالبانو کار دی. په افغانستان کې عسکرو او ددولت کم رتبه مامورينو هم د سهار لخوا تر رسمياتو د مخه نيښ واهه دا ځکه معاشونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ئې کم وه او د ترياکو په کښت کې يې ديوې مياشتې په خوارۍ د ټول کال د دولت معاش برابرولای سوای. د طالبانو قوماندانانو خپل زکات ځيني اخيست. د دولت اکثره عالي رتبه مامورينو يا پخپلو مځکو خاشخاش کرلي وه او که ئې مځکه نه وه بيا د وظيفې تر څنګ د ترياکو په تجارت مصروف وو. د داخلي او خارجي قاچاقبرانو خو پدا زندګي وه او حتی خارجي عسکر هم د دغه سخي بوټي څخه بې برخې نه وه. پدې ډول خاشخاشو خپل د کرم سايه پر ټولو غوړولې وه او دوست او دښمن يې په يو سنګرکی سره کښېنولی او يو وسيع ائتلاف ئې په جوړ کړی وو. که دولت يا ناټو د ترياکو دله منځه وړلو لپاره کومه عملي هڅه کړېوای نو ټولو به ئې په ګډه مقابله کړېوای چې دا د کابل دولت ته يو لوی ګواښ کيدای سوای چې نه کرزي غوښت، نه امريکايانو او نه ناټو. ازادۍ راډيو ته په ۱۲ نومبر ۲۰۰۷ م يو بزګر وويل چې ما ته يو قوماندان چې په پارلمان کې ديو وکيل ملاتړ ورسره دی وويل چې که غواړې تارياک دی مات نسي نو پيسه به راکوې. د کوکنارو د توليد د کنترول او هم په دولت کې د اداري فساد د مخنيوي لپاره نه يوازې د حکومت او د هغه د بهرني ملاتړو ترمنځ مشترکه ستراتيژي نسته بلکه کومه يوه چې سته هغه ددې دواړو ادامه او تقويه ده. د امريکا او ناټو په نظر اول بايد طالبان مات سي او وروسته بيا ترياکو او اداري فساد ته توجه وسي خو زه وايم دا وروستۍ دواړه دا سې لوئې بلاوې دي چې هم به افغانان وخوري او هم به اشغالګران. پخپله په افغان دولت کې هم د ترياکو د کښت د مخنيوي پر سر ګډ موقف نسته. يو شمير مامورين وايي چې څرنګه چې په تيرو ديرشو کلونو کې جنګونو د بزګرانو داوبولګولو نظام خراب کړيدی، د غنمو او پنبې اصلاح سوی تخم نلري، کيمياوي سره نه وررسيږي او په اسانه شرايطو د کښت لپاره پور نه ورپيدا کيږي نو ځکه بزګران مجبور دي چې ترياک وکري. دنيا بايد مرسته وکړي چې د بزګرانو د غه مشروع غوښتنې ترسره سي. خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځيني بيا حتی د وزيرانو په سويه وائي چې نه، خاشخاش خلک له مجبوريت او غريبۍ نه کري بلکه ډيرې پيسې جوړوي. همداراز، حامد کرزی د خاشخاشو پر کښت د هوا له لارې د زهرياتو د پاشلو شديد مخالف دی خو لومړی مرستيال يې بيا په شدت طرفدار دی.

د امريکا په خارجه وزارت کې د افغانستان لپاره د ترياک د کنترول پخوانئ لوی مسؤل تامس شوئچ د نيويارک ټايمز سره په يوه مرکه کې (۲۷ جولای ۲۰۰۸) وئيلي دي چې په افغانستان کې د تارياک د کښت د ملاتړ په منظور د افغان دولت د لوړپوړو فاسدو چارواکو، ډارنو اروپائيانو، د پنټاګون تنګنظرو فوجيانو او طالبانو يو نامطلوب ائتلاف جوړ دی. او ترڅو دا ائتلاف وي دا بوټی به غوړيدلی پاته وي. ناټو او زموږ وزارت دفاع د کوکنارو پرضد د عملي اقدام مخالف دي؛ برتانويانو په هيلمند کې خلکو ته ويلي دي چې دوی په تارياکو غرض نلري. افغان حکومت وايي چې بزګران خاشخاش له غريبۍ کري خو ملل متحد بيا وايي چې نه دا کار له مستۍ کوي. پدې ډول د تارياکو د کښت د مخنيوي لپاره هيڅ مشترکه ستراتيژي نسته. د امريکا د دفاع وزير رابرت ګېټس و کانګرس ته په ډسمبر ۲۰۰۷ م کې وويل چې موږ په افغانستان کې د کوکنارو د له منځه وړلو لپاره واضحه ستراتيژي نلرو. تامس شوئچ وائي چې که طالبان لدې کښته ګټه اخلي نو کرزی او دولت يې هم ډيره اخلي. د کرزي په حکومت کې بيساری اداري فساد ددې سبب سوی چې قاچاقبران په ازاده خپل کار وکړي او که احياناً ونيول سي رشوت ورکوي او خوشې کيږي. عبدالجبار ثابت ماته ويليدي چې ما د شلو لوړپوړو چارواکو نومان چې د مخدراتو کاروبار کوي او په اداري فساد اخته دي کرزي ته ورکړل چې بايد تعقيب سي خو زه هغه لدې کاره منع

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړم. د سنډې ټایمز په حواله (۲ سپتمبر ۲۰۰۸) دیوه والی له کوره نهه ټنه تاریاک راوایستل سول خو چا ترخه خبره هم ورته ونکړه.

خاشخاش د افغانستان په ځینو برخو کې لکه بدخشان، ننګرهار او هیلمند ترانقلاب پخوا هم کرل کیده خو البته په ډېره لږه پېمانه. مثلاً په **۱۹۷۵** م کې په هیلمند کې **۲۲** ټنه تاریاک اخیستل سویوه او په **۲۰۰۷** م کې **۲۵۰۰** ټنه. پخوا بهرته د تاریاکو د قاچاق یوازنۍ لار ایران وو چې زموږ د غربي سرحداتو څخه او یا د پاکستان له لارې ایران ته او له هغه ځایه یوروپ او امریکا ته تلل. دلومړۍ ځل لپاره وشمال ته د تریاک د قاچاق لار روسانو د افغانستان د اشغال په وختکی خلاصه کړه. کله چی روسانو پر افغانستان یرغل وکړ او پخلاف یې د افغانانو مقاومت شدید سو. نو د مقاومت د ځپلو، د خلکو د خپلولو او خپل ګوډاګي حکومت ته د وسیع حمایت د حاصلولو په منظور به دوی تر خپل کنترول لاندې سیموکې د خاشخاش کرل نه منع کول. روسانو به خپلو وفادارو ملېشه قوماندانو ته د خاشخاش کرلو او عالي رتبه مامورینو ته د مخدراتو د قاچاق امتیاز ورکاوه. مجاهدینو هم د تاریاک کرل نه منع کول دا ځکه دوی دولت نه وو او دا یی د ځان مکلفیت نه باله. له بلې خوا روسانو ددې لپاره چې خپل عسکر په افغانستان کې خوښ وساتي د نشئي موادو پر نه استعمال او ددوی لخوا ئې پر نه وړلو ټینګار نه کاوه. د روسیې د عسکرو به په افغانستان کې نشه او بې بندوباره ژوند وو او چې کله به یې وخت پوره سو او کورته به تلله نو د ځان سره به یې څه مخدرات هم وړل. هغه به په دننه روسیه کې ښه پیسه ورجوړه کړه او دوی او کورنۍ به یې خوښ سول. روسانو غوښته چې خپل عسکر لدغه لارې وافغانستان ته په تلو تشویق کړي. پدې ډول روسانو د خپلو عسکرو لخوا د مخدره موادو پر وړلو سترګې پټولې. روسي عسکر په عسکري الوتکو کې تلل او نه تلاشي کیدل او تقریبا په ازاده او اطمنان ئې

(c) ketabton.com: The Digital Library

داکاروبار کاوه. پدې ډول دافغانستان په تاریخ کې د تاریاکو دقاچاق لار وشمال ته روسانو خلاصه کړه او تراوسه دا لار بنه فعاله ده. له افغانستانه د روسانو دوتلو څخه تراوسه د افغانستان سره د تاجکستان پرسرحد لس زره روسي عسکر پراته دي او ډېر واره روسي عسکر حتی جنرالان يې دمخدره موادو په قاچاق تورن سويدی. همدا تور اوس افغانان پر امريکا او ناټو او دهغو پرعسکرو لګوي چې دروسانو پرپله روان دي. ملل متحد هم وايي چې له تارياکه دهيروئينو دجوړولو فابريکې په افغانستان کې بهرنيان چلوي او ضروري کيمياوي مواد يې له بهره ورته راځي خو مخ يې نه نيول کيږي (اريانا تلويزيون ۲۸ جولای ۲۰۰۸).

شپږم سؤال په افغانستان کې د بهرنيو مرستو د مؤثريت وو.

د جرمني دبون په کنفرانس کې د غرب ظاهراً تلاش دا وو چې افغانستان داسې يوحالت ته راولي چې بيا د تروريزم د تربيې مرکز نه وي نوځکه يې د اساسي قانون، انتخاباتو او د قضاء داصلاح لپاره يو پروګرام تصويب کړ. او کابل ته يې نړيوال فوج د کابل دحکومت د ساتلو او ددغه پروګرام دعملي کولو لپاره واستاوه. په غيرنظامي برخه کې د بون دکنفرانس غوښتنه داوه چې افغانستان يو مستقر هيواد وي چې دګاونډيو سره په سوله کې ژوند وکړي، دخلکو نماينده حکومت ولري، مؤثر فوج ولري، ټول مهاجر بيرته خپل هيواد ته ستانه سي، هيواد بيا اباد او اقتصادي وده يې يقيني سي. داقرارداد د ملګروملتو دمؤسسې دامنيت شوری پخپل ۱۳۸۲ مه پريکړه کې هم تائيد کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که په ځیر و کتل سي په سله تقریباً اته کاله نړیوالو خپلې کړې وعدې ډیرې لږې پوره کړیدي. تر اوسه تر اتلس بلیون ډالره ډیر افغانستان ته د بیا ابادیدو لپاره راغلیدي. خو ډیر لږ یې خلکوته رسیدلي او د هغوی په روزمره ژوند کې ئې ډیر کم مثبت تغییر راوستی دی. البته ددیرش کالو خرابۍ په ۷ کالو کې تول نسي سمیدای خو د افغانانو غوښتنې ډیرې ساده، بسیطې خو واقعي وې یعني د ژوند د لومړنیو ضروریاتو درلودل. حکومت او نړیوالو نه یوازې د افغانانو سره ددغو بسیطو غوښتنو په پوره کیدو کې مرسته ونکړه بلکه ددغو بسیطو او لومړنیو غوښتنو دزیربناء د ترمیم لپاره یې هم ډیر لږ کار وکړ. که څه هم نړیوالو په افغانستان کې په ځینو ساحو کې څه سیاسي بریاوې درلودلیدي لکه دجمهوري ریاست، ولسي جرګې، ولایتي جرګو انتخابات، تعلیم او تربیه، مخابرات، نشرات، فوج، پولیس، قضاء، روغتیا او دکلیو پراختیا خو غیر مؤثر او فاسد حکومت، ډیره بیکاري، په بهرنیو مرستو لګولو کې تشتت او فساد، د ناټو پر ښه نیت شک او عدم همږغي دغه بریاوې خنثی کړیدي. حتی باخبره منابع پدې عقیده دي چې امریکا او انګلیستان ترجنګ وروسته افغانستان لپاره هیڅ ستراتیجي نه درلوده. دانګلیستان صدراعظم توني بلیر پر افغانستان پر ۷- اکتوبر ۲۰۰۱ دحملې امر ورکړ بیله دې چې دخپلې کابینې له نژدې وزیرانو سره مسئله جدي مطرح کړي (جان کیمپنر، ص ۱۲۹). دملګرو ملتو دمؤسسې دمسؤلینو په قول په بون کې (له یوې خوا) دملګرو ملتو اداره بیوا که وه (اوله بلې خوا امریکایانو داسې استعمال کړه چې اصولي کردار یې ادا نکړای سوای). شپږمیاشتې وروسته داضطراري لویې جرګې په وختکې یې هم ونکړای سوای چې کابل دبون دفیصلې مطابق له شخصي ملیشو پاک کړي. دامریکا دوخت دجنګ وزیر (دونالډ رمزفیلډ) دشمال ائتلاف په لاس دطالبانو وژلوته دومره اړم وو چې نه یې غوښتل دغه ملیشې مهار او ددولت په

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیاسي پروسه کې منسجم سي. ایساف پر دغو ملیشو واک نه درلود بلکه موازي یې کار ورسره کاوه. ایساف، دولت له سقوط او حملې ساتي خو د ملیشو د ظلم، تجاوز او جنګي جرائمو مخ یې نه نیوی. رمزفیلډ پرې ټینګار کاوه چې ایساف خپل تسلط پرټول افغانستان خپور کړي بلکه اجازه یې ورکړه چې ملیشې د دولت پر امنیتي اورګانونو، دولتي دارائي ګانو او ګمرکاتو کنترول پیدا کړي. نړیوالې ټولنې هم بیله دې چې د افغان حکومت جوړولو، پلان او ترجیحاتو ته صبر وکړي د خپلو اِن جي اُو ګانو او قراردادیانو په لاسونو د زرو ملیونو ډالرو مصرفول په موهومي سنجش پیل کړل. په نتیجه کې نه یوازې عادي افغانان بلکه د ناټو د هیوادو مهم سیاسي و نظامي مقامات لکه د انګلیستان پخوانی سفیر، د امریکا جنرال جیمز جونز، اروپائي اتحادیه، سینلس او ډیر نور نړیوال کارپوه شخصیتونه او اداري په افغانستان کې د نړیوالو او د کابل د حکومت په کړو اجراآتو قانع ندي. حتی د افغانستان د جمهور رئیس لومړی مرستیال احمد ضیاء مسعود پخپل کلي پنجشیر کې وویل (۱۲ فبروري ۲۰۰۹) چې: "اوسنی حکومت ناکام او له درغلیو ډک دی، ممکن کرزی په راتلونکو انتخاباتو کې د ځان په ګټه کار وکړي او د جوزا له لومړۍ نیټې وروسته باید لنډمهاله اداره واک په لاس کې واخلي."

افغانستان یو زراعتي هیواد او اقتصادئې پرهمدې سکتور ولاړ دی. د تقریباً ۸ کالو په موده کې نه داوبو یو ضروري بند جوړ سو او نه یوه مهمه ویاله او کانال پاک او یا ترمیم سو او نه یوه غټه کارخانه جوړه یا حتی ترمیم سوېده. یوازې یوځو وړې پروژې د پي ار تېي لخوا ترلاس لاندې نیول سوې دي چې د هغو هدف هم د پروژو تر نامه لاندې په طالبانو پسې کتل دي. افغاني بزګرانو ته ډیر کم د کرنې تخم او وسایل او حتی زراعتي او مالداري پور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکول سویدی چې دا خپله و خاشخاش کرلوته موقع ورکول دي. څرنګه چې کرنې او مالداری په افغانستان کې په تیرو ۳۰ کلونو کې سخته صدمه لیدلې ده د نړیوالې ټولنې څخه دا توقع وه او ورته ښه فرصت وو چې صنعت یې تقویه کړی وای. د ارزانه او خواریکښ کارګر شتون له یوې خوا او د افغانستان جغرافیائي موقعیت له بلې خوا چې د مرکزي اسیا ، جنوبي اسیا ، غربي اسیا او خلیج په منځکې پروت دی خارجي پانګوال ښه تشویقولای سوای. خو داکار ونسو. افغانستان د یو غرني هیواد په توګه چې ډیرې پاکې اوبه یې په هره دره کې سته او ډیرځایونه دبرېښنا لوی او واړه بندونه جوړیدای سي او ترخپل ضرورت زیاته برېښنا بهرته صادرولای سي اوس د برېښنا له نعمته محروم دی او له بهره ئې واردوي. حتی همدا پسله اته کاله د زرو ملیونو ډالرو دراتوئیدو او د بهرنیانو د بیساري حضور سره سره د کابل د ښار د اوسیدونکو نیمائي بریښنا نلري. په لویه کچه بیکاري، د بیا ابادیدو د عملیې سوکه والی، د حکومت بېعدالتیو او د ناټو بمباریو خلک اړ کړیدي چې یا پاکستان یا ایران ته کډه وکړي او یا دځان دحمایت او امرار معیشت لپاره د زورواکانو او یا طالبانو سره یوځای سي. دبهرنیو مرستو دغسې عدم مؤثریت ددولت مشروعیت ته هم لویه صدمه رسولیده.

سینلس چې د امنیت او پالیسۍ په چارو کې پاریس میشته یوه نړیواله مشورتي اداره ده پخپل وروستي راپور کې لیکي چې کابل او نړیوالې ټولنې د افغانستان د اعمار مجدد مکررې وعدې د افغانانو سره ترسره نکړې. ډیر افغانان خپل په ژوند کې څه مثبت بدلون نهویني بلکه ژوند یې ترپخوا خراب سویدی. خلک سؤال کوي چې بلیونونه ډالره چې په افغانستان کې مصرف سویدي چیرې تللي دي. له بدایو هیوادو څخه افغانستان ته تللې مرستې غیرمنسجمې، غیر مؤثرې او ضائع سویدي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانستان اوس د استدلال په یوه داسې دائره کې راګیر دی چې امریکا او ناټو وائي امنیت د کار او پرمختګ لپاره شرط دی. خو ډیر افغانان پدې عقیده دي چې کار، بیا ودانول او پرمختګ په افغانستان کې امنیت راوستلای سي. که عامو خلکو ته کار پیدا ، بیا ودانول پیل او انکشاف یقیني سي د خلکو اعتماد به پر حکومت اعاده او په ملاتړ به یې راووزي. څوک به بیا خپل نازولی زوی یو فاسق او ظالم جنګسالار ته نه سپاري او دهغه داقتدار او حرص لپاره به خپل اولاد نه قربانوي. دوی به نه یوازې بیا دمخالفینو سره مرسته ونکړي بلکه هغوی به پخپلو سیمو کې د حکومت ضد عملیاتو ته پرینږدي. چریکي جنګ بې دولس له ملاتړه ممکن ندی؛ که ولس خپل سي چریکي جنګ به څنګه ادامه پیدا کړي او بریالی سي؟

اووم سؤال د افغانانو د اقتصادي حالت دڅرنګوالی وو.

اصلي امنیت د خلکو د زړونو په لاسته راوړو کې دی. که څوک په افغانستان کې امینت، دموکراسي، پرمختګ او سوکالي غواړي نو باید په اقتصادي ساحه کې کامیاب کار وکړي. تجربې ښوولېده چې په افغانستان کې زور او نظامي عملیات ندي بریالي سوي. دلته سکندر خپل سرزوره سر خوړلی دی، دانګریزانو پزه چې پرپاچاهي یې لمر نه ډوبیدی سولیدلې ده، سورلښکر چې ددنیا دتسخیر خوبونه یې لیدل شرمیدلی دی او داده امریکا ورپسې روانه ده. راسئ سرچپه ئې عملي کړو چې دټولو پکښې خیر وي او هغه داچې سیاسي حل ته موقع ورکړو او دهیواد اقتصادي بیا رغونه وکړو او پدې ډول امنیت په ښکیلاک او زیبښاک کې نه بلکه د خلکو په رضائیت او اقتصادي سوکالۍ کې وپلټو. داځکه د افغانستان بحران تر ډیره حده سیاسي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

سازماني او اقتصادي دی نه نظامي. تر یولک زیات داخلي او خارجي لښکرو چې د عصر په ټولو پرمخ تللو وسلو مجهز دي او بیله اټومه د هیڅ ډول تخریبي وسلې د استعمال څخه یې دریغ هم ندی کړی اتوکالو کې ونکړای سوه په افغانستان کې امن قائم کړي او ورځ په ورځ اوضاع شوریږي دا ښئي چې د افغانستان بحران په زور نه بلکه په اقتصادي او سیاسي رغاوي حل کیدای سي.

سره لدې چې ډیر غربي ستراتیجستان ښائي موافق نه وي خو زموږ باور دادی چې په افغانستان کې بیکاري او بغاوت مستقیماً سره متناسب دي. که خلکو ته کار پیدا سي او ولس په یو ګوله موړ سي دا به دحکومت اعتبار ډیر او هغه ته به مشروعیت وروبخښي. خلکو ته کار پیدا کیده به د زورواکانو زور او به کړي او ډیر لږ خلک به وي چې دیوجنایتکار او جنګسالار توپک په غاړه کې واچوي او دده لپاره خپل هیوادوال مړه کړي او یا ځان قربان کړي. څوک چې ډیر مجبور نه وي په اسانه نه حاضریږي چې ځان مړ، مور بوره او خپل اولاد یتیمان کړي. د کسب و کار موجودیت دغه مجبوریت له منځه وړي. د کابل حکومت او نړیواله ټولنه پدې کې ناکام سوي دي چې عامو خلکو ته د کار زمینه مساعده کړي، مالي او پولي پاړسوب کښته، کرائې او نرخونه کنترول او د خوار او بډای ترمنځ د ژوند د سطح تفاوت کم کړي. همدا راز دوی بریالي نسول چې په اصطلاح د خارجي متخصصینو لښکر راکم او په زرو د چور إن جي أو ګانې ترکنترول لاندې راولي. دوی ونه توانیدل چې د ملیارډونو ډالرو او د خارجي ماهرانو د یو لوی فوج په درلودلو سره بیا هم د خلکو پر ژوند یو مثبت اثر وکړي. دغه نامطلوب حالت، د بیکارانو یو لوی لښکر ددولت او خارجیانو څخه دخوابدو کسانو او مخالفینو سره یوځای کړیدی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې لپاره چې د کابل حکومت ته مشروعیت او پراخ ملاتړ ترلاسه کړي، دحکومت بهرني ملاتړو په بهر کې افغان مهاجرین پخپلو غوړو وعدو وهڅول چې خپل وطن ته ستانه سي. د دغه نړیوال پراخ تشویق په اساس ملیونونه افغان مهاجرین له پاکستان، ایران او نورو هیوادو څخه افغانستان ته ستانه سول بیله دی چې نړیوالو په افغانستان کې د دوی د کور او کار غم خوړلی وي. تیرو دیرشو کلونو جنګونو او مهاجرت د هغوی کورونه پخپلو سیمو کې خراب، کښت و کروندې ویجاړې او کاروبار مختل کړیدی او دراستنیدو پروخت هم چا مرسته ورسره ونکړه نو له ناچاره یې لویو ښاروته د ډالرو د باران او د کار د پیدا کیدو په هیله مخه کړه. په لویو ښارو، خصوصاً کابل کې، د نفوس د غه زیات تراکم او پراخې بیکارۍ د حکومت پر کمزورو اوږو یوبل درونډ پېټی ور زیات کړ او د دولت اقتصادي، چاپېریال، ټولنیزې او سیاسي ستونزې یې نورې هم ورډیرې او حادې کړې.

امریکایانو، د ایران څخه په افغانستان او عراق کې د همکارۍ په طمع د نفت وغاز د پایپلائن او تجارتي لارو د جوړولو هغه پروژه وځنډول کومه چې به له ترکمنستانه پاکستان ته د افغانستان له لارې تلل او د مرکزي اسیا انرژي ئې جنوبي اسیا او غربي نړۍ ته رسول. ایران تل د دغه پروژې مخالفت کړیدی او د نورو علتونو وځنګته پد غه سیمه کې د جنګ د اور د بلیدو یو مهم عامل هم ایران دی. ایران غواړي د افغانستان په غرب او جنوب غرب کې د عدم امنیت له لارې دا پروژه عملي نسي او په عوض کې د ایران په خاوره کې د غه لارې تیرې سي. دغه پروژه که عملي سي د کاله ۳۰۰ ملیونه ډالره د افغانستان دولت ته مالیه ورکوي، ترلس زره ډیرو افغانانو ته کار پیدا کوي، او په لارکې پرتو کلیو او ښاروته ډېر ارزانه بریښنا او غاز ورکوي. دا پروژه د جنوبي اسیا او مرکزي اسیا ترمنځ تجارت تقویه کوي او په افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

عموماً او غربي سيمو کې خصوصاً يو ډير اقتصادي تحول راولي؛ ترانسپورت تقويه کيږي او دلارې په اوږدو کې ورکشاپونه، رستورانونه، هوټلونه، بازارونه او نورمرستندويه اقتصادي فعاليتونه رامنځته کيږي. مهمه سياسي ګټه به ئې دا وي لکه اوس چې افغانستان ګاونډيانو ته اړ دى ددې پروژې په عملي کېدو سره به ګاونډيان هم افغانستان ته اړ سي؛ افغانستان به ورته مهم سي او ددغه هيواد ثبات او استقرار به پخپله ګټه وبولي. همداراز، څرنګه چې افغانستان يوغرنى هيواد او ډيرى او به او دبريښنا دتوليد ډير امکانات لري توقع وه چې امريکا او نړيواله ټولنه به مرسته وکړي چې داوبو بندونه جوړ سي. ددغو بندونو څخه دويالو پذريعه لامزروع مځکې او دښتونه اوبه سي او خلک به دترياک پرځاى نور مشروع کښتونه ولري. خو دا مهمې پروژې چې سروې ګانې يې دثور ترکودتا دمخه د داؤدخان په وختکې تکميل سوې وې تېر اته کاله د پيسو، متخصصينو او نړيوال حضور سره سره جوړې نسوې او افغانستان ددې پرځاى چې بريښنا ئې صادره کړيواى اوس له بهره بريښنا واردوي. او ددې علت دادى چې په دغه مورد کې سياسي اراده نسته. امريکايان دپښتنو په سيمو کې چې ايران او پاکستان ته څرمه دي جنګ ته ضرورت لري څو له يوې خوا ايران خوښ وساتي چې دپايپلائن پروژه پاته سوه، دوهم دخپلو اوږدمهاليو اهدافو لپاره پر پاکستان فشار ډېر کړي او دريم په سيمه کې خپل حضور توجيه کړي. برعکس، امريکايان ددې لپاره چې په مرکزي اسيا کې خپلې منګلې مضبوطې ښخې کړي په شمال دافغانستان کې و امن ته ضرورت لري. همداراز، امريکا ددې لپاره چې دافغانستان شمالي ګاونډي هيوادونه خوښ وساتي ترڅو په نوموړو هيوادو کې په اسانۍ کار وکړي نو په افغانستان کې هغوى ته سياسي، فرهنګي، او تجارتي امتيازات ورکوي او دافغانستان شمالي برخې دهغوى د نفوذ په ساحه کې قبلوي. امريکا او

(c) ketabton.com: The Digital Library

نړیـوال بانکونـه کوښښ کـوي چـې د افغانسـتان پـه عـوض کـې د قرغزسـتان پـه شـمول زمـوږ پـه شـمالي ګاونـډي هیوادونـو کې داوبـو بندونـه او بریښـناکوټونه جوړ کـړي او د هغـو څخـه تولیـد سـوې بریښـنا د افغانسـتان لـه لارې و پاکسـتان تـه انتقـال کـړي. پـه لار کـې بـه پرمـوږ هـم بریښـنا خرڅـوي او پـدې ډول بـه زمـوږ منابع او ظرفیتونه راکد پاتېږي.

نـاټو او د کابـل د حکومـت اقتصـادي مـاهرینو د غربـي نـړۍ د اقتصـادي نظـام پـه راکـاپي کولـو سـره پـه افغانسـتان کـې د ازاد بـازار اقتصـاد پلـی کـړ، دولتـي سـکتورونو تـه یـې نـه یـوازې توجـه ونکـړه بلکـه هغـه یـې پـر جنګسـالارانو او متنفـذو اشخاصـو وپلـورل. لکـه دیو سیاسـي نظـام واردیـدل چـې خـراب عواقـب لـري داسـې د اقتصـادي نظـام کـاپي او بېفکـره پلـی کـول هـم نـامطوب نتـائج منځتـه راوړي. نـاټو او د کابـل حکومـت ډیـر معـدود داسـې اقتصـادپوهان لـري چـې د افغانسـتان د ټـولنیز او کلتـوري جوړښـت سـره بلـد دي څـو توانیـدلي وای چـې غربـي اقتصـادي تجربـې یـې د خپـل هیـواد د شـرایطو سـره سـازګارې کړیـوای. ددوی ډیـرئ پـه غـرب کـې لـوی او تربیـه سـویدي او یـوازې پـه دا پوهیـږي چـې څنګـه هغـه څـه چـې یـې پـه غـرب کـې لیـدلي دي کـاپي او پـه افغانسـتان کـې پلـی کـړي. دوی ددې تـوان نلـري چـې پـه بهـر کـې لاسـته راوړې پوهـه د افغانسـتان د شـرایطو سـره منطبـق کـړي. ماتـه یـو افغـان ځـوان معلـوم دی چـې امریکـا کـې پیـدا او ۱۲ کالـه ښـوونځی یـې هلتـه پـه تکلیـف ویلـې دی. پخـوا یـې افغانسـتان هـیڅ نـه وو لیـدلی خـو اوس دا څوکالـه پـه افغانسـتان کـې دیـو ډیـر مهـم وزارت مشـاور دی او پـه ډالـرو ډیـر لـوړ معـاش اخلـي. د نظـام او سـړیو داډول واردات بـه څـه نتیجـه ورکـړي؟ پـه غـرب کـی د ازاد بـازار اقتصـادي نظـام لکـه څنګـه چـې ادم سـمیت او جـان کینـز ویلـي وه اوس نسـته او غربـي دولتونـه خپلـو بزګرانو تـه سبسـیډي (تـوپیري مرسـتې) ورکـوي او د بـانکونو او نـورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقتصادي سکتورونو د استقرار او ودې په منظور مداخلې کوي خو په افغانستان کې بیا هغه ازاد بازار غواړي کوم چې خپله یې نلري. دوی غواړي افغانستان بې ورا او دیوال وي چې هرڅه څوک ورته راوړي او یا ئې ځینې وباسي مخ یې څوک ونه نیسي. په افغانستان کې د ازاد بازار د اقتصاد ودې ته ضرورت دی خو دې مرحلې ته تر رسیدو دمخه د دولت فرض دي چې د یوه باثبات اقتصادي نظام او دوامداره متوازنې اقتصادي ودې لپاره ځینې سکتورونه پخپل لاس کې ولري، ځینې نور تر خپل نظر لاندې وساتي او ځینې خلکو ته وسپاري. دا د دولت وظیفه ده چې یو اقتصادي پلان جوړ کړي چې کوم اقتصادي فعالیتونه به دولت کوي او کوم به شخصي تشبثاتو ته پریږدي. حکومت باید ځینې اقتصادي سکتورونه او شخصي تشبثات د خارجي بازارونو له تهاجمه وساتي.

د مخدره موادو پر بهرنۍ مافیا سربیره، بهرنیو مشاورینو، متخصصینو، إن جي أو ګانو او قراردادیانو هم چې د هغوی مسلکي پوهه، د پروژو مؤلدیت او مفدیت او روڼ حساب ورکول ترجدي شک او پوښتنې لاندې دي د افغانستان پر اقتصاد یرغل کړیدی. لکه څنګه چې د ناټو عسکر ازادانه هرڅوک نیولای سي، بندي کولای سي، وژلای او بمبارد کولای سي همدا راز د خارجي مشاورینو، متخصصینو، إن جي أو ګانو او قراردادیانو لښکر ازادي لري چې د افغانستان د اقتصاد هره برخه چې وغواړي ګوډه، فلج او یا مړه کړي. لکه فاحشې ښځې او د عیسائیت مبلغین چې په زرو د حکومت له اجازې او خبر پرته افغانستان ته ځي او راځي او په ډاډه زړه خپل کار کوي، دا ډول خارجي مشاورین او إن جي أو ګانې هم د حکومت له علم او چوکاټه بهر چیرې چې یې زړه غواړي او ګټه یې ایجابوي فعالیت کوي. بې مالکه ملک په لاس ورغلی دی. په افغانستان کې تقریباً ۲۲۰۰ إن جي أو ګانې کار

(c) ketabton.com: The Digital Library

کـوي او لـه خـارجي مرسـته کونکـو هيـوادو څخـه مـالي مرسـتې اخلـي. ددوی کـارونو چنـداني ملموسـه نتيجـه نـده ورکـړې او نـه څـوک سـر پسـې ګرځـوي، پداسـې حـال کـې چـې همـدا مرسـته کـونکي پخپلـو هيـوادو کـې د خپلـو خلکـو سـره د يـوه يـوه پـول (سـينټ ، پيـنس) حسـاب کـوي. د افغانسـتان د مـاليې وزيـر انوارالحق احـدي داريانـا تلويزيـون سـره پـه يـوه مرکـه کـې چـې پـه ۵ مـئ ۲۰۰۸ م خپـره سـوه شـکايت وکـړ چـې "مرسـته کـونکي هيوادونـه دوه پـر درې برخـه مرسـتې خپـل مربـوط إن جي أو ګـانو تـه رأسـاً ورکـوي او مـوږ نـه پـه خبريـږو او نـه پوهيـږو چـې څـومره او چيـرې مصـرف سـويدي؟ مـوږ نـه پوهيـږو څونـه کـار سـويدی او څونـه نـور پکـار دی او چيـرې پـه کـار دی؟ پـه حقيقـت کـې دوی خپلـې مرسـتې پـه يواوبـل شـکل بيرتـه وړي. همـداراز، ددوی کـار ډيـر قيمتـي اوبيلـه رونـې حسـابدهی دی. مـثلاً دوی يـو کيلـومتر سـرک پـه يـو مليـون ډالـره جـوړوي هغـه هـم سـم نـه. پداسـې حـال کـې چـې مـوږ تردغـه ښـه کـار ددوی دمصـرف پـه دريمـه کـولای سـو". دا قابـل فهـم ده چـې د افغـان حکومـت د اقتصـادي ادارو کـاري ظرفيـت پـه اول سـر کـې کـم وو او بهرنـۍ مرسـتې تـه ئـې ضـرورت درلـود خـو تـر اتـه کلـو وروسـته د بهبـود توقـع وه او دا غيرقابـل قبـول ده چـې اوس هـم خـارجي مرسـتې د حکومـت تـر چوکـات بهـر د خارجيـانو پـه لاس مصـرف کيـږي. پداسـې حـال کـې چـې د بهرنيـو مرسـتو مصـرف د دواړو اړخونـو تـرمنځ بـاهمي همکـاري غـواړي. دغـه اسـتثماري يرغـل دافغـان دولـت اقتصـادي ادارې سـختې کمـزورې کـړيـدي. پـه إن جي أو ګـانو کـې اوچتـو معاشـونو ددولتـي ادارو څخـه د پوهـو او مسـلکي کسـانو فـرار تـه لار هـواره کـړيـده او دولـت يـې د فنـي پرسـونل پـه قلـت او د کـاري ظرفيـت پـه مزيـد کمـوالي مواجـه کـړيـدی. لکـه څنګـه چـې بـه خـارجي فوجونـو تـه پـه افغانسـتان کـې تـل ضـرورت وي، اشـغال ګرانـو اقتصـادي فضـاء داسـې راوسـتلبده چـې همداسـې بـه د کابـل حکومـت خـارجي مـاهرانو تـه تـل اړ وي. نتيجـه بـه ئـې داوي چـې ښـاغلی احـدي (د انګلسـتان د

(c) ketabton.com: The Digital Library

فاينننشلټايمز په نقل قول) اعتراف کوي چې موږ د نړيوال پولي سازمان هغه غوښتنه پوره نکړای سوای چې ويلي يې وه چې افغانستان به د خپلې بودجې ۸٪ د داخلي عوايدو څخه پوره کوي. تاسې وګورئ، د کابل د حکومت کاري ظرفيت تردې حده کمزوري دی چې تر ۱۵ مليونه ډالره په ډير مصرف او درې کاله مسلسل کار يې د داسې انکشافي پلان خاکه جوړه نکړای سوای چې نړيوال بانک او نورو مرستنه کونکو ته د منلو وړ وي. د احدي په قول نړيوال پولي سازمان د کابل دغه پلان د بيا غور لپاره مسترد کړ. که د کابل حکومت د غربي نړۍ عميل او لاسپوڅی نه وای د دغه بيا غور موقع ئې هم نه ورکول.

د کابل د برېښنا رئيس انجنير محمد سرور صديقي اريانا تلويزيون ته په ۲ جولای ۲۰۰۸ م وويل چې "د کابل د ښار يوازې په سلو کې ۲۵ کورونه نوبتي برېښنا لري." پسله اته کاله حکومت د زرو مليونو ډالرو په مصرف يوازې د کابل هغو سيموته برېښنا تهيه کړېده او هغه هم نوبتي چې هلته خارجيان او د حکومت غټان پراته دي.

افغانستان يو زراعتي هيواد او اقتصاد يې هم تر اتيا په سلو کې پر همدغه سکتور ولاړ دی. خو د اکسفام په قول دغه مهم سکتور تراوسه د ۱۲۰۰۰ مليونو ډالرو څخه فقط ۴۰۰ مليونه ډالره ترلاسه کړيدي. دا چې ددې مبلغ څخه به څونه بزګرته رسيدلي وي معلومه نده خو دا يقيني ده چې ډير به کم وي. يوازې امريکا په افغانستان کې سل مليونه ډالره د ورځې نظامي مصرف لري (واشنګټن پست - ۲۸ جولای ۲۰۰۸). دوی وايي چې موږ د ورځې ۷ مليونه ډالره ملکي مصارف لرو چې ډيره برخه يې هغو ولاياتو ته ځي چې دوی عسکر پکښې لري او اکثره د پي ار ټي له لاری لګيږي. په بشري مرستو کې د مرستنه کوونکو ترمنځ مفاهمه او تنظيم نسته او ډير ليدل سويدي چې پر يوه پروژه څو ځايه پيسه اخيستل سوې او څو ځايه خرڅه سويده او پيسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ضـائع سـويدي. اکسـفام ادعـاء کـوي چـې مرسـته کـوونکي پـدې کـې ناکـام سـويدي چې لـومړی پخپـل منځکـي او بيـا دحکومـت سـره خپـل کارونـه همږغـي کـړي. مرسـته کـوونکې مؤسسـې او هيوادونـه يـې پـدې کـې پاتـه راغليـدي چـې د خپلـو پيسـو دمصـرف پـه ځـای، مؤثريـت او د مرسـتو د لګولـو پـه سـتراتيجۍ پسـې وګرځـي. پـه بهرنيـو مرسـتندويه مؤسسـاتو کـې ډيـر فسـاد موجـود دی. ددې لپـاره چـې قرارداد ونـه پخپلـو شـرائطو ژر ترلاسـه، خپـل اداري فسـاد پـټ او ماليـه پـه بډه ووهـي خـارجي إن جي أو ګـانې کوښښ کـوي چـې پـه کابـل کـې يـو کمـزور، رشـوتخور او پـه اداري فسـاد کـې ډوب حکومـت موجـود وي. پـدې ډول د کابـل دحکومـت پـه اداري فسـاد او کمـزورۍ کـې د بهرنيـو مرسـتندويانو لـوی لاس دی.

دهغـه هيـواد اقتصـاد چـې تربهرنـي اشـغال لانـدې وي داشـغالګر قـوت لخـوا داسـې تنظيمـيږي چـې پرخپلـو پښـو ونـه دريـږي او تـل يـې پرنـورو تکيـه او د مرسـتې لاس يـې نوروتـه اوږد وي. افريقـا چـې دنـړۍ پـه ټولـو قـارو کـې دطبيعـي زېرمـو پـه لحـاظ غني ده او پـه سـوو کالـه دغربـي نـړۍ ترتسـلط لانـدې او سيـږي او پـه سـوو زره مليونـه ډالـره يـې دمرسـتې پـه نـوم پکـې مصـرف کـړيـدي، تراوسـه يـې نـه خلـک پـه وچـه ډوډۍ مـاړه سـوه او نـه ډموکراسـي پکښـې راغلـه بلکـه دا مرسـتې ددوی پـه ځـان مـاران دي چـې تـر ډېـره حـده ددوی دبـې اتفـاق کولـو او پخپلـو منځـوکي دقـوم، ژبـې، سـمت، مـذهب او نـژاد پـه نـوم دجنګولـو لپـاره اسـتعمال سـوي ترخو اسـتعمارګرته پـه ډاډه زړه ترډېـره وختـه هلتـه دپاتـه کيـدو فرصـت وي. ددغـو هيوادونـو امنيـت، روحـي حالـت او اقتصـاد، اسـتعمارګرو داسـې پـه مهـارت ورخـراب کـړی او پـه خلکـو کـې يـې خـودي او عـزت الـنفس دومـره کمـزوره کړيـدی چـې بيلـه بهرنيـانو نـور ژونـد ورتـه يـوه فاجعـه ښـکاري. ددوی پـه منځکـې يـې دومـره موهومـه بـدبيني پيـدا کـړې او دومـره يـې دخلکـو

(c) ketabton.com: The Digital Library

شخصیت ور ذلیل کړیدی چې اکثره تعلیمافته یې وایې که بهرنیان ووزي مور به سره وخورو او دومره یې اقتصاد ورفلج کړی او پرخارج متکي کړیدی چې وایې که بهرنیان نه وي څه به خورو؟ پدې ډول دوی بهرنیان خپل حافظ وناصر او رزاق ګڼي. په همدغه سیاست بهرنیانو په سوو کاله دوی غلامان ساتلي او ثروتونه یې ورلوټ کړیدي.

استعمارګران پوهیږي چې په یوه ورسته پاته هیواد کې خلک ترهرڅه دمخه واقتصادي مرستوته اړ دي. نوځکه دوی ظاهراً له یوې خوا ډیرې مرستې مستعمره هیواد ته استوي چې خلک ورته خوشبین سي او پخپله خاوره کې دا استعمارګر حضور ومني؛ اوله بلې خوا څرنګه چې ددوی اصلي هدف دمستعمره هیواد ابادول ندي نو همدا استول سوې مرستې دخپلو متخصصینو دمعاش او په نورو نومونو بیرته ځینې وړي. البته ددغو مرستو څخه یولږ باید دخپل حضور دتوجیه کولو او دخلکو د خولو دخوږولو لپاره هم ولګوي. د کنیډین پریس په حواله (۲۸مئی ۲۰۰۹) افغانستان کې په سلو کې اتیابهرنۍ مرستې دبهرنیو قراردادیانو له لارې بېرته مرسته کوونکو هیوادونو ته ځي پاته شل په سلو کې د اداري فساد ښکار دي او افغان ولس ته ډیر کم شی رسیږي. استعمارګر هغه قصاب ته ورته دی چې دتازه وښو دسته ئې په لاس کې نیولې او پسه ته ئې ښوروي ترڅو په کراره یې دحلالولو ترځایه بوزي. نو موږ پوهیږي چې پسه دده سره پخپله خوښه قصابخانې ته نه ځي نو ځکه وابښه ورته ښکاره کوي او احیاناً څه فرصت هم ورکوي چې خوله ورواچوي او څه خوند یې ترخوله سي خو په هیڅ وجه وابښه ددې لپاره قصاب په لاس کې ندي نیولي چې وږی پسه یې وخوري او په موړ سي. حتی قصاب دومره په زړه سخت دی چې پسه مسلخ ته دده سره بېله مقاومته ولاړ هم سي هغه په لاس کې نیولې وابښه دغه وږي پسه ته نه ورکوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلکه په همهغه وښو نور پسونه مسلخ ته رسوي. پدې ډول د وړو او ساده پسو تو زنه هيله هغوی د هوښيار قصاب سره د مرګ ځای ته بېله مقاومته بيائې.

اتم سؤال د اکثرو افغانانو دا وو چې ايا د خارجيانو حضور په افغانستان کې افغانانو ته ګټور دی؟

د بون قرارداد او د ملګرو ملتو د مؤسسې امنيت شوری په افغانستان کې بهرنۍ مداخلې او لاسوهنې ته قانوني بڼه ورکړه او د افغانستان راتلونکې ئې چې څرنګه ګاونډيانو ئې او لويو طاقتونو غوښتل ترسيم کړه. د نړۍ ۳۷ هيوادونو ته يې د ايساف ترنامه لاندې حق ورکړ چې د افغانستان سرنوشت دې د قوې د استعمال په شمول د دوی په لاس کې وي. کوم حکومت چې د بون د کنفرانس په نتيجه کې د افغانانو لپاره جوړ سو په حقيقت کې د ملګرو ملتو د مؤسسې د پخوانی فيصلې مطابق او د هغه مؤسسې د سرمنشي د پخواني خاص استازي (الأخضر إبراهيمي) په قول د ۲+۲ حکومت وو. دا حکومت بايد د افغانستان د ۲ ګاونډيو او ۲ لويو طاقتونو (امريکا او روس) د ګټو خوندي کوونکی وي. وروسته پردغه فارمولا هندوستان هم ورزيات سو يعنې ۲+۲+۱. دلته د افغانانو ګټو ته د اوليت حق ورنکړه سو بلکه د افغانستان حکومت بايد د افغانانو تر ګټو د نورو ګټې په افغانستان کې وړاندې وګڼي. نو ځکه تقريبا د هر وزارت يا ولايت مقام د افغانستان ترسرحداتو هاخوا يو ملاتړی لري. د ثقه معلوماتو له مخې د ولايت له مقام څخه و وزارت ته د يو والي د تبديليدو د موافقې پرسر دوې مياشتې امريکايانو د ملل متحد پواسطه د افغانستان د يو ګاونډي هيواد

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره خبرې وکړې څو هغه هیواد دځینو شرایطو په اېښوولو سره د نوموړي کس دتبدیلۍ سره موافقه وکړه. حامد کرزي دجرمني دشپیګل مجلې سره په ۲ مئ ۲۰۰۸ م اعتراف وکړ چې نوموړی دخارجي مرستندویانو بې اجازې ددولت دعالي رتبه مامورینو تقرر او یا عزل نسي کولای. دچاچې عزل او تقرر دبل په لاس وي، کار به هم دهغو په اشاره او مرام کوي. دلته ملي شخصیت، ملي ګټې او د وطن صادقانه خدمت مطرح ندی. ماته یو سناتور او دمشرانو په جرګه کې دیوې جرګګۍ مشر وویل (۱۵ مئ ۲۰۰۹) چې موږ (دشورى یو هیئت) و کرزي ته ورغلو او ځینې مشکلات مو ورسره مطرح کړل. هغه راته وویل چې موږ کوم صلاحیت نلرو ؛ کار د نورو په لاس کې دی. مخ یې عبدالرحیم وردک (دفاع وزیر) ته واړاوه چې ته څه صلاحیت لرې؟ ته خو هسې دامریکایانو یو شتهپنۍ یې، چې چیرې دوی روان وي ته ورپسې یې. بیا یې مالیه وزیر (داکترانوارالحق أحدی) مخاطب کړ چې ووایه ته څه صلاحیت لرې؟ هغه ورته وویل چې بلې، مشکلات سته. کرزي، ضرار احمد مقبل (داخله وزیر) ته په اشاره وویل چې دی خو پر هیڅ حساب دی.

نړیوالې ټولنې ایران ته جنوب غربي ولایتونه ورکړیدي چې اباد یې کړي. دکندهار- چمن ترمنځ د اورګاډي دپټلۍ غځولو کار پاکستان ته ورکول سویدی. ترکیې ته په شمال کې عمراني چارې محول سویدي. تاجکستان، ازبکستان او ترکمنستان ته په افغانستان کې دهغو سره وګاونډیو ولایاتو ته بریښنا ورکول او دکلیو دپراختیا کارونه ورکول سویدي. هندوستان ته د افغانستان په ډیرو برخو کې لکه سلما پروژه، د ایران او دلارام ترمنځ سړک جوړول، دکابل-خوست سړک، دکنړونو انکشاف او نور دپاکستان سرحداتو ته څرمه د فعالیت موقع ورکول سویده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان په حساس جغرافيائي موقعيت ځان پوهول پکار دي چې له بده مرغه ډيرو دغه حساسيت ندی درک کړی او دا هيواد يې د بالوکاله (په نمايندګۍ) جنګ ډګر ګرځوليدی. څرنګه چې د افغانستان ګاونډيان پخپلو منځو کې رقابتونه حتی دښمنۍ لري نو د نړيوالې ټولنې دا پاليسي چې زموږ هر ګاونډي ته يې د افغانستان د ابادۍ په ظاهري پلمه يوه برخه يا سکتور سپارلې ددې پرځای چې سيمه ايزه همکاري او تعاون رامنځته کړي پدې هيواد کې يې لانجې او تاوتريخوالی پيدا کړيدی چې قربانيان يې افغانان دي او تاوبه يې خپله دوی ته هم رسيږي. راسئ د موضوع د روښانولو لپاره د مثال په ډول په افغانستان کې د هند او پاکستان رقابت ته وګورو. په افغانستان کې د هند د يوه پخواني سفير بهادرکومار په قول هندوستان د شوروي د تجاوز په وختکې د کابل د رژيم ملګرې وو او د افغانستان په داخلي جنګونو کې يې د شمال ائتلاف ملاتړ کاوه (او وروسته يې د طالبانو مخالفت پدې کاوه چې اکثريت يې پښتانه وه، اسلامي نظام يې غوښت او دا باور وو چې پاکستان يې ترشا وو). د بهادرکومار په وينا هند اوس د کابل د حکومت سره نظامي مرستې کوي؛ فوج ته چې اويا په سلو کې افسران يې تاجيک دي تعليم و تربيه او وسائل ورکوي او د شمال ائتلاف سره اوس هم ډيرې نژدې اړيکې لري؛ په جلال اباد، کندهار، هرات او مزارشريف کې يې قونصلګرۍ پرانيستې دي؛ د زرنج - دلارام سړک جوړوي؛ د پارلمان تعمير ابادوي؛ له پلخمري ترکابله د بريښنا مزي تيروي؛ په کابل کې د حرارتي بريښنا يوه دستګاه نصبوي؛ پر هريرود د سلما بند جوړوي؛ يوولس ولاياتو ته د تلفون مزي غځوي؛ کابل ته يې الوتکې او په سوو بسونه ورکړيدي؛ دولتي مامورين تربيه کوي؛ تراوسه يې ۳۰۰۰ افغانانو ته مسلکي روزنه ورکړيده؛ په سووو سکالرشپونه يې افغان ځوانانو ته ورکړيدي؛ روغتونونو سره طبي مرستې کوي؛ يونيم مليون ماشومانو ته بسکوت

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکوي؛ په کنړونو کې پراختیایي پروژې جوړوي؛ (د کابل-خوست سړک جوړوي او کیدای سي چې د کندهار- سپین بولدک سړک هم ورکول سي). نوموړی دپلومات وایي چې د اوخت په افغانستان کي شاوخوا ۴۰۰۰ هندیان په مختلفو پروژو کې کار کوي او هندي نشرات، کلتور او د بالیوډ فلمونو خو په افغانانو کې ډیر نفوذ کړیدی. هند تر امریکا، برتانیې، جاپان او جرمني وروسته تر ټولو لوی مرسته کوونکی او ډیر مؤثر هیواد دی. نوموړی وایي هند دافغانستان سرحد ته نژدې په تاجکستان کي یو هوائي ډګر جوړ کړیدی چې دافغانستان لپاره کارځیني اخلي.» د بي بي سي په وینا هند دا ټول کارونه په افغانستان کې د پاکستان د اثر دکمولو لپاره کوي.

له بلې خوا، افغانستان د پاکستان د ثبات، ملي حاکمیت او ارضي تمامیت لپاره حیاتي ارزش لري. نو ځکه هغه هیواد د افغانستان بهرنۍ پالیسۍ ته په ډیر اهمیت او دقت ګوري. پاکستان په افغانستان کې د هند داسي حضور هیڅکله نسي زغملای چې دده امنیتي ګټې تهدید کړي. هغه په افغانستان کې دهند دنفوذ دخنثی کولو لپاره هرڅه کوي. افغانستان باید پخپله خاوره کې دخپلو ګاونډیانو دکړو سخت مراقب وي؛ هسې نه چې داهیواد دمرستی ترعنوان لاندې لومړی ددوی دسیاسي کشمکش میدان او وروسته دبالوکاله جنګ ډګر وګرځي او افغانان په وژنو او کړاونو واړوي. امریکا او غرب د افغانستان او مرکزي اسیا منابعو ته د رسیدو او پر ایران د فشار لپاره پاکستان ته په جیوپولیټک لحاظ ترهندوستان ډیر اړ دی. پاکستان به د غرب لدغه مجبوریته دهند او په کابل کې دهند دطرفدار حکومت دکمزورولو لپاره استفاده کوي او هغوته به په دننه افغانستان کې ماته ورکوي چې دا هم د افغانانو په مرګونو او کړاونو کیږي. پاکستان فکر کوي چې دکابل موجوده حکومت هندوستان ته موقع ورکړیده چې د پاکستان پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرحداتو خپل د استخباراتو اداري فعالې کړي او له هغه ځايه پاکستان وځاري. همداراز پاکستان پدې عقيده دی او ځوواره يې شکايتونه هم کړيدي چې د افغانستان د خاورې په استفاده سره هندوستان د ايران په همکاری د سپين بولدک - دلارام او زرنج په مثلث کې د پاکستان په خلاف بلوڅانو ته نظامي تربيه ورکوي او پاکستان ته يې د تخريب لپاره ليږي.

ترکيه او ازبکستان د افغانستان په شمال کې رشيد دوستم او نور ترکژبي تقويه کوي او د هغو سره د مرستې ترنامه لاندې په سيمه کې د خپلو ستراتيژکو ګټو لپاره کار کوي. روسيه، تاجکستان او ايران يې مخالفت کوي او مخ ئې نيسي چې پدې ډول د افغانستان شمال هم د ګاونډيانو رقابت ځوروي. اکبربای چې پخوا د رشيد دوستم معاون وو د پيام افغان سره په يوه مرکه کې (۲۸ جولای ۲۰۰۸) وويل چې ترکيه په افغانستان کې ډيره فعاله ده او د رشيد دوستم هراړخيزه مرسته کوي. ده وويل چې زه پخوا د رشيد دوستم مرستيال وم او ترکيې په نهه مياشتو کې زموږ د شورى د تقويې لپاره يووار دري نيم لکه ډالره او بيا درې لکه ډالره راکړل. حامد کرزي په ۲ مئ ۲۰۰۸ م کې د شپيګل المانی مجلې ته ويلي وه چې ما خپل په حکومت کې يو لوړپوړی چارواکی (رشيد دوستم) له دندې ګوښه کاوه خو يو بهرنی هيواد (ترکيه) چې په افغانستان کې فوجونه لري پر ودربد او ايسته مې نکړای سوای.

زموږ نور ګاونډيان هم پخپلو منځو کې سم ندي او د دوی حرص او منافقت په افغانستان کې سياسي، امنيتي او نور ډول ډول لانجې راپيدا کړيدي. د دوی هغه اتفاق چې د طالبانو د راپرزولو او د بون د کنفرانس په وختکې وو اوس نسته. اوس هم هغه د پرون ملګري يو د بل وينو توئيدو ته ناست دي. د امريکا د دفاع وزير (رابرټ ګيټس) په ۱۷ اپريل ۲۰۰۹ کی د اې ايف پي په حواله د ايران هغه وړانديز رد کړ چې وائي ايران حاضر دی د افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

پولیس تربیه کړي. هغه وویل ایران دې اول مخالفینو ته دوسلو لیږل بند کړي. اوس دامریکا په پخوانیو ملګرو او ستراتیجیکو انډیوالانو (ناټو او غربي هیوادو) کې هم دافغانستان په باب اتفاق نه دی پاته او د بخارست په سرمشریزه کې له ټولې غربي نړۍ څخه په ډیر تکلیف ۸۰۰ عسکر د افغانستان د جنګ لپاره ورټول سول. بل کال به دغومره عسکر هم نه پیدا کیږي او امریکا به مجبوره وي خپل عسکر زیات کړي او پدې ډول به کرار کرار دا جګړه د امریکایانو په جګړه بدلیږي. همدا اوس، په افغانستان کې د ملګرو ملتو د مؤسسې خاص استازی (کای ایدې) وایي چې اروپایانو په افغانستان کې خپل مسؤلیتونه هیر کړي او بار یې پر امریکا اچولی دی.

لکه په اتیایمه لسیزه کې چې غربیانو افغانستان ته د روسانو لپاره دیو دام په سترګه کتل اوس روسانو او ملګرو یې افغانستان د امریکایانو لپاره دام ګرځولیدی. دامریکایانو وینې به تویوي، ځینې به چکچکې ورته کوي او نور ددوی دانډیوالانو په شمول به په بیتفاوتۍ ورته ګوري. ځرنګه چې افغان فوج د جنګ ایدیالوجي او ملي خصوصیت نلري امریکایان به مجبور وي د جنګ ډیر بار پخپله واخلي او د توپکیانو، د بشري حقوقو د پایمالونکو او قاچاقبرانو ملګرتیا ته دوام ورکړي، دفاع یې وکړي او پرقدرت یې وساتي او پدې ډول د خپلو معنوي ارزښتونو پایمالولو، شرم او رسوائی ته ادامه ورکړي. افغان ولس به نورهم ناراضه او د مقاومت ملګری سي. جنګ به نور خونړی سي او د ناټو غړي هیوادونه به جنګ یوازې امریکا ته ورپریږدي او پدې ډول به د ناټو سازمان دړې وړې سي چې اثر به یې پر غربي نړۍ سخت ناګواره وي.

یو پخوانی روسی افسر (کرنیل اولیګ کلکوف) چې په افغانستان کې دوه واره جنګیدلی او اوس په ماسکو کې د تاریخ استاد دی وائي: "امریکایانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

تـه بـه پـه افغانسـتان کـې دفـوج ډيـرول څـه ګټـه ونـه رسـوي. د افغانسـتان مسـئله نظـامي حـل نلـري؛ دا يـو سـراب دی. هيڅـوک پـه افغانسـتان کـې سياسـي بريـا لـه نظـامي لارې نسـي ترلاسـه کـولای؛ صـفا وايـم چـې دوی روان دي او زمـوږ غلطـي تکـراروي." يـولی وارنتسـوف (پـه کابـل کـي دروسـيې پخـوانی سفير) وايـي پـر افغانسـتان د روسـيې حملـه يـوه لويـه غلطـي وه؛ مـوږ د ډپلوماسـۍ لـه لارې خپلـو موخوتـه رسـيدای سـوای خـو مـونکړه. پـه ماسـکو کـې دبرتانيـا پخـوانی سـفير (سـر رودريـک بريتويـټ) وايـي چـې پـه افغانسـتان کـې د امريکـا پـه مشری دناټو مداخله به موږته همداسې تباه کوونکی وی لکه روسانو ته.

ډېرعربـان او حتـی محافظـه کـار دولتونـه يـې پـه افغانسـتان کـې ددولـت مخـالف قوتونـه (طالبـان، حـزب اسـلامی، ...) تقويـه کـوي. هغـه پـدې نـه چـې خـوښ يـې دي بلکـه پـدې چـې لـه بريـالۍ امريکـا څخـه ويريـږي. هغـوی پـه ډاګـه وائـي چـې کـه امريکـا پـه افغانسـتان او عـراق کـې کاميابـه سـوه پـه مـوږ پسـې راځـي او دا ويـره دوی تـه دامريکـائي مقامـاتو (بـوش او رمزفيلـډ) لـه بيابيـا اظهـاراتو راپـيدا سـويده. ځينـې عربـان وائـي چـې پـه افغانسـتان کـې اوسـنی کـړکيچ امريکايـانو د خپلـو سـتراتيجکو ګټـو د تـأمين پـه منظـور راپيـدا کـړيـدی او د خپـل حضـور د توجيـه لپـاره نـه غـواړي هلتـه امـن او ارامـي راسـي. دوی ادعـا کـوي چـې کـه څـوک پرامريکايـانو ټـک هـم ونکـړي بيـا هـم دوی بـه افغانـان تحريکـوي او جنـګ تـه بـه ئـې مجبـوروي. دوی وائـي چـې امريکـا بايـد لـه افغانسـتانه ووزي. پـدې ډول د عربـانو هغـه اتفـاق چـې د غربيـانو سـره يـې د بـون د کنفـرانس پـه وختکـې درلـود اوس نلري.

امريکـا، نـاټو او ډېـر افغانـان ايـران پـه مـداخلاتو تـورن کـوي. دکابـل پـه اخبـارونو او دغربـي نـړۍ پـه مطبوعـاتو کـې بيـا بيـا نشـر سـويدي چـې ايـران پـه افغانسـتان کـې دافغـان دولـت مخـالفينو تـه وسـلې او پيسـې ورکـوي. دشـمال

(c) ketabton.com: The Digital Library

ائـتلاف ملاتـړ خـو ئـې علنـي او پخـوانی دی چـې دهغـو لـه لارې امريکايـان او افغـان دولـت ترفشـار لانـدې راولـي. پـه ۲۷ جـولای ۲۰۰۸ م کـې روئتـر لـه کابلـه وليکـل چـې تروروسـتان لـه عربـي نـړۍ خصوصـاً عـراق څخـه د ايـران لـه لارې افغانسـتان او پاکسـتان تـه ځـي او هلتـه افغـاني او ميشـته بهرنـي عسـکر وژنـي. ايـران اوس د تروروسـتانو دتـګ او راتـګ مطمـئن دهليـز دی. د اسـې خبرونـه دي چې روسيه هم د تاجکستان له لارې افغانستان ته وسله او پيسه لېږي.

د نـاټو او ايسـاف خودسـرو عمليـاتو د کابـل د کمـزوره دولـت اسـتقرار او مشـروعيت تـه لويـه صـدمه رسـولېده. پرعـام ولـس، لارويـانو، ودونـو او جنـازو بمبـارې، دخلکـو وکوروتـه پـه زور ننوتـل، د خلکـو بيعزتـي او بـې عفتـي کـول او خلـک د محکمـې لـه حکمـه پرتـه نيـول او بنديانول افغانـان ډيـر خوابـدي کړيـدي. دا ډول خپلسـريو د منتخـب جمهـور رئـيس، منتخـب پارلمـان، منتخبـو ولايتـي شـوری ګـانو او نـورو دموکراتيکـو او بشـري حقوقـو ارګـانونو موقـف ډيـر کمزوره کړيـدی. کـرزي څـو واره د عـام ولـس د فشـار پـه نتيجـه کـې ژړليـدي چـې د بيګنـاه خلکـو دبمبـاريو بنديـده زمـا پـه وس نـدي پـوره. دلتـه د کـرزي دغـه اعتـراف د هيـواد ملـي حاکميـت او ددولـت مشـروعيت ترجـدي سـؤال لانـدې راولـي. کرارکـرار دا جنـګ اوس د تروريـزم سـره د مقـابلې پرځـای د افغـان ولـس خصوصـاً د پښـتون قـوم سـره جنـګ دی چـې د وخـت پـه تيريـدو بـه نـورو خـارجي سـرتيرو تـه ضـرورت وي. پـه يـاد ولـرئ چـې د سـره فـوج ۱۲۰۰۰۰ عسـکرو چـې هرشپـږ مياشتې بدلېدل او تـازه دم کيـدل د لـس کالـه مسلسـل شـديد جنـګ سـره سـره ددې وس ونـه درلـود چـې دافغانـانو مقاومـت مـات کـړي. افغانسـتان تـه د نـورو امريکـائي عسـکرو ليـږل مشـکل نسـي حلولای بلکـه نـورئـې هـم خرابـوي او پـيچلی کـوي او پـه سـيمه کـې هغـه قوتونـه چـې ددوی وينـو توئېـدو تـه ناسـت دي تشـويقوي چـې مخـالفين نـورهم تقويـه کـړي. د افغانسـتان د اوږدمهـالي امنيـت

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره نظامي قوت باید د یوې پراخې ستراتیجۍ په چوکاټ کې (امنیت د سوکالۍ له لارې) استعمال سویوای چې ونسو. غرب افغانستان ته له لومړي سره اوږد مهاله ستراتیجي نه درلوده او اوس پسله اته کاله حتی پلان نلري چې څنګه ووزي.

د عامو خلکو وژلو، قهر او دولت ته ورځ په ورځ زیاتیدونکې بدبیني د ناټو او امریکائي قوماندانانو ترمنځ دنظر توپیر راپیدا کړیدی کوم چې له لومړي سره په افغانستان کې د جنګ پر ستراتیژۍ یو نه وه. دناټو ځیني غړي وائي چې د بې پروائی او عدم دقت په نتیجه کې په بمباریو دعام وګړو وژل به امریکا او متحدینو ته افغانان بدبین کړي. دامریکا او برتانیا ترمنځ په هیلمند کې وروستۍ نانډرې دجنګي ستراتیژۍ پرسر ددوی ترمنځ اختلاف ښئي. پدې ډول دناټو دغړو هیوادو ترمنځ چې په افغانستان کې جنګیږي کومه ښکاره او واضحه ګډه تګلاره نسته. که امریکایان په عراق کې فوج کم او افغانستان ته یې واستوي حالات به نور هم خراب سي او دناټو غړو ترمنځ به اختلافات نور هم ډیر کړي. ناټو د شوروي اتحاد پخلاف جوړه سویوه نه د افغانستان غوندي یو کوچني هیواد د ټکولو لپاره. لتونیا، چک، لتوانیا، استونیا، پولینډ او هالینډ په افغانستان کې څه کټې لري چې خپل زامن مړه کړي؟ هغوی د امریکا د خوښۍ لپاره ځانونه وژني خو دا قرباني ترډیره نسي ورکولای. بله مهمه خبره داده چې په غرب کې ډیر چاروا کي، افغانان او د هغوی خصوصیات نه پیژني. افغانستان امریکایانو ته تر عراق ډیر خطرناک دی. په عراق کې مخالفین د امریکایانو خلاف مخامخ نه جنګیږي بلکه بمان ورته ایږدي خو په افغانستان کې په سوو مخالفین مخامخ پر امریکایانو ورځي، سیمې ځینې نیسي او پر یوشمیر سیمو همدا اوس طالبان عملاً حکومت کوي. که جنګ اوږد سي او طالبانو ته سمه وسله په لاس ورسي بیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

بـه نـاتو تـه مشـکله سـي چـې جنـګ يوسـي. د افغانسـتان پـه لیـرې او نـژدې ګاونـډيانو کـې داسـې هیوادونـه سـته چـې دغـه جنـګ اوږدول غـواړي چـې امريکايـان پکښـې راګيـر وي او ډيـره وينـه بـې تـوی سـي. پـه کابـل کـې د برتانيـا سفير ښـاغلی شـيررد کوپرکـولز و بـې بـې سـي تـه پـه جـون ۲۰۰۷ م کـې ويلـي وه چـې برتانيـا غـواړي ۳۰ کالـه پـه افغانسـتان کـې پاتـه سـي داځکـه دا هيـواد زمـوږ د خـارجي سياسـت پـه سـر کـې دی. خـو جرمنـي، ايتاليـا او هسـپانيا د ښـاغلي کـولز سـره موافـق نـدي او فکـر نکـوي چـې برتانيـا ۳۰ کالـه پـه افغانسـتان کـې جنـګ مختـه وړای سـي. د انګلسـتان صـدر اعظم ګـوردن بـراؤن دغـه مـوده لـس کالـه تـه راټيټه کړه.

لکـه چـې وويـل سـوه، زمـوږ ګاونـډيان او لـوی طاقتونـه پـه نړيوالـه او سـيمه ايـزه ډګرونـو کـې رقابـت او حتـی دښـمنۍ لـري. او دا رقيبـان او دښـمنان اوس پـه افغانسـتان کـې فعـال حضـور لـري او عمـلاً پـه فعاليـت لګيـا دي. کـوم يـو چـې يـې يـو قـدم اخلـي هغـه بـل بانـدې شـکمن دی دوه قدمـه اخلـي. يـو وائـي چـه هغـه بـل مختـه سـو زه پاتـه سـوم. داسـې رقابتونـه بـه هغـه وخـت ښـه وای چـې افغانسـتان يـو ملـي او پرخپلـو پښـو ولاړ دولـت درلـودای. مګـر اوس دا رقابتونـه د افغانـانو پـه ډيـر ضـرر تماميـږي داځکـه همـدا هيوادونـه خپلـې دښـمنۍ بالوکالـه (د افغانـانو پواسـطه) پـه افغانسـتان کـې مختـه بيـائي او قربـاني يـې افغانـان دي. ددوی حضـور ددې پرځـای چـې افغانانو تـه ګټـه ورسـوي ضـرر يـې رسـوليدی او ددې جګـړه ځپلـي هيـواد اسـتقرار يـې ورخـراب کړيـدی. همـدا ګاونـډيان اوس د امريکـا د اشـغال پـه پلمـه پـه افغانسـتان کـې يـو مرکـزي قـوي حکومـت نـه غـواړي بلکـه يـو کمـزوره او تـل پـر نـورو تکيـه هيـواد يـې خـوښ دی چـې دوی تـه محتـاج وي، ددوی مرعـوب وي او ځـوک حساب ورسره ونکړای سي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سربیره پر پورتنیو ضررونو چې دبهرنیو فوجونو حضور ئې افغانستان ته رسوي خارجیان دافغانستان داقتصاد او کلتور په ضرر هم دي. افغانستان پخوا پخپل ځان نسبتاً بسیا یو زراعتي هیواد وو. اوس ئې زراعت فلج او یو تاریاکي هیواد دی چې د نړۍ ۹۳ په سلو کې مخدره مواد تولید او صادروي. هغه هیلمند چې پخوا د غنمو او پنبې ګودام وو نن دخارجیانو دفعال حضور له برکته ددنیا دمخدره موادو پایتخت دی. همداراز، خارجیانو دافغانستان تاریخي اثار هم لوټ کړل. دناروې افتنپوستن په ۱۸ جون ۲۰۰۸م ولیکل چې دناروې عسکرو دافغانستان د ۴۰۰۰ کالو زاړه تاریخي اثار غلا کړیدي او له افغانستانه یې ایستلي دي. ناروې دافغان موزیم په بیا ودانولو کې مرسته کړیده. همدا کوی همدا. دافسوس خبره ده هغه عسکر او بهرنیان چې افغانستان ته دمرستې، صداقت او بیا ودانولو په نوم راځي غلاوې کوي او تاریخي شتمنۍ او فرهنګي خزانې لوټوي.

واشنګټن پست پخپل ۲۸ جولای ۲۰۰۸ مه ګڼه کې لیکي چې:افغانستان کې هرڅه بهرني قراردادیانو ته ورکول سویدي. دامریکا دنړیوال انکشاف اداره قضا او عدلیه هم بهرني قراردادیانو ته ورکوي چې دامریکا او ناټو دفوجیانو سره په مشوره ستره محکمه او عدلي نظام اصلاح کړي. دوی به افغان قاضیانو ته دقضا چل ورزده کوي چې دچا په باب څنګه قضاوت وکړي او کوم مجرم ته څومره او څنګه سزاء ورکړي. دوی به قاضیانو ته ورزده کړي چې دخلکو څه حقوق دي او دښځو سره په قضا کې څه معامله وکړي. دافغانستان قضا تراواسه اسلامي تشخص درلود او هرچا ورته احترام کاوه. قاضي به پرتورن شل کاله قید او یا داعدام حکم راوایست، محکوم به تسلیم او حکم به تطبیق سو. خو چا قاضي ته بد نه ویل او نه یې تهدیداوه. مور نه وه اوربدلي چې یو قاضي پدې سبب چا مړ کړی وي چې مجرم ته یې د مرګ سزا

(c) ketabton.com: The Digital Library

اورولـې وه. بلکـه خلکـو بـه ویـل چـې کـوم لاس قاضـي پـرې کـړي درد نکــوي. هغــې قضـا تــه بــه څـه تقـدس پاتــه ســي کومــه چــې دامریکایــانو او نــورو غیرمســلمانو لخــوا تنظــیم او رهنمــائي کیــږي او پــه ســیمه کــې د نــورو د ســتراتیژکو ګټــو پــه خـدمت کـې وي؟ دافغانســتان پــه قضــائي نظـام کــې دا لاســوهنه بـه دا مهمــه او محترمــه اداره د نــورو ســکتورو پشــان د لــوی فتــور، سپکاوي او بحران سره مخ کړي.

زمـوږ دماشـومانو لپـاره لـه لـومړي تـر دولسـم ټـولګي پـورې تعلیمـي نصـاب اوس پــه ایــران کــې جوړیــږي. ددې معنــی داده چــې مــوږ پخپــل هیــواد کــې دتعلیمــي نصــاب دجوړولــو تــوان نــه درلــود او یــا غــواړو زمــوږ راتلــونکی نســل دا ســې مهربــان جــوړ ســي چــې نــور ترخپلــو ورتــه محتــرم او دنــورو ګټــې ترخپلــو ورتــه مقـدمې وي. پـدې ډول امریکـا او دکابـل حکومـت افغانـان پـه لـوی لاس هڅـوي چــې هغــه کتابونــه وســوځوي چــې پــردي یــې ددوی د نــوي نســل دتخـدیر او تضـلیل لپـاره جـوړ او چـاپوي او هغـو مکتبونوتـه اوروړواچـوی چـې پـه هغـه کـې ددوی راتلونکي نسل ته دتغدیر او تذلیل درس او روزنه ورکول کیږي.

اخلاقــي فســاد او ټــولنیز انحطــاط خــو د اشــغال هغــه ســوغاتونه دي چــې ډیــر خلــک ورتــه متوجــه نــدي. مــذهبي انحــراف، شــرابخوري او نــور منشــیات، فحاشــي، پردوتــه جاسوســي او خــدمت، غــدر، فریــب، وطنفروشــي، رشــوت، ملــي خیانــت، د شخصــیت تــذلیل او قتلــول، قومبــازي او بیګانــه پرســتي هغــه افتونه دي چې خراب اثرات به یې تر ډیره زموږ شریف ولس ځوروي.

ترڅــو پــه افغانســتان کــې یــو ملــي حکومــت چــې داکثریــت مــورد اعتمــاد وي منځتــه نــه وي راغلــی او ترڅــو چــې افغانســتان اشــغال او بهرنــۍ مســلحې

(c) ketabton.com: The Digital Library

قابضې قواوې پکښې وي ترهغو به د خارجيانو حضور افغانستان ته دګټې پرځای مضر وي.

نهم سؤال دا وو چې په امريکا کې به د راتلونکي نومبر د انتخاباتو په نتيجه کې نوی جمهور رئيس په سپينه ماڼۍ کې کښيني. هغه بايد د افغانستان په باب څه وکړي؟

جواب: د امريکا نوی جمهور رئيس هرڅوک چې وي، که مکين وی که اوباما ، زما پيشبيني داده چې افغانستان ته به ډېرعسکر استوي؛ جنګ به پراخوی او جنګ به تودوي. هغه به په عراق کې خپل عسکر کموي او افغانستان ته به ئې استوي. امريکايان فکر کوي چې عراق د عرب لوی قوم يوه برخه ده او دا جنګ د کومو اهدافو لپاره چې پيل سوی وو نسي وړای. دوی فکر کوي چې عربي نړۍ کولای سي ډېر کلونه سړي او پيسې د عراق جنګ ته د امريکا پرضد واستوي. امريکا بايد اوس خپل اهداف يوازې د تيلو وړلو ته محدود کړي او د هغه لپاره يوازی څلويښت يا پنځوس زره عسکر کافي دي. امريکايان فکر کوي چې د عراق برخلاف په افغانستان کې کاميابي ورته اسانه ده. له يوې خوا د دې لپاره چې له عراقه وتل څوک په ماته تلقي نکړي نو امريکايان به خپل ځانته د اوږو د پېزې د ايښوولو په منظور پر افغانستان عسکري فشار ډېروي. او له بلې خوا فکر کوي چې په افغانستان کې يوازې ددوی پخلاف پښتانه جنګيږي او دا يو کوچنی قوم دی چې تر سرحداتو هاخوا څوک خواخوږی نلري؛ څه پښتانه چې د ډيورنډ خط

(c) ketabton.com: The Digital Library

هاخوادي هغه هم بايد په جنګ کې راګير او بيا يې شاوخوا وربند کړه سي چې مرسته ورونه رسيږي. پدې ډول به مقاومت ختم او په سيمه کې به د خپل مرام مطابق منګولې ټينګې کړي.

خو، دوی له تاريخه ناخبره او افغانستان يو اسانه هدف ګڼي. د افغانستان سره د سرحد دهاخوا د پښتنو خواخوږي يو طبيعي موضوع ده او د دې مخ د دنيا هيڅ يو طاقت نسي نيولای. نه يوازې د پاکستان حکومت د دغو پښتنو تګ وراتګ نسي منع کولای بلکه انګريزانو او تر راوروسته روسانو پخپل وختکې پخپل ټول قوت داکار ونکړای سوای. امريکايان به ترڅو دا نه ګټونکي جنګ ته چې تردوی پخوا نور هم ناکام سويوه ادامه ورکوي.

کله چې افغانستان ته ډېر عسکر واستول سي، د امريکا ميډيا (راديو، تلويزيون، اخبار، مجله) به هم په افغانستان کې فعاليت ډېر کړي. په افغانستان کې د امريکايانو پراخ حضور به د افغانستان ليرې او نږدې ګاونډيان وو بېروي او وهڅوي چې مخالفينو ته نوره پر مختللې وسله او مالي ملاتړ ورکړي. دا به جنګ ډېر تود کړي او د بهرنيو عسکرو تلفات به نور هم ډېر سي. د تلفاتو د ډېرېدو په صورتکې به د ناټو غړي هيوادونه خپل عسکر کم او يا وباسي او د جنګ بار به په افغانستان کې يوازې د امريکا پر اوږو پاته سي. د امريکايانو تلفات به نور هم ډېر سي او ميډيا به ئې په امريکا کې په ښه تفصيل خپروي. دا حال به دوه درې کاله دوام وکړي او بيا به لکه د ويتنام دوختو پشان د سپيني ماڼۍ په مخکې خلک مظاهرې کوي چې له افغانستانه دې زموږ عسکر راووزي. په ويتنام کې امريکا ماته نسوه بلکه د خپلو خلکو فشار راوايسته داځکه خلکو د سپيني ماڼۍ په مخکې نارې وهلې چې زموږ زامن ولې په ويتنام کې د جنګسالارانو د برسر اقتدار ساتلو لپاره مري؟ زموږ سړي ولې پر ويتنام د جنايتکارانو د مسلط ساتلو لپاره وينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تویوي؟ زموږ وروڼه ولې په سایګون کې د قاچاقبرانو د ګټو قرباني کیږي؟ ما امریکایانو او افغانانو ته په امریکا کی په ډیر وضاحت وویل چې زه تاسو ته پیشبیني کوم چې دري کاله وروسته به د امریکا ولس د سپیني ماڼۍ په مخکې همدا اسې ناريې وهل پیل کړي چې زموږ زامن ولې په افغانستان کې د فلانی قاچاقبر وزیر د برسر اقتدار ساتلو لپاره مري؟ زموږ سریان ولې په کابل کې د رشوتخورو او طفیلیانو د چاغیدو لپاره قربانیږي؟ زموږ وروڼه ولې پر خلکو د جنګسالارانو د تپلو لپاره خپلې وینې تویوي؟ موږ څه حق لرو چې پر زوریدلیو افغانانو د بشر د حقوقو د ښمنان مسلط وساتو؟ موږ نه غواړو د کابل فاسد حکومت د ژوري پشان زموږ په وینو وپائي..... دا میډیا، د امظاهرې او دا فشار به د امریکا حکومت مجبور کړي چې خپل فوجونه له افغانستانه په تیښتې سرو باسي. پدې ډول زه د امریکا راتلونکې په افغانستان کې د ویتنام د جنګ د وخت سره پرتله کوم. ما امریکایانو ته دا خبره د خپلې تجربې او تاریخ څخه په درس په پوره وضاحت کړیده چې که تاسې په افغانستان کې پرنظامي حل اصرار کوی نو زه په پوره ډاډ درته وایم چې ستاسې سرنوشت د روسانو دی. روسان په یولک وشل زره فوج خپل مطلب ته ونه رسیدل، تاسې هم نسئ رسیدای. خو دا هم درته وایم چې په افغانستان کې د ناټو ماته وتاسې، د ناټو غړو هیوادونو، افغانانو او د سیمې خلکو ته ښې پایلې نلري. (د ناټو د ماتې عواقب مې په تفصیل ورته تشریح کړیدي چې دلته یې د ذکر مجال نسته). ما ورته وویل چې د مخه تردې چې امریکا د دغه شوم سرنوشت سره مخ سي د امریکا نوی جمهور رئیس هرڅوک چې وي باید د افغانستان په باب د امریکا پالیسي بدله کړي او سیاسي حل ته پرنظامي حل ترجیح ورکړي. پدې کې د ټولو خیر دی. د امریکا نوی جمهور رئیس باید د هغه فارمول له مخې او یا هغه ته ورته کوم چې ستاسې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړاندې مې ایښې دی عمل وکړي او له افغانستانه د خپلو فوجونو د ایستلو مهالویش اعلان کړي.

لسم سؤال دا وو چې په افغانستان کې په راتلونکي کال کې د جمهوري ریاست لپاره انتخابات دي، ستاسې په نظر څوک به موزون سړی وي؟

که د افغانستان په باب د امریکا او ناټو پالیسي همدا سې وي لکه اوس چې ده او بدله نسي نو اول ممکن د امنیتي شرایطو د خرابۍ په وجه انتخابات ونسي او که وسي نو هرڅوک چې د نویو انتخاباتو په نتیجه کې مشر سي کامیاب به نه وي. د افغانستان دولتي دستګاه اوس یوې فاسدې معدې ته ورته ده ترڅو اساسي علاج یې ونسي هره سالمه غذا چې ورسي فاسدېږي. البته څه سلیقئي تغییر به د هر نوي سړي سره راسي خو هغسې به نه وي چې خلک ئې طمع لري. زه د سړي لپاره نظام نه غواړم بلکه یو سم نظام باید جوړ سي او بیا د هغه لپاره په سړي پسې وکتل سي. یعنې نظام د سړي لپاره نه وي بلکه سړی د نظام لپاره وي. نو ځکه زه اوس پر سړي هیڅ فکر نکوم بلکه دا فکر کوم چې څنګه دا نظام په یو ښه نظام بدل سي څو وکولای سي صالح خلک را جلب کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخیر سؤال د هرچا دا وو چې څه باید وسي چې افغانستان د روانې فاجعې څخه خلاص سي ؟

دغه سؤال ته ما په پخواني کتاب کې د اوسني نظام د بدیل تر عنوان لاندي جواب ورکړی وو. خو په دې کتاب کې مې د پای خبرې او د افغانستان د بحران سیاسي حل تر عنوانونو لاندې جواب او تشریحات ورکړیدي او په پای کې مې د بحران د حل فارمول وړاندې کړیدی کوم چې د ډیرو هلوځلو په نتیجه کی رامنځته سویدی. په تیر کتاب کې مې هم دا خبره کړې وه او اوس هم پرځای ده چې هرڅوک د کابل پر حکومت او امریکا انتقادونه کوي چې افغانستان یې تباهۍ ته روان کړی دی خو د چا سره پوره نسخه نسته چې څه باید وسي چې له دغه تباهۍ څخه راوګرځي. شکایتونه ډیر دي خو د حل لار نامعلومه. هرڅوک دا سؤال کوي چې که اشغال رفع سي نو پرځای به یې کوم نظام وي چې هم په هیواد کې امن راولي، افغانان په ډاډه وي (بیا د ۱۹۹۲م کورني جنګونه تکرار نسي)، هم د سیمې هیوادونه ورڅخه مطمئن وي او هم نړیوال قانع وي چې افغانستان د نړیوالې ټولنې یو فعال او ګټور غړی دی. دلته د غسې سؤالونو او تشویشونو ته جواب ورکول سوی دی. تراوسه د افغانستان د بحران د حل په منظور یو جامع فارمول او نسبتاً کامله طرحه لکه دلته چې وړاندې سویده نده وړاندې سوی. زه دا فارمول په هیڅ وجه خپل مولود نه بولم بلکه دا د دوستانو او د ټولو هغو کسانو د همکارۍ، پیرزوینې او ګډه کار نتیجه ده چې د افغانستان په خاطر یې خپل فکر او اخلاص زما او ملګرو سره شریک کړی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پای خبري

په ۲۰۰۱ کې د طالبانو ترسقوط وروسته ډېرو افغانانو د خپل تاریخ پخلاف نړیوال فوج ته ښه راغلی وواېه څو دهغو زورواکانو له ظلمه یې وساتي کوم چې د امریکا په مرسته بیا قدرت ته رسیدلي وه. د استاد رباني د وخت دداخلي جنګونو او بشري ناورین ترخه یادونه دهرچا سره تازه وه. همداراز، دافغانانو هیله وه چې نړیوالې ټولنه به د خپلو وعدو مطابق دیو سم حکومت جوړېدو ته موقع ورکړي او د وران سوي افغانستان په بیاودانولو کې به فعال سهم واخلي. هیره دې نه وي بوش دافغانستان لپاره د مارشال پلان پشان دبیاودانولو ژمنه کړیوه او دانګلیستان صدراعظم څو په تکرار ویل چې موږ به افغانستان ابادوو؛ بیا به یې نه پریږدو لکه پخوا چې څو واره نړیوالې ټولنې خوشې کړی وو (جان کیمپنر، ص ۱۴۲).

خو په تیرو تقریباً اتو کلونو کې دغه وعدې ترسره نسوې او په ملکي او نظامي ساحو کې دملي او بین المللي بیسابقه توجه او ملاتړ سره سره ډیر لږ کار وسو. اوس افغانانو خپلې هیلې تقریباً له لاسه ورکړیدي. نړیوال هم په افغانستان کې روښانه آینده ځانته نه ګوري. حتی د امریکا جمهور رئیس (بارک اوباما) اعتراف کوې چې امریکا په افغانستان کې کامیابه نده. همداراز، د انګلیستان لارډ پاډي اشډن وائي: "په افغانستان کې حالات ډیر خطرناک دي. زما په فکر افغانستان یو ناکام دولت دی. ناټو ډیره نژدې ده چې د افغانستان کنترول له لاسه ورکړي." د ناټو پخواني قوماندان، د پي ار تې مؤسس او د امریکا د اتلانتک کونسل مشر جنرال جیمز جونز اخطار ورکوي چې "ناټو په افغانستان کې ګټونکې نده." داروپائي پارلمان دبهرنیو اړیکو څانګه په اپریل ۲۰۰۸ کې راپور ورکړ چې "دیاغیانو دفعالیت دوام او

(c) ketabton.com: The Digital Library

دافغـان حکومـت کمـزوري پـه افغانسـتان کـې د غـرب او اروپـا ماتـه يقينـي کـوي. دامريکـا دجمهـور رئـيس مرسـتيال (جـو بايـډن) د امريکـا کـانګريس تـه وويـل چـې د افغانسـتان اقتصـادي، امنيتـي او ټـولنيز شـرائط ويرونکـي دي او ددې ملـت جغرافيـه، خلـک او تـاريخ زمـوږ پـه خـلاف کـار کـوي. کانګرسمين جـيم مکګـورن وويـل دمخـه تـردې چـې زه افغانسـتان تـه دنـورو عسـکرو د اسـتولو ملاتـړ وکـړم غـواړم يـوه ستراتيجي ووينم چې پـه هغـه کې زمـوږ راوتـل هم شـامل وي. د امريکـا د کـانګريس يـو بـل غـړي (جـان تيـرى) وويـل مـوږ چـې دخلکـو کوچنيـان ورمـړه کـړو او جنازې تـه يې ګـورو، پلـرو تـه يې څـه وايـو چې مـوږ دڅـه لپـاره افغانسـتان تـه راغلـي يـو؟ دامريکايـانو د **۵** مـئ **۲۰۰۹** پـه بمبـاريو کـې چې دفـراه ولايـت پـه بـالابلوک کـې ئـې **۱۴۰** ملکـي خلـک چـې **۹۳** يـې کوچنيـان، **۲۵** ښـځې او **۲۲** نـور يـې زاړه او ځوانـان سـړي وه ووژل، اډميـرل مايـک مـولن (د امريکـا دټولـو افواجـو مشـر) پـر موضـوع دتبصـرى پـه وختکـې وويـل "دملکـي خلکـو وژل مـوږ پـه افغانسـتان کـې نسـي بريـالي کـولاى. هـر واري چـې مـوږ ملکـي خلـک وژنـو پـه حقيقـت کـې مـوږ خپلـې سـتراتيجي تـه ضـرر رسـوو." د امريکـا دبهرنيـو چـارو دپخـوانى وزيـرى (کونـد اليزه رايـس) مشـاور ډيـوډ کيلکـولن پـدې نـژدې وختـوکې د امريکـا سـنا پـه افغانسـتان کـې دجنـګ د پراخيـدو څخـه وويـرول. هغـه وويـل: مـوږ پـه ويتنـام کـې څـه وکـړل؟ جنـګ مـو پـراخ کـړ، مـوږ دهغـو مشـر راوغورځـاوه او مشـکل مـو پخپـل لاس کـې واخيسـت چـې حـل يـې کـړو خـو حـل مـو نکـړاى سـواى. پـه سيمه کـې دامريکـا دقـواؤ سـتر قومانـدان (جنـرال ډيـوډ پتـرئيس) وائـي چـې افغانسـتان د امپراتوريـو پـه هـديره شـهرت لـري؛ مـوږ دغـه تـاريخي واقعيـت لـه پامـه نسـو غورځـولاى. افغانسـتان او پاکسـتان تـه د امريکـا دجمهـور رئـيس خـاص اسـتازى (ريچـارډ هـولبروک) پـه مونشـن کـې دنړيـوال امنيـت کنفـرانس تـه وويـل: دا بـه يـوه اوږده او سـخته مبـارزه وي؛ ترعـراق ډيـره سـخته. کابـل کـې د روسـيې سـفير (ضـمير کابلوف) وائـي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

امریکا او ناټو هغه غلطۍ تکراروي کومې چې موږ په افغانستان کې کړي وې.

ډیر خیړونکي د افغان حکومت حالت هغه سخت ناروغ ته ورته بولي چې د شدید مراقبت په خونه کې په مصنوعي تنفس ژوندی دی. چې کله هم د غه مصنوعي تنفس (خارجي فوجونه) او په کال کې د زرو ملیونو ډالرو پیچکارۍ ځینې لیرې سي ناروغ سمدستي مري. ما خارجیانو ته ویلي دي چې دا شارون به تر کله په مصنوعی تنفس ساتئ؟ دا بیا پرېښو نه دریږي، خوشې دئ او ځان دواړه په تکلیف کوی. په کابل کې د ۲۰۰۸ ثور د اتمې دجشن واقعه ئې ښکاره مثال دی چې د مخالفینو څو فیرونو د اردو جنرالان وزغلول او رئیس جمهور او وزیران ئې پرمیدان دښمن ته پرېښوول. خو ددې ټولو مشکلاتو سره سره موږ پدې باور یو چې د کړکیچ د حل لار اوس هم سته پدې شرط چې نړیواله ټولنه ئې وغواړي او پر سمه لار دیو لوی ګام د اخیستلو اراده او جرئت وکړي.

د افسوس خبره ده چې ناټو او نړیوالې ټولنې په ټولو ونکړای سوای په افغانستان کې امنیت راولي بلکه پخپله د امنیت د اخلال سبب سوید ي. دوی، اوس د تروریستانو په بهانه د ولس سره جنګیږي او چې څوک د ولس سره جنګیږي ماته یې یقیني ده. د کابل حکومت له کابله بهر پر اطرافو ډیر لږ کنترول لري؛ لوی ښارونه اکثره وحکومت ته د نیمه وفاداره زورواکانو په لاس کې دي. پداسې حال کې چې کلي او درې د حکومت له کنترول بهر دي، د هیواد جنوبي، ختیزې او لویدیزې برخې اکثره بالفعل د طالبانو په لاس کې دي چې د ناټو سره په جنګ دي او د هیواد شمال د زورواکانو په پنجو کې دی. طالبانو اوس شمال ته خپل واک غځولی دی او پر کابل ئې هم فشار ډیر کړیدی. ناټو باید په شمال کې هم د طالبانو د مقابلې لپاره فوج واستوي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددغـه کـار لپـاره نـور عسـکر بایـد افغانسـتان تـه راولـي. کلـه چـې دامریکایـانو دلوجیسـتیکی مـوادو دانتقـال کاروانونـه د پیښـور پرڅـای د روسـیې لـه لاری دافغانسـتان شـمال تـه لار پیـدا کـړي، ددغـه سـیمو جنګسـالاران او غلـه بـه د ولجې لپـاره پردغـو کـاروانو حملې پیـل کـړي؛ کرارکـرار بـه طالبانو تـه پـه شـمال کې دفعالیت موقع نوره هم مساعده سـي.

امنیـت دکابـل پـه ښـارکې چیـرې چـې نړیوالـه ټولنـه او نـاټو کـافي حضـور لـري ورځ پـه ورځ خرابیـږي؟ دعـراق پشـان اوس نـه یـوازې د سـړک دغـاړي بمـان او اسـانه اهـداف ویشـتل ډیرسـویدي بلکـه پـه رڼـا ورځ بانکونـه وهـل کیـږي، دارائـي چـور او سـوداګر تښـتول کیـږي. هیـڅ یـو لـوړ رتبـه مـامورد کابـل پـه ښـار کې بیلـه مرمـۍ ضد مـوټر چې ښیښـې ئـې هـم بایـد تـورې او باډیګـاردان ورپسـې وي نسـي ګرځیـدای. کـرزی سـره لـدې چـې دخلکـو منتخـب مشـر ځانتـه وائـي پخپلـو خلکـو اعتمـاد نسـي کـولای او ځـان پـه خاصـو امریکـائي باډیګـارډانو سـاتي. خـو ددومـره احتیـاط سـره بیـاهم څـو واره لـه مرګـوني ګـوزاره خـلاص سویدی. دا ټول په هیواد کې دکمزوره امنیت مثالونه دي.

د کابـل حکومـت نـه یـوازې مسـلحو مخـالفینو فلـج کړیـدی بلکـه ډیرهغـو حکومتونـو هـم فلـج کړیـدی چـې د کـرزي د حکومـت پـه داخـل کـې جـوړ دي. دجمهـور رئـیس لـومړی مرسـتیال او ځینـې وزیـران ښـکاره د کـرزي پـه مخالفـه جبهـه کـې ولاړ دي. دوهـم مرسـتیال ئـې پـه دایکنـدي او بامیـان کـې خپلـه خاصـه اجنـدا مختـه بیـائي. دبلـخ والـي عطـاء محمـد نـور پـه بلـخ کـې، د فـوج لـوی درسـتیز رشـید دوسـتم پـه شـبرغان او فاریـاب کـې، پـه هـرات کـې ځانتـه اداره ده؛ د کـرزي ورونـه د خارجیـانو پـه قـول پـه کنـدهار او کابـل کـې ټـول خپلـې شخصـي اداري چلـوي چـې د مرکـزي حکومـت مشـروعیت او مؤثریـت ئـې شـدیداً متضـرر کړیـدی. د نـاټو سرمنشـی (جـاپ دیهـوپ شـیفر) وائـي

(c) ketabton.com: The Digital Library

(واشنګټن پست، ۱۸جنوري ۲۰۰۹) "په افغانستان کي اصلي ستونزه طالبان ندي بلکه خراب حکومت دی. موږ کافي وینه او پیسه هلته مصرف کړه چې له فساده خلاص او باکفایته اداره منځته راسي خو چندان نتیجه یې ورنکړه."

افغانستان به ناټو او امریکایانو ته تر عراق ډېر خطرناک ثابت سي. په افغانستان کې د عراق پشان د شیعه و سنّي او نور قومي حاد اختلافات نسته چې هغه ته لمن ووهل سي. که څه هم په بون او ترهغه وروسته ډیر کوښښ وسو چې افغانستان پرقومي، سمتي، ژبني، نژادي او مذهبي بنیادونو لکه عراق وویشي خو مطلوبه نتیجه یې ورنکړه. لکه دروسانو په وختکې دلته هم دځو خرڅ سوو کسانو پوسیله ډیر تلاش وسو چې اقلیتونه دپښتنو پخلاف راوپاروي او ورسره ویې جنګوي خو دافغانستان شریفو او نجیبو قومونو د استعمار داتوطئه تراوسه کامیابۍ ته نده پرې ایښې او په هیڅ ځای کې دقومونو ترمنځ جګړه نسته. د وخت په تیرېدو سره به داشغال پرضد مقاومت پدې قادر سي چې ټول ولس د خارجیانو پخلاف متحد، راپورته او منسجم کړي. علاوتاً، په عراق کې هیڅوک د امریکایانو پخلاف مخامخ نه جنګیږي بلکه ډیر تلفات د سړک دغاړې بمان او انفجارات کوي. پداسې حال کې چې په افغانستان کې په سوو طالبان مخامخ د ناټو دعسکرو سره جنګیږي. په عراق کې هیڅ سیمه په زور جنګیالیو نده نیولې او خپل حکومت یې ندی پر کړي خو په افغانستان کې همدا اوس ډیرې سیمې د طالبانو په لاس کې دي او عملاً حکم پر چلوي. که جنګ اوږد سي مخالفین به نوره او ښه وسله پیدا کړي چې د ناټو لپاره به جدي خطر وي. اوباما دافغانستان لپاره دجنګ دپایته رسیدو نوې ستراتیجي نلري او د بوش پر لار ځي. خو ددې لپاره چې دخلکو (دخپل حزب په شمول) له انتقاده ځان خلاص کړي، داسې ښئي چې پر زړو لارو ندی روان. د امریکا ددفاع

(c) ketabton.com: The Digital Library

وزارت چې د افغانستان د جنګ ستراتیجي یې د بوش په وختکې جوړه کړېده توقع لري چې د اوباما لخوا د اشخاصو په تغییر سره به د دوی د غه روانه ستراتیجي تطبیق سي نو ځکه د اوباما سره سر ښوروي. خو په حقیقت کې دوی ټول ځان د تباهۍ کندې ته بیایي. پدې ترتیب لکه افغانستان چې نورو اشغالګرانو ونه خوړلای سوای امریکا به یې هم ونه خوړلای سي. تاریخ ښوولې ده چې دا مهمه نده چې استعمارګر افغانستان ته څنګه ننوزي بلکه دا مهمه ده چې څنګه ځینې وزي.

خو په افغانستان او نړیواله ټولنه کې یو شمیر پالیسي جوړونکي خوشبینه او پدې عقیده دي چې په افغانستان کې د تیرو ۸ کلو په موده کې ډیر پرمختګ سوی او ژر به موجود مقاومت مات او دا هیواد به یو دموکراتیک اباد مملکت سي. مګر د نړیوالي ټولنې یو شمیر ډیر مهم څیړونکي بیا پدغه استدلال قانع ندي او وائي چې د کابل حکومت او نړیواله ټولنه د هغو وعدو په سرته رسولو کې پاته راغلیدي کوم چې د افغان ولس سره ئې کړیوې. دوی وایي چې د کابل حکومت او ناټو په افغانستان کې همدا اوس ناکامه ده؛ که نه، نو د ناکامۍ به څه معیار وي؟ کله چې د ناټو هیوادو ولسونه وینی چې د دوی زامن وژل کیږي او د تندي په خولو ګڼلې پیسې یې په افغانستان کې خوشې ځي، دوی د خپلو حکومتونو څخه سؤال کوي چې د دوی د ناکامۍ کوم معیارونه دي چې په افغانستان کې اوس نسته؟ او که معیار نه وي بیا خو یې مشران سرګیچه دي او د وطن بیچاره زامن او پیسې د خپلو موهومو بلند پروازیو لپاره په هدر قرباني کوي. دوی وائي زموږ مشران هغه سوختي قماربازانو ته ورته دي چې د ګټلو په امید خپل ځان له حلالو خلاصوی. د افغان عسکرو او پولیسو حال تر دغه هم بد تر دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریمه ډله خیړونکي استدلال کوي چې بدون شک په افغانستان کې څه کار سویدی خو قانع کوونکی او مشوق ندی. دوی وائي چې که موجوده وضع دوام وکړي نو په افغانستان کې دنړیوالې ټولنې ماته یقیني ده. ژر باید یو کار وسي چې دغه دماتې خواته روان جریان و مثبتې خواته واړوي. دا ډله خیړونکي مأیوس ندي او هیله لري چې نړیواله ټولنه د مخالفینو او هم دهیواد په داخل او خارج کې دهغو کسانو سره چې دکابل دحکومت سره نه جنګیږي خو په اوسنۍ وضع هم راضي ندي دمفاهمې ور پرانیزي. همداراز، باایمان او وطندوسته افغانان باید دخپلو وطنوالو په وړاندې نور بیتفاوته پاته نسي او یوازې په شکایت دزړه سوده ونکړي بلکه عملاً دوطن دازادۍ او دخپلو خلکو دتباهۍ دمخنیوي په خاطر پر یوه پلتفورم راټول او وطنوالو او نړیوالوته دمشکل دحل بدیل وړاندې او دټولو لپاره دهیلو یوه مرجع سي. افغانان تردرې لسیزو زیات کافي وځورول سول او دځینو داخلي او خارجي حلقو دمفاداتو لپاره ددې مظلوم ملت نور زورول دتحمل وړ ندي. ددې تراژیدۍ دوام که په هرسیاسي، مذهبي، قومي یا نړیوال ملحوظ وي یو ډیرغیرانساني عمل او لویه نامردي ده. د سیمې او نړیوالو طاقتونو مشروع ګټې باید دافغانانو دګټو سره هماهنګې سي. اوس هم موږ فرصت لرو چې یوه همږغې او منسجمه ستراتیژي چې په عمل کې ښه نتیجه ورکړي طرحه کړو چې دهغه په برکت افغانان وتوانیږي چې یو مستقر، فعال، دګاونډیانو دوست او دنړیوالې ټولنې قابل اعتماد انډیوال دولت جوړ کړي.

دافغانستان ددولت دمخالفینو سره دملل متحد یا ناټو مخامخ خبرې د عدم اعتماد او ځینو نورو ملحوظاتو په وجه ښائي مطلوبه نتیجه ورنکړي. خو هغه یوه او ازمویلي افغانان ښائي له بحران څخه د افغانستان دراوتلو لارې چارې پیدا کړي کوم چې دامریکا دنظامی کمپین او په کابل کی دهغو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دملګرو او دمسلحو مخالفینو دکړیو غړي نه دي بلکه تل ئې دوطن او اسلام دګټو دفاع کړې او دټولو اړخونو دسالمو عناصرو سره یې ښه روابط ساتلي دي. څرنګه چې د افغانستان موجوده بحران نړیوالو مداخلو خلق کړیدی نو دعملي قدم پحیث اول نړیواله ټولنه وظیفه لري چې پدې لارکې یو مثبت قدم واخلي. دوهم او حتی اول دافغانانو وظیفه ده چې دخپل نجات لپاره سره راټول او دخپلو وطنوالو او نړیوالې ټولنې سره دبحران دحل په لارکې مرسته وکړي. موږ ټول باید په افغانانو کې یو داسې شخص یا ډله ولټوو چې پورتنې خصوصیات ولري، افغانان ئې په بد نوم ونه پیژني، دطالبانو، مجاهدینو او نورو وطندوستانو سره ئې اړیکې بدې نه وي، د سیمې هیوادونه ترې ونه ویریږي او نړیواله ټولنه ورسره کار وکړایسي او ورڅخه وغوښتل سي چې دموجوده بحران د حل په لارکې یو مثبت کردار اداء کړي.

څرنګه چې دافغانانو موجوده کړاؤنه ترډېره حده دبهرنیو قوتونو دمداخلو نتیجه ده نو دا دنړیوالې ټولنې فرض دي چې ددغه کړاؤنو په ختمولوکې مرسته وکړي. نړیوالې مرستې باید دیوې معینې مرسته کوونکې ادارې لخوا تنظیم سي او هرهیواد لکه اوس اجازه ونلري چې هرچیرې او هرڅومره چې ئې خوښه وي پیسې مصرف کړي. مرسته سوې پیسې باید ددولت د پنځه کلن پلان په چوکات کې دافغانستان د بیارغونې لپاره ولګول سي. دا پلان باید مارشال پلان ته ورته وي دکوم دعملي کیدو چې ښاغلو بوش او بلیر وعدې کړیدي. د لومړي پنځه کلن پلان په تطبیق سره به افغان دولت ترډېره حده دخپلو خلکو او نړیوالو هغه باور ترلاسه کړي چې داهیواد سمې خواته روان دی، امن او عدالت به تأمین سي، اقتصاد به وده وکړي او نړیوال رقابتي بازار ته به لار پرانیزي. دا وخت به افغانستان د نړیوالې ټولنې یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

مثبت غړی وي او د سیمې په استقرار او د مخدره موادو د تولید او قاچاق په مخنیوي کې به معتنابه کردار ادا کړای سي.

دافغانستان د بحران سیاسي حل

زما یقین دی لکه پخوا چې انګریزي استعمار او ورپسې روسي ښکیلاک کامیاب نسو، داسې به امریکا هم نه بریالی کیږي. همدا اوس دامریکا جمهور رئیس وایي چې موږ په افغانستان کې نسو کامیابیدای او د ناټو مشر وایي چې جنګ دحل لار نده. سؤال دادی چې که جنګ د حل لار نده او امریکا به حتماً وځي نو بیا به څه کیږي او پرځای به یې څه ډول حکومت وي؟ موږ ډیر ځله جنګ په ډیرو قربانیو ګټلی دی خو دا ګټه مو بیا خپله نده سمباله کړې؛ او دغه سبب دی چې لږ وډیر هر ځلو ښنت کاله پر موږ بیا یو تباه کوونکی جنګ تحمیل سوی دی. موږ اکثره پدې نه یو توانیدلی چې یو مخلص او ولس ته وفادار قیادت ولرو؛ خپلې ګټې تعریف کړو؛ د ګاونډیانو ګټې او په سیمه کې د لویو طاقتونو ګټې وپیژنو او بیا د ګاونډیانو او په سیمه کې د لویو قدرتونو مصالح دخپلو ګټو سره موازي او هم اهنګ کړو؛ یا لږترلږه یې دخپلو ګټو سره له تصادمه وساتو. زموږ ددغو کمزوریو نتیجه ده چې له یو مصیبته لا خلاص نه یو پر بل اوړو. راسئ دخدای (ج) لپاره پر ځان، خپل راتلونکي نسل او وطن زړه وسوځوو او سره کښینو چې څنګه کولای سو ددغسې غمجن تاریخ د تکرار مخ ونیسو؟ راسئ په سړه سینه سوچ وکړو چې مطمئن سیاسي حل او باثباته مستقل دولت به کوم وي؟

یوکال دمخه (مئ ۲۰۰۸) کله چې زه د امریکا په سفر وم او راته معلومه سوه چې هرڅوک دامریکا جمهور رئیس سي هغه به افغانستان ته ډیر عسکر استوي، جنګ به پراخوي او تودوي (داځکه دا دامریکا ددولت پالیسي وه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه د کوم حزب) نو مې سوچ وکړ چې څه باید وسي. دا جریان مې په تیر کتاب (دافغانستان د کړکیچ د حل لار) کې مفصل لیکلی دی. هغه وخت ما تصور کاوه چې غالباً به بارک اوباما بریالی کیږي داځکه چې د بوش او دده د حزب څخه امریکایان ډیر په تنګ سوی وه. ما ویل چې که اوباما بریالی سي معنی یې داده چې څلور کاله نور پر افغانانو تراوس شدید جنګ تحمیل دی. داتصور مې هم کاوه چې اوباما به غالباً دوهمه دوره هم بریالی کیږي داځکه چې دامریکا سیاسي تاریخ او عنعنه داسې ده چې یو جمهور رئیس ډیر لږ پېښو پاته نه وي بلکه دوره بیا انتخابیږي. بوش لاهم دوهمه دوره بریالی سو پداسې حال کې چې اوباما خو تر بوش ډیر تعلیمیافته او فعال سړی دی چې غالباً به دوهمه دوره هم جمهور رئیس سي. ددې خبرې دا معنی چې اته کاله نور به زموږ د خلکو قتل عام دوام لري. اته کاله وروسته چې کله دامریکا دجمهوري ریاست نوی کاندید شعار ورکړي چې که ماته رایه راکړئ زه به له افغانستانه فوج وباسم او پدغه شعار کامیاب سي. هغه هم سمدستي فوج نسي راایستلای بلکه کال دوه به اخلي. پدې حساب لس کاله نور پراخ او شدید جنګ زموږ پر مظلوم ولس تپلی دی او دټولي پر مختللي نړۍ وسلې به زموږ د منافقو او نامردو ګاونډیانو په همکارۍ پر موږ استعمالیږي. ما داهم معلومه کړه چې امریکا به کوښښ کوي چې پر طالبانو قاطع عسکري ضربات او ښه یې زمول کړي اوبیا یې پخپلو شرایطو مذاکراتو ته وروغواړي. په شروطو کې به یو داوي چې موږ د معتدل طالب سره خبرې کوو او دافراطي طالبانو او تروریستانو سره نه؛ موږ د هغه چا سره خبرې کوو چې جنګ ردوي، په افغانستان کې زموږ روان ددموکراسۍ جریان مني او دالقاعده سره خپل تړاو شکوي. پدې ډول امریکا غواړي دخپلو مسلحو مخالفینو په منځکې تفرقه واچوي او دپخواني استعماري فارمول په اساس یې اول بیل کړي او بیا یې ایل کړي. ماته امریکایانو دا خبره هم کړیده چې دوی د طالبانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره مشکل نلري، ددوی مشکل د القاعده سره دی؛ که طالبان دالقاعده څخه جلا سي نو امریکایان حاضر دي خبرې ورسره وکړي. ماورته وویل یو وخت تاسې کوښښ کاوه چې دا دواړه سره یوځای وي او اوس یې سره جلا کوئ. ددنیا کارونه داسې ندي چې هروخت دچا زړه وغواړي هغه به کولای سي. اوس په افغانستان کې نړیوال جنګ دی. تاسې سره اته دیرش هیوادونه نظامي مرسته کوي او یو شمیر نور مو ملاتړي دي. داسې طالبان هم طبعا نړیوال مرستندویان لري. تاسې چې ددنیا یو لوی قوت یاست بیا هم پدې جنګ کې لتویا، لتوانیا او جورجیا غوندې کمزوره هیوادونو ته ځان اړ بولئ نو طالبان چې کمزوري دي ولې به دنورو مرسته ردوي. ترڅو اوسنی جنګي حالت په افغانستان کې نه وي ختم سوی داسې غوښتنې عملي ندي بلکه ښائي طالبان یې پخپل خلاف دیو دسیسې پحیث تلقي کړي. راسئ ! اول اوسنی جنګي حالت په افغانستان کې پایته ورسوو؛ دا نور مشکلات پخپله کرار کرار حلیږي.

داخبره هم ما تکراراً له بهرنیانو اوریدلې ده چې دافغانستان په استقرار او بیا ودانولو کې باید ګاونډیانو ته لوی کردار ورکول سي چې دا دملګرو ملتو دمؤسسې پخوانی موقف هم دی. پداسې حال کې چې افغانان همدغه نړیوال ظلم تباه کړیدي چې سرنوشت یې ګاونډیانو او لویو طاقتوته حواله سویدی او خپله افغانان چا ندي پرې ایښې چې خپل سرنوشت پخپله وټاکي. دغه نړیوال ظلم دی چې تل ګاونډیان اول دمرستې په نوم راځي بیا دافغانستان په خاوره کې تردغه نامه لاندې مضر رقابتونه کوي، ورپسې یې دغه رقابتونه په سیمه ایزې دښمنۍ اوړي او په بالو کاله جنګ بدلیږي. دوی دافغانانو سره دمرستې ترنوم لاندې په افغانانو کې پخپلو ملګرو خپله نامرده اجنډا مخته بیائي او دخپلو افغانانو ورونو سره ئې جنګوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې پرځای چې افغانستان تـل د خپـل جغرافیـائي موقعیت قربـاني وي، کـه فرصت ورکـړه سي یقیناً بـه دا هیـواد سیمې تـه د ثبات یـو مهـم عنصر وګرځي. داځکـه افغانسـتان نـه یـوازې د اوبـو ښې زیرمې او ډیـر ګټـور معدنونـه لـري چې د سیمې د هیـوادو پـه هوسـاینې او پرمختـګ کې ورڅخـه کـار اخیسـتل کیـداى سـي بلکـه دا هیـواد د مرکـزي اسـیا ، جنـوبي اسـیا ، چـین، او خلـیج تـرمنځ د راکـړې ورکـړې مهـم پـل کیـداى سي. یـو ارام افغانسـتان د سیمې د ثبـات لپـاره ډیـر ګټـور دى. تراوسـه هروخت چې پـه افغانسـتان کې نـا ارامـي پیـدا سوې یـا چـا پیـدا کـړېده نـو ګاونـډیانو او حتـى نړیوالـو ددغـه اور څخـه د ځـان سـاتلو لپـاره پـه پلمـه افغانسـتان تـه ور دانګلیـدي. خـو څرنګـه چې دوى پخپـل منځکې جـوړ نـدي نـو کلـه چـې هغـه اور څـه قـابو سـویدى دوى هلتـه بیـا د خپلمنځي رقـابتونو اور بـل کـړیدى او پـدې ډول یـې افغانـان پـه یـو بـل مـدهش اور اړولـي دي چې د هغـه اور تـاو هـم همـدغو اوربلوونکـو تـه رسیدلیدى. او بیـا همـدوى حیـران وي چـې خپـل بـل کـړى اور څنګـه مـړ کـړي. دا ورانـونکى بحـران هرڅـو لسـیزي وروسـته بیـا بیـا راپیـدا او تکراریـږي، افغانـان پکـې سـوځي او سیمه نـاقراره کـوي. زه توقـع نلـرم چې پرافغانـانو دې د چـا زړه وسـوځي او پـردې مظلـوم او زوریـدلي ولـس دې څـه رحـم وسـي. داځکـه تراوسـه داډول انسـاني ضـمیر پـه چـا کـې پیـدا نسـو. خـو وایـم چې افغانسـتان د سیمې یـوه مهمـه برخـه او د نړیـوال کلـي یـو مهم کـور دى چې نـا ارامـي یـې هروخت ټـول نـا ارامـه کـړیدي. راسئ ټـول لـږ پـه سـړه سینه غـور وکـړو چـې زمـوږ ټولـو خیـر پـه څـه کـې دى او څنګـه د بحرانونـو دا شـیطاني دائـره مـاتولاى سـو او ددې پـه عـوض کـې چـې نـاقرار افغانسـتان د سیمې او نړیوالـو د نـاقرارۍ سـبب سـي او یـا ګاونـډیان او نړیـوال پـه افغانسـتان کـې د عـدم اسـتقرار سـبب سـي، افغانسـتان د سیمې پـه ثبـات او سـوکالۍ کـې مهـم رول ولوبـوي. هغـه هیـواد چـې د سیمې او نـړۍ د نـاارامۍ او عـدم اسـتقرار سـبب کیـداى سـي د ثبـات او پرمختـګ سـبب کیـداى

(c) ketabton.com: The Digital Library

ئې هم سي. افغانستان، د ديورنډ د خط هاخوا په قبائلي سيمو، د هندوستان په کشمير او د مرکزي اسيا او ايران په ثبات کې مهم رول ادا کولای سي.

د غرب او زموږ د ګاونډيانو د عزائمو په نظر کې نيولو سره ما کال د مخه دا سوچ وکړ چې د جنګ په اوسني معادله او معضله کې افغانان چيرې دي؟ ايا موږ د کور مالکان هم يو څوک يو؟ ايا موږ هم په دغه معادله کې ځای لرو او په تعديل او حل کې يې کوم کردار اداء کولای سو؟ هغه افغانان چې ځانونه روشنفکر او سياستپوه وائي چيرې دي چې وائي بيله موږ د افغانستان مشکل نه حليږي؛ زموږ څخه چا پوښتنه نده کړې که نه او س به پر هيواد دا مصيبت نه وای. هغه کسان چې ځانونه مغز متفکر او د ټولنې پيروی (کريم) وائي چيرې دي؟ فيصله مې وکړه چې ارام به نه کښينم، په دنيا به ګرځم او د هر هغه چا کور ته به ننواتې ورځم چې د وطن د خير د فکر توقع ځينې کيږي. هغه ته به خپل د امريکا سفر، له سفره زما برداشت او د افغانستان حالات تشريح کوم او بيا به ورڅخه د وطن د نجات په منظور د بحران د سياسي حل نسخه غواړم.

په واشنګتن کې مې خلک وليدل، بيا مې لاس انجلس، سانفرانسسکو، شيکاګو، ميشيګن، فلاډلفيا، نيويارک او ويرجينيا کې افغانان وليدل او په کچکول کې مې څه راټول کړل. بيا مې هم هرچا ته خپل ادرس، تلفون او ايميل ورکړ چې په مورد کې را سره په تماس کې سي او خپل نظريات راواستوي. کور کې مې کچکول خالي کړ او د اواري د اروپا په سفر ووتم. په ناروې، سويډن، ډنمارک، جرمني، هالينډ، بلجيم، فرانسه او انګليستان کې مې ډير کسان وليدل. د خپلې ورکې د موندلو په تلاښ کې چې چيرې چا يو پوه او د وطن په درد دردمن افغان يا ډله راښوولې وي د ورغلی يم. د اروپا د سفر کچکول مې هم کور کې خالي کړ او بيا د افغانستان او پاکستان په سفر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ووتـم. لـومړى پيښـورته ولاړم. هلتـه مـې افغـان مهـاجرين او دجهـادي تنظيمونـو مهم کسان چې کابل ته نه وه تللي وليدل؛ کافي خبرې مې ورسره وکړې.

دتـورخم لـه لارې افغانسـتان تـه واوښـتم. دجـلال ابـاد پـرلار يوشـميرعلماء کـرام دقـارى اسـرارالله همـيم پـه مشـرى راتـه ولاړ وه او زه يـې پـه بهسـودو کـې دهمـيم صـاحب مدرسـې تـه بـوتلم. هلتـه مـې واړول. کـه څـه هـم دننگرهـار والـي (گـل اغـا شـيرزى) مېلمـه کـړم او ډيـر اخـلاص او اصـرار يـې وکـړ چـې پـه دولتـي ميلمسـتون کـې واوسـم خـو مـا قبولـه نکـړه او پـه مدرسـه کـې پاتـه سـوم. گـل اغـا شـېرزي زمـا تحريـک يـو عاجـل ضـرورت وگانـه او دهـرراز مرسـتې وعـده يـې وکـړه. پـه جـلال ابـاد کـې مـې دپوهنتـون د اسـتادانو، ليکوالانـو، علمـاؤ، پوهـانو او قـومي مشـرانو سـره وکتـل. هغـوى تـه مـې وويـل چـې پـه ورکـه پسـې گـرځم او ستاسـو ټولـو څخـه مرسـته غـواړم. مرسـته زمـا سـره وکـړئ، مرسـته دځـانو سـره وکـړئ او مرسـته دخپلـو مظلومـو خلکـو او وطـن سـره وکـړئ. مـا ويـل چـې دافغانسـتان دبحـران دسياسـي حـل لپـاره اول فکـر او فـارمول جـوړول پـه کـار دي؛ عملـي کـول او ملگـري پيـدا کـول وروسـته خبـره ده. اول فـارمول بايـد جـوړ سـي چـې څـه بايـد وسـي؛ داشخاصـو خبـره وروسـته ده. مـوږ اول نظـام بايـد جـوړ کـړو او بيـا دهغـه لپـاره سـړي وگـورو. نبايـد دسـړو لپـاره چـوکۍ وتراشـل سـي. وروسـته حـاجى عبـدالقيوم مومنـد (مشـهور پـه منگـل حـاجى) پـه گـرداب کـې ميلمسـتيا کړېـوه چـې پـه هغـه کـې دمومنـدو دقـام يوشـمير مشـرانو گـډون کـړى وو. دهغوسـره مـې پـه پښـتني جرگـه کـې دخپلـې ورکـې موضـوع مطـرح کـړه. خبـرې گټـورې وې. وروسـته دهمـدې قـومي مشـرانو پـه بدرگـه کابـل تـه ولاړم او هلتـه پـه نـوې کارتـه کـې دهغـوى پـه ځـاى کـې ديـره سـوم. کابـل کـې مـې جمهـور رئـيس (حامـد کـرزى)، يـو شـمير وزيـران، واليـان، د شـورى وکـيلان، دپوهنتـون اسـتادان، ليکـوالان، پوهـان، قـومي مخـور، دجهـاد رهبـران، دحـزب اسـلامي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او طالبانو پخواني مشران ولیدل او مفصل مجلسونه مې ورسره وکړه. وروسته کندهار ته ولاړم او هلته مې ځینې مهم کسان ولیدل. بیا کوئټې ته ولاړم او افغان مهاجرین مې ولیدل. ټولو ته مې همدا سؤال مطرح کړ چې د افغانستان دبحران حل په څه کې دی؟ هرچا ویل جنګ یې دحل لار نده. امریکایان په جنګ میدان نسي وړای. ددوی ډیریو ویل چې مخالفین هم مزاحمت کولای سي خو دګاونډیانو او نړیوالو څخه ارام حکومت نسي کولای. ما په هرځای کې هریوه ته همدا خبره کړیده چې که جنګ بحران نسي حلولای نو دمسئلې سیاسي حل به کوم وي؟هغه به کوم حل وي چې پر لاندې بینادونو ولاړ او دغه یې اساسي نکات وي:

۱. افغانستان اوس اشغال دی او دا اشغال څرنګه ژرترژره رفع کیدای سي؟

۲. په افغانستان کې څه ډول یو حکومت باید راسي چې اکثریت یې خپل وګڼي او ملاتړ یې وکړي خو کوم کسان او لږکي چې یې خپل نه ګڼي دومره ځان محروم احساس نکړي چې ټوپک پسې راواخلي. په امریکا ، انګلیستان، فرانسه او نورو پرمختللو هیوادو کې هغه ډله چې په انتخاباتو کې بریالۍ کیږي حکومت جوړوي او مخالفینو ته په حکومت کې ځای نه ورکوي خو هغوی توپک نه پسې وراخلي بلکه موقع ورکوي چې کار وکړي. دافغانستان موجوده نظام ځکه ناکام دی چې ددولت منصبونه داهلیت، لیاقت، مؤثریت، احتساب او شفافیت پربنیاد ندي توزیع سوي بلکه داستعماري ګټو په حکم پر قوم، ژبه، نژاد او دتوپک پرشمیر او پردوته دخدمت په اندازه ویشل سویدي. سربیره پردې، دتیرو دیرشو کلو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

موده کې دزمامدارانو قوت دخلکو په توهین، ازارولو، شړلو، وژلو او بمبارولوکې استعمال سویدی چې بده نتیجه ئې ټول وینو. دیوه داسې نظام راتلو ته باید کار وسي چې داسلافو دغه پالیسي بدله کړي؛ کار واهل ته وسپاري او ځان ولس ته ورسوي؛ راتلونکی افغان دولت باید ولس ته دهغوی دمستقبل یو روښانه تصور او هغه ته درسیدو واضح کړنلاره ورکړي او دځان سره یې په خوشحالۍ او امید دیو هوسا او پرمختللي افغانستان لپاره ملګري کړي.

۳. موږ په داسې یو سیمه کې پراته یو چې ګاونډیان مو حریص، منافق، د اسلام ترنامه لاندې نامسلمان او نامرد دي. خو دبد ګاونډي سره به هم ځوک دګذارې لار مومي. دډپلوماسۍ اهمیت په همدغه کې او مهارت یې همدلته دی. څنګه کیدای سي چې زموږ په هیواد کې دګاونډیانو مضر رقابت او بالوکاله جنګ په همکارۍ بدل سي؟ او یا لږترلږه په ټکر کې نه وي. که د کوم ګاونډي سره دوستانه اړیکې نسو ټینګولای نو کم تر کمه عادي روابط خو ورسره ولرو؟ له شره یې څنګه ځان ساتلای سو؟

۴. موږ پداسې حال کې چې دچا غلامي نه منو، دنړیوال کلي یوه برخه او دمسؤلیت په احساس سره دنړیوالې ټولنې یو باوري اندیوال یو. افغانستان ددوستانه اړیکو په درلودلو سره د نړیوالې ټولنې یو فعال غړی او بزنس پارټنر دی. هغه به څنګه دولت وي چې وخپل ولس ته مخلص او دهیواد لوړې ګټې تعریف کړي؟ او څنګه کولای سي چې په سیمه کې د ګاونډیو

(c) ketabton.com: The Digital Library

او دنړۍ د لويو طاقتونو مشروع ګټې تشخيص او د افغانستان د ګټو سره يې همږغې کړي؟ موږ څنګه ګاونډيان او نړيوال مطمئنولای سو چې د چا امن او ترقی ته تهديد نه يو خو په موږ کې د نورو مداخله هم قطعاً نسو زغملای او عواقب به يې دوی ته وخيم وي.

افغانستان ډير مهم ستراتيژک موقعيت لري چې د مرکزي اسيا، جنوبي اسيا، چين، ايران او خليج په منځکې پروت دی. افغانستان که مستقر وي د سيمې په ثبات او ازدهار کې لوی مثبت رول لوبولای سي. او دا هيواد هغه وخت مستقر کيدای سي چې بيطرف وي. افغانستان هغه وخت افغانانو او نوروته د سر درد سويدی چې بيطرفي يې خرابه سويده. په ۱۹مه پيړۍ کې برتانويانو، په شلمه پيړۍ کې روسانو، ورسته دافغانستان ګاونډيانو او د ۲۱ مې پيړۍ په سرکې د امريکا مداخلو افغانستان او سيمه دبحران سره مخ کړه. حتی غيردولتي او انفرادي مداخلاتو او مليشوته پناه ورکولو هم افغانستان او سيمه بحراني کړه. دافغانستان بقاء په بيطرفۍ کښې ده چې دګاونډيانو سره ښه روابط ولري او د نړيوالې ټولنې انډيوال وي.

افغانستان او پاکستان ته د سفر په جريان کې مې د دولت د مسلحو مخالفينو مهم مشران چې پټ وه هم وليدل. هغوی ته مې وويل چې جنګ وسيله ده او هدف ندی. جنګونه بالاخره په مذاکراتو او سياسي حل ختميږي. ديوې داسې مخلصې سياسي هستې اهم ضرورت دی چې دغه لوري ته کار وکړي. هغوی ته مې واضح وويل چې زموږ د سياسي حل تلاښ بايد په هيڅ وجه د روان

(c) ketabton.com: The Digital Library

نظامي مقاومت دکمزورولو په منظور نه وي بلکه دیوه داسې سیاسي جبهې جوړول وي چې د اشغال ورځې ورلنډې کړي؛ هیواد او اشغالګر تول له موجوده مصیبته خلاص کړي. دلته باید هغه کسان او عناصر دوطن دنجات لپاره منسجم سي کوم چې اوس لکه څنګه چې لازمه ده فعال ندي. هرچاته باید روښانه وي چې زموږ تحریک دمسلح مقاومت برخه نده خو په مقابل کې یې هم نه یو ولاړ. غازیانو ته مې دا هم وریاده کړه چې دجهاد په دوران کې موږ ترتاسې ډیر ولسي ملاتړ درلود، ګاونډي هیوادونه زموږ ملګري وه کوم چې اوس ستاسې پخلاف دامریکا ملګري دي، اسلامي دنیا زموږ سره وه او په هرجومات کې پنځه وخته دعاء راته کیده (تاسې ته اوس په کعبه مبارکه کې هم دعاء نه کیږي)؛ غربي نړۍ هم زموږ ترشا ولاړه وه کوم چې اوس تول تاسې سره په جنګ دي. ددې تولو امتیازاتو سره چې دروس پخلاف زموږ جهاد درلودل بیا هم چې کله وخت راورسید زموږ دوستان او دښمنان سره کښېنستل او دجهاد دبري مخ یې ونیو. کیدای سې یوه مرحله راسي چې ستاسې اوسني ملاتړي او دښمنان دواړه ستاسې په غیاب کې سره کښیني او تاسې ته ووایي چې وظیفه مو خلاصه سوه؛ تاسې لرګی واست او زموږ دیګ دربانډې پوخ سو. زما یقین دی ستاسې څخه به ددې ډیرو قربانیو مننه هم ستاسې اوسني دوستان ونکړي او ممکن په ګډه داسې ناروا تاپه دربانډې ولګوي چې کلونه یې بیا په پاکیدو حیران یاست. ددغسې یو حالت په فکر کې باید یاست او دیو معقول سیاسي حل طرحه باید تل درسره وی.

دسفر په اخیره کې په اسلام اباد کې وم او له هغه ځایه دکراچی پرلار لندن ته تلم. اسلام اباد کې دپاکستاني مقاماتو سره خبرو کولو ته تیار نه وم دا ځکه زما ورکه لا نه وه پیدا او ما هغوته دویلو منسجم څه نه درلوده. یوازې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

پالیسی مطالعاتو انستیتوت ته زما دافغان کوربه په اصرار ورغلم. هغو ته مې وویل چې پاکستان یوه ډیره خطرناکه بازي روانه کړیده؛ نه معلومیږي چې څومره به دوام وکړي او نتیجه به یې څه وي. تاسې له یوې خوا دامریکا ملګري یاست خو له بلې خوا دامریکا دمسلحو مخالفینو سره هم مرسته کوئ. دمخالفینو یو شمیر مشران په پاکستان کې ګرځي خو دګوانتانامو، بګرام او کندهار زندانونه هم تاسې په دوی ډک کړیدي او له قفسه یې دتقاضا په وختکې خریدار ته په لاس ورکوئ. دابه ترکله ادامه پیدا کوي؟ ستاسې دهمدغه دوه مخې پالیسۍ په وجه امریکا درڅخه راضي نده او وائي کافي همکاري نه کوئ، دکابل دولت خو په جار سردرڅخه ټکوي، طالبان هم ناراضه دي او دافغانستان ملت هم شاکي دی. دابه ترکله؟ دجهاد په وختکې هم تاسې ترنورو هیوادو ډیره قرباني ورکړه؛ په سختو شرائطو کې مو دجهاد ملاتړ وکړ او ملیونو افغان مهاجرینو ته مو په نره پناه ورکړه. خو دجهاد په نتیجه کې نه تاسې او نه افغان مجاهدینو ستاسې دناسمې پالیسۍ په سبب دخپلو قربانیو ثمره ولیده. داولې؟ په سیمه کې داسې هیوادونه سته چې ستاسې په نسبت یې نه دجهاد ملاتړ کاوه او نه اوس ستاسې پشان دامریکا ملګري دي خو ترتاسې اوس هم امریکاته محترم او ستاسې په نسبت په سیمه کې په ګټه او په قضایاؤ کې ترتاسې په مراتبو ډیر مطرح دي. داولې؟ تاسې باید پردغه موضوع جدي غور وکړئ. لکه افغانان چې تاسې ته اړ دي داسې تاسې هم دوی ته اړ یاست. راسئ په افغانستان کې دګاونډیانو مضر رقابت او بالوکاله جنګ په تعمیري سلوک بدل کړو چې دټولو په ګټه دی. که افغانستان دسیمې دنا ارامۍ سبب کیدای سې د ثبات وسیله ئې هم کیدای سي. خصوصاً دپاکستان دثبات لپاره افغانستان ډیر مهم کردار اداء کولای سي. راسئ ! دتخریب پرځای دمسئلې پر تعمیري اړخونو فکر وکړو. افغانانو ته موقع ورکړئ چې په سیمه کې خپل موقعیت

(c) ketabton.com: The Digital Library

اشغال او د سیمې په ثبات او پرمختګ کې تعمیري کردار اداء کړي. دانستیتوت کسانو ډیر غوښتل چې زه د پاکستاني مقاماتو سره وګورم خو زه تیار نه وم او کور ته راغلم.

دافغانستان او پاکستان د سفرکچکول مې هم کورته راوړ او د هغه نورو کچکولونو سره مې یوځای کړ. پدې ډول مې دځلورو نکاتو پر بناء و افغانستان ته د یو جامع سیاسي حل د پیدا کیدو په لټه تر دیرش زره کیلومتره ډیر سفروکړ، دډیرو افغانانو دروازو ته ودریدم او ټولو ته مې کچکول ونیو چې(ددلبرو صدقې لره ئې غواړم – هسې نه چې په دنیا پسې دلګیر یم). ګل بې خاره نه وي. د سفر په جریان کې مې د یو شمیر کسانو څخه ناخوالې هم اوریدلې دي خو زه دخپلې ورکې ملنګ وم او ملنګ که پخپل کور کې هرڅوک وی، چې کچکول یې په څنګ کړ بیا غرور نلري دهرچا دروازې ته په طمع دریږي. څوک یې په کچکول کې څه وراچوي، څوک جواب ورکوي، څوک طعنه او لغاز ورته وائي او ځینې وخت یې حتی ماشومان او لاوباله کسان ازاروي هم. زما (دقوم دملنګ) همدا حال وو. دډیرو هغو کسانو څخه ناهیله ولاړم چې هیله تري کیده مګر هغو بیا څه راکړل چې چا په شمیر کې نه راوستل.

ټوله شپه ځراغ په لاس کې ګرځیدمه کور په کور
چې پیدا کړمه دې ښار کې کوم یو کور دی کوم یو ګور

چې معلوم کړم چا بل کړي دې تورتم کې ځراغونه
څوک دمرګ په خوب ویده دي شاته کړي یې غمونه

هدیره راته ښکاره سوه ټوله ښار له بده بخته
هغه کور چې چا باله به هغه ګور وو لادوخته

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې بیدار وو هغه غل وو، یا نشه تللی له ځانه
له کورو همدوی راوتي، ناارامه، پریشانه

یو ناڅا په مې نظر سو پر کړکۍ دیوه کور

....

په کچکولونو کې راټول سوي معلومات مې تنظیم کړل او د یو وړاندیز خاکه مې ورڅخه ترتیب کړه. دا په حقیقت کې زموږ د خلکو داکثریت نظر دی. طرحه دهیچا موقف سل په سلو کې نه تمثیلوي خو دهرچا څه پکښې سته او په لږ ګذشت اویا فشار دتوافق سبب کیدای سي؛ کار ورته په کار دی خو جدي کار.

دسفرونو په نتیجه کې مې دورکې دپیدا کیدو ترڅنګ ځیني نوري ګټې هم وکړې او هغه دا اول مې خلک او ملګري وپیژندل او بل مې دخپل ولس پر شرافت، عالیجنابی او دروندتوب نورهم یقین پوخ سو. بیشکه، دا عظیم قوم دهر چوپړ مستحق دی. که څوک یو قدم ددوی پر لور صادقانه واخلي دوی څو قدمه ورته لبیک وائي. دوی همداسې د انځر ګلانو ته سترګې په لاره دي. په سفر کې مې دتعلیمیافته طبقې څخه ګیله وسوه چې له ولسه ډیرغواړي او لږ ورکوي. چې څومره به ډیر تعلیمیافته وو هغومره به یې تقاضا ډیره او دخدمت عرضه به یې کمه وه.

په پای کې دادی ستاسو محترمو مخ ته دخپلو سفرونو او هلوځلو نڅوړ (د افغانستان دبحران د سیاسي حل د وړاندیز خاکه) ایږدم. په غور یې ولولئ او دلاندې نکاتو په مورد کې لطفاً خپل نظر راکړئ؛ دځواب مو منتظر یم:

- دغه وړاندیز (فارمول) اصلاح کړئ څو نهائي شکل واخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- دغـه وړانـديز څنګـه عملـي کيـدای سـي؟ عملـي لار بـه يـې کومـه وي؟. (ترهرڅـه اول فکـر جوړول پکـار دي. چـې فکـر جـوړ سـو بيـا پـه عمـل کـې دهغـه د پيـاده کولـو ضـرورت دی. پـه رود چـې څـوک ګـډيږي ګـودر بـه ګـوري. اوس چـې فکـر جـوړ او فـارمول پيـدا سـو ؛ سـوچ پـه کـار دی چـې څنګه عملي سي).
- ستا سـو پـه فکـر پردغـه لار څـوک تـلای سـي؟ نومـان يـې کـوم دي؟.(کلـه چـې فکـر جوړ او دريـاب تـه د ورګډيـدو ګـودر معلـوم سـو نـو بيـا همفکـره ملګـري پيـدا کـول پـه کـار دي چـې د نجـات سـاحل تـه دا کښـتۍ پـه ګـډه پورې باسي؛ دا ديوه سړی کار ندی بلکه ډله ايز تکل غواړي).

درناوي

دکتور فاروق أعظم

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

د افغانستان د بحران سياسي حل

۱۰ فبروري ۲۰۰۹

د افغانستان د اساسي قانون د ۲۴ مادې د حکم په اساس دې د راتلونکو انتخاباتو پر ځای لويه جرګه په لاندې ډول راوبلل سي:

www.hewad.com

الف.   د افغانانو د خپلمنځي خبرو پيل:

۱. د باور فضاء رامنځته کول: د دايمي سولې په منظور د خبرو تر پيل د مخه د متخاصمو ډلو ترمنځ د باور د فضاء رامنځته کيده ضرور دي؛ په نشراتو کې دې يو د بل خلاف مضر تبليغات بندول او په عوض کې د پخلاينې خبرې کول.

۲. د متخاصمو ډلو ترمنځ دې د تفاهم په منظور بيطرفه او د خير خلک وګرځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. دحسن نیت د ښوولو لپاره د یو شمیر بندیانو خوشي کول.

۴. یوپربل دتورونو اخیستل او پر سرونو د جایزو لغو کول.

۵. د اوربند اعلان. د اوربند څارنه یو ګډ کمیسون کوي او دواړه خواوې کمیسون ته د دندې د اجراء لپاره سرې او لازم امکانات برابروي.

ب. لویه جرګه:

- د افغانانو، ګاونډیانو او نړیوالو سره تر تفاهم وروروسته، اسلامي کنفرانس دیوې بین الافغاني جرګګۍ له جوړیدو سره مرسته کوي چې د لویې جرګې دجوړیدو او رابللو لپاره کړنلاره جوړه کړي.

- لویه جرګه د افغاني ټولو متخاصمو، مطرح، معتنابه ډلو او پوهو شخصیتونو له منځ څخه د اسلامي کنفرانس په مرسته رابلل کیږي. د لوئې جرګې په درشل کې ټول سیاسي بندیان خوشې کیږي. اوربند دوام لري او وسله والو مخالفینو ته په سیاسي پروسه کې دځای ورکولو له لارې جګړه عملاً ختمیږي.

- د سولې ابتکار ته د لارې د هوارېدو په منظور لویه جرګه په اوسني اساسي قانون کې لازم تعدیلات راولي او د افغانانو ترمنځ د یو آزاد، آرام او پرمختلونکي افغانستان لپاره په یوه روښانه فضاء کې مستقیمې او غیر مشروطې خبرې پیلوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- لویه جرګه د خپلمنځي تفاهم په نتیجه کې د هیواد لپاره قیادت تثبیتوي او یو بیطرف شخص د حکومت په جوړولو چې ټولو جنګي خواوو ته قابل قبول وي مکلفوي. د دولت موجوده رئیس خپله چوکۍ او صلاحیتونه د لوئې جرګې په مخکې ودغه منتخب شخص ته سپاري او هغه پخپل وار و اسلام، هیواد او اساسي قانون ته د تعهد او وفادارۍ لوړه کوي.

- د لوئې جرګې د غړو لخوا د دولت و نوي مشر ته په اسلامي طریقه تر بیعت ورسته لویه جرګه رخصتیږي او پرخپل ځای د هر ولایت څخه دري تنه نمایندګان پریږدي (دیني عالم، قومي مشر او د عصري علومو تعلیم یافته) چې د ولسي جرګې وظیفه اجراء کړي. د دولت نوی رئیس خپله کابینه د غه ممثلی ولسي جرګې ته د اعتماد د رائې د اخیستو لپاره معرفي کوي.

ج. حکومت:

- انتقالي حکومت ملي وحدت ته متعهد او د ناپیپلو او مسلکی کارپوهانو څخه جوړ دی.

- انتقالي دوره دري کاله ده.

- انتقالي حکومت ائتلافي ندی؛ مشر او د حکومت غړي یې د کوم هیواد یا افغاني ډلې نمایندګي نکوي خو د چاسره د ښمني هم نلري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددولت واک دچا یا ډلې یا کوم هیواد پرضد نه استعمالیږي بلکه دافغانستان دعلیا ګټو په خدمت کې دي.

- دافغانستان دولت تعهد کوي چې د نورو هیوادو په داخلي چارو کې مداخله نکوي او اجازه نه ورکوي چې خاوره یې د نورو پر ضد استعمال سي. او کوښښ کوي د سیمې او نړۍ په ثبات او پرمختګ کې لازم مثبت رول ولوبوي.
- د افغانستان ګاونډیان ددغه هیواد په داخلي چارو کې د عدم مداخلت تعهد کوي او د م. م. م. د امنیت شورى ددوى دغه تعهد تضمینوي او پرهغه هیواد تعذیرات لګوي چې په راتلونکې کې د افغانستان په چارو کې مداخله کوي.
- افغانستان دیو ازاد هیواد په توګه دنړیوالې ټولنې یو فعال غړى دى. د ملګرو ملتو مؤسسه انتقالي دولت په رسمیت پیژني او د هغه ملاتړ کوي.
- انتقالي حکومت د هیواد د استقرار او پرمختګ لپاره پنځه کلن انکشافي پلان جوړوي او نړیواله ټولنه تعهد کوي چې افغانستان ته خپلې اقتصادي مرستې جاري ساتي.
- خارجي پوځونه د یو کال په موده کې له افغانستانه وځي. ناټو د افغانستان فوج ته هغه مځکني اوهوائي حربي وسایل پریږدي چې دداخلي امن لپاره ضرور دي. دناټو دفوجونو ځاى اسلامي فوج نیسي چې په هغه کې ګاونډیان او هغه هیوادونه شامل ندي چې اوس په افغانستان کې فوج لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- په ایران او پاکستان کې ټول مهاجرین د دوو کالو په موده کې د م. م. د مؤسسې په مرسته افغانستان ته ستنیږي او داخلي بېځایه سوي کورنۍ ځای پرځای کیږي.

- انتقالي دولت ټوله غیرمجازه وسله له افغانانو ټولوي او بهرنې مسلح افراد اوګروپونه له افغانستانه رخصتوي. که څوک پاتیږي د دولت او نړیوالو مقرراتو مطابق د مهاجر په ډول معامله ورسره کیږي.

- افغانستان یو اسلامي هیواد او د اسلامي امت یوه برخه ده. د اسلامي کنفرانس په مرسته د اسلامي نړۍ د معتبرو علماؤ یوه ډله د افغاني علماؤ سره انتقالي حکومت ته په ځینو مهمو اسلامي مسائلو کې مشوره ورکوي لکه د ښځو تعلیم، کار او حجاب ئې، د عصري علومو زده کړه، د عصري الاتو لکه د رادیو، تلویزیون، ... استعمال او داسې نور مسائل. چاته باید اجازه ورنکول سي چې د پیشرفت په نوم د اسلام حنیف دین تخریب کړي او یائې د ټولنې د پرمختګ په لار کې خنډ کړي.

- انتقالي حکومت د خپلې دورې په دریم کال کې چې خارجي قواوې وتلې، وسلې ټولې سوې او اکثره مهاجر او بېځایه سوې کورنۍ پرځای سوې وي اساسي قانون تدوین او د لوئې جرګې په تصویب یې رسوي.

- انتقالي حکومت په اخیرو شپږو میاشتو کې د اساسي قانون مطابق د اسلامي کنفرانس او ملګرو ملتو په مرسته د دولت د مشر او شوری

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره انتخابات کوي او دخپلې دورې په پای کې واک ونوي منتخب مشر ته سپاري.

- د انتقالي دورې رئيس او وزيران په راتلونکې لومړنۍ دوره کې د دولت د رياست او يا وزارت دنده نسي ترسره کولای.

ومن الله توفيق

===============

www.hewad.com

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library